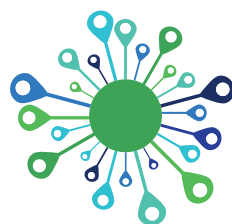
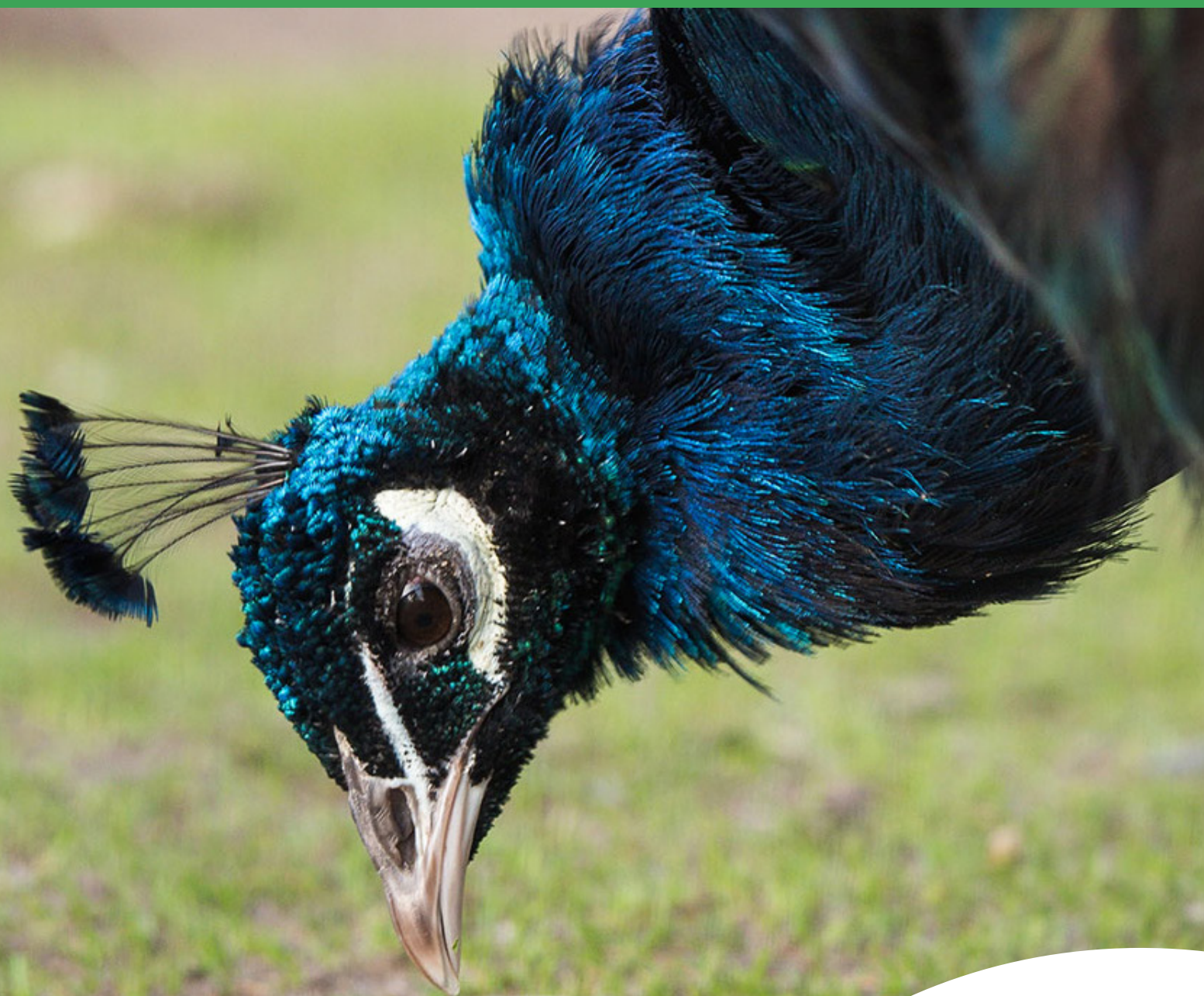

KWALITEITSBEWIJS

Kinderboerderijen

vSKBN
VERENIGING STADS- EN KINDERBOERDERIJEN NEDERLAND

Groot en klein, samen sterk!

Voorwoord

De circa 450 stads- en kinderboerderijen ontvangen jaarlijks bijna 30 miljoen bezoekers, waaronder veel kinderen en ook mensen uit specifieke risicogroepen (ouderen, zwangere vrouwen en mensen met een verminderde weerstand). Het is daarom van groot belang dat kinderboerderijen er alles aan doen om de veiligheid en het welzijn van hun bezoekers, medewerkers en dieren te waarborgen. Natuurlijk moeten zij, net als ieder ander bedrijf, voldoen aan de wet- en regelgeving, maar daarnaast hebben ze een belangrijke voorbeeldfunctie op het gebied van dierhouderij en dierenwelzijn.

Professionalisering

Voor de vSKBN blijft de professionalisering van de Nederlandse stads- en kinderboerderijen een belangrijk punt waar we sterk op willen inzetten. Ook de overheid dringt er steeds meer op aan dat alle kinderboerderijen ervoor zorgen dat ze voldoen aan de wet- en regelgeving die voor onze branche geldt. Omdat dit voor veel kinderboerderijen een ingewikkelde en arbeidsintensieve materie blijkt te zijn hebben we gezocht naar een nieuw hulpmiddel met overzichtelijke en stapsgewijze handvatten. Zo maken we het je makkelijker om aan al die regels te voldoen.

Alle geldende wet- en regelgeving gebundeld

De eerste stap in dit traject ligt voor je: een bundeling van alle geldende wet- en regelgeving voor stads- en kinderboerderijen met een checklist voor het nieuwe Kwaliteitsbewijs Kinderboerderijen. Hierin beperken we ons hoofdzakelijk tot de wet- en regelgeving als eerste stap in de professionalisering. Vervolgstappen zullen in de komende jaren in overleg met de leden verder worden ontwikkeld.

Geen externe toetsing

Omdat de criteria voor het behalen van het Kwaliteitsbewijs Kinderboerderijen vrijwel uitsluitend voortkomen uit wettelijke eisen is een toetsing vooraf door een extern deskundige niet noodzakelijk. Immers, voor dergelijke controles is in Nederland de NVWA de aangewezen instantie. Kinderboerderijen kunnen daarom op dit moment volstaan met een eigen interne check, al zullen er in de toekomst op initiatief van de vSKBN steekproefsgewijze controles worden uitgevoerd.

Het traject

Om het Kwaliteitsbewijs te kunnen behalen moeten de volgende stappen worden gezet:

1. Checklist invullen

Met behulp van de checklist Kwaliteitsbewijs Kinderboerderijen kun je zelf eenvoudig vaststellen welke criteria voor de boerderij relevant zijn en in hoeverre je daaraan voldoet. Alle bijlagen die in de hoofdstukken worden genoemd zijn te vinden op het 'Alleen voor leden'-deel van de website van de vSKBN. Met de toelichting, de bijlagen, de formulieren en de aanvullende info op diverse websites kun je vervolgens de punten aanpakken waaraan je nog niet voldoet. Ons advies: neem de checklist nauwkeurig punt voor punt door en controleer goed of alles aanwezig is wat wordt gevraagd onder het kopje 'Dit moet je hebben'. We gaan er hierbij van uit dat iedere boerderij haar eigen verantwoordelijkheid neemt en daar op een juiste manier mee om gaat.

2. Alle punten afgevinkt?

Dan stuur je de volgende stukken naar de vSKBN:

- Verklaring van de kinderboerderij dat deze voldoet aan alle in de checklist genoemde en voor de boerderij relevante punten
- Formulier bedrijfsgegevens
- Checklist Kwaliteitsbewijs met afgevinkte eisen

3. Registratie door de vSKBN

- De kinderboerderij wordt ingeschreven in het register van houders van het Kwaliteitsbewijs.
- De boerderij ontvangt het officiële 'vSKBN-bordje' als bewijs dat je voldoet aan alle wet- en regelgeving. Daar hoort ook een ondertekend certificaat bij.
- De boerderij wordt op de website toegevoegd aan het register van houders van het Kwaliteitsbewijs.

Geldigheid Kwaliteitsbewijs

Het Kwaliteitsbewijs is drie jaar geldig. Na drie jaar krijgt de kinderboerderij van de vSKBN het verzoek opnieuw de checklist door te lopen en opnieuw een verklaring op te sturen.

We verwachten van de boerderijen dat ze er gedurende de looptijd van drie jaar voor zorgen dat ze aan de geldende wet- en regelgeving blijven voldoen en dat de gevraagde documenten up to date blijven. Daarom is ons advies om jaarlijks te controleren of de boerderij nog steeds aan alle criteria voldoet.

Voorwaarden Kwaliteitsbewijs Kinderboerderijen

- Het Kwaliteitsbewijs Kinderboerderijen wordt beheerd door de Vereniging Stads- en Kinderboerderijen Nederland (vSKBN).
- Organisaties dienen lid te zijn van de vSKBN om het Kwaliteitsbewijs Kinderboerderijen te mogen voeren.
- Wijzigingen in de wet- en regelgeving zullen door de vSKBN steeds zo spoedig mogelijk worden doorgegeven aan alle leden van de vereniging. Van de houders van het Kwaliteitsbewijs wordt verwacht dat zij eventuele veranderingen op zo kort mogelijke termijn inpassen op hun kinderboerderij of binnen de organisatie.

Vragen en meer informatie

Voor vragen en aanvullende informatie kun je contact opnemen met het secretariaat van de vSKBN. Het Kwaliteitsbewijs Kinderboerderijen met de checklist, bijlagen en formulieren zijn alleen voor leden te downloaden via de website.

Colofon

Datum
5 augustus 2022

Uitgave
vSKBN

Versie
2

Ontwerp
Studio Hiske

Meer informatie: www.vSKBN.nl

Inhoudsopgave

Klik op het onderwerp om er direct naar toe te gaan.

Bedrijfsgegevens	6
Checklist vergunningen	7
1. Dieren en dierenwelzijn	8
1.1. De kinderboerderij voldoet aan de eisen Identificatie & Registratie (I&R) regeling voor dieren	9
1.2. De kinderboerderij voldoet aan het besluit Diergeneesmiddelen	10
1.3. De kinderboerderij voldoet aan de destructieregelgeving	11
1.4. Er wordt voldaan aan de wettelijke eisen omtrent het vervoer van dieren	12
1.5. Er wordt een hygiëne- en aanvoerbeleid omtrent dieren op de kinderboerderij gehanteerd	13
1.6. De kinderboerderij beschikt over quarantainemogelijkheden en een quarantainebeleid	14
1.7. Er wordt een ziektepreventiebeleid gehanteerd voor de dieren op de kinderboerderij	15
1.8. De dieren worden dagelijks gecontroleerd op afwijkende gezondheid	16
1.9. De kinderboerderij voldoet aan de gestelde eisen ten aanzien van besmettelijke dierziekten	17
1.10. Er wordt er een hygiënebeleid gehanteerd omtrent geboorte en abortus van dieren op de kinderboerderij	18
1.11. De dieren op de kinderboerderij krijgen de juiste voeding passend bij het dier(soort)	19
1.12. De dieren op de kinderboerderij hebben naar behoefte beschikking over voldoende vers drinkwater	20
1.13. De kinderboerderij voldoet aan de minimale huisvestingseisen	21
1.14. Er worden geen verboden ingrepen verricht bij dieren op de kinderboerderij, tenzij dit noodzakelijk is voor de gezondheid en het welzijn van het dier	22
1.15. De dieren worden op een vakkundige manier door een praktiserend dierenarts of andere bevoegde beroepsbeoefenaar geëuthanaseerd	23
1.16. De kinderboerderij voldoet aan de eisen uit de huis- en hobbydierenlijst en de productiedierenlijst	24
1.17. Er is een vakkbekwaam beheerder en van alle functies zijn functieprofielen opgesteld en aanwezig	25
1.18. De kinderboerderij voldoet aan het besluit houders van dieren m.b.t. gezelschapsdieren	26
1.19. De kinderboerderij houdt zich aan de wetgeving m.b.t. de dierentuinvergunning	28
1.20. Er is een fokbeleid	29
1.21. De kinderboerderij gaat op de juiste wijze met haar dieren om	30
1.22. Als de kinderboerderij educatie heeft opgenomen in de doelstellingen, het huishoudelijk reglement of de statuten, wordt er geen mestboekhouding bijgehouden	31
1.23. Als mest wordt afgevoerd naar landbouwbedrijven is de kinderboerderij in het bezit van een afvoerbewijs	32
1.24. De mestopslag/mestcontainer voldoet aan het activiteitenbesluit	33
2. Hygiëne en veiligheid voor publiek	34
2.1. Er is een hygiënebeleid en de kinderboerderij voert dat uit	35
2.2. Bezoekers krijgen duidelijke voorlichting, ook met behulp van informatieborden	37
2.3. De kinderboerderij voldoet aan de eisen m.b.t. verkoop of verwerking van eigen producten (indien van toepassing)	38
2.4. De speeltoestellen op het terrein van de kinderboerderij zijn goedgekeurd	39
2.5. De kinderboerderij heeft een preventie- en bestrijdingsplan voor plaagdieren en andere organismen	40

Inhoudsopgave

3. Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E)	41
Module 1. Organisatie van arbeidsomstandigheden	45
1.1. Arbobeleid en RI&E	45
1.2. Voorlichting en toezicht	46
1.3. Begeleiden van vrijwilligers, stagiairs, cliënten en bezoekers	47
1.4. (Ongewenst) gedrag van medewerkers	48
1.5. Afspraken over verzuim	48
1.6. Werk- en rusttijden	49
1.7. Werkinhoud en werkbeleving	50
Module 2. Veiligheid en gebouwen	51
2.1. In geval van nood	51
2.2. Het gebouw	52
2.3. Voedselveiligheid	54
Module 3. Werksoorten	55
3.1. Werkzaamheden op de kinderboerderij	55
3.2. Kantoorwerk	56
Module 4. Veilig werken	58
4.1. Gevaarlijke stoffen	58
4.2. Werken met gevaarlijke stoffen	58
4.3. Biologische agentia	59
4.4. Gereedschappen, machines en werken op hoogte	61
Het bepalen van de risicoklasse	63
4. Zorg voor personeel, gezondheid en veiligheid	64
4.1. De personeelsadministratie is op orde (personeelsdossiers, introductieprogramma, schriftelijke huisregels)	66
4.2. De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent bedrijfshulpverlening	67
4.3. De (mogelijk) aanwezige zoönosen en besmettingswegen zijn geïnventariseerd en gedocumenteerd	68
4.4. De kinderboerderij heeft een preventief veiligheidsbeleid en voert dat uit	69
Checklist Kwaliteitsbewijs	70
Verklaring Kwaliteitsbewijs	77

Bedrijfsgegevens

1. Contactgegevens

Naam kinderboerderij:	
Bezoekadres:	
Postcode en plaats:	
Factuuradres:	
Telefoonnummer:	
E-mailadres:	
Website:	

2. Bedrijfsomschrijving

Jaar van oprichting:	
UBN nummer:	
Beheersvorm:	☐ Gemeentelijk / ☐ onderdeel (zorg)instelling / ☐ stichting / ☐ vereniging / ☐ particulier / ☐ anders namelijk:
Type bedrijf:	☐ Kinderboerderij / ☐ dierenweide / ☐ onderdeel NME-centrum / ☐ onderdeel recreatie-instelling / ☐ anders namelijk:
Aantal bezoeken per jaar:	
Aantal medewerkers:	Betaalde krachten:..... Vrijwilligers:..... Cliënten:..... Stagiaires per jaar:..... Anderen nl.:.....

3. Aanwezige kwalificaties / keurmerken

☐ Predicaat 'Goed voor Elkaar' / Keurmerk Kinderboerderijen	(vSKBN)
☐ Zoönosen Verantwoord Bedrijf	(Gezondheidsdienst voor Dieren)
☐ Erkend leerbedrijf	(SBB)
☐ Kwaliteitswaarborg zorgboerderij	(Zorgboeren)
☐ Erkend fokcentrum / erkend educatiecentrum	(Stichting Zeldzame Huisdieren)
☐ Anders, namelijk:	____

4. Risico-inventarisatie & Evaluatie

Getoetst door:		(naam en plaats bedrijf)
Datum toetsing:		
Niet aanwezig, reden:		

Checklist vergunningen

Een vergunning is een officiële (noodzakelijke) toestemming van de overheid om een bepaalde activiteit uit te voeren. De kinderboerderij kan te maken hebben met verschillende soorten vergunningen (of meldingen).

Soort vergunning	Toelichting	Verplicht voor de boerderij	Aanwezig op de boerderij
Omgevingsvergunning Meer informatie: www.omgevingsloket.nl www.rijksoverheid.nl (omgevingswet)	De omgevingsvergunning is een vergunning voor bouwen, milieu en ruimte. De omgevingsvergunning vervangt verschillende losse vergunningen, zoals bouwvergunningen en milieuvergunningen. Hierdoor is de aanvraag van die vergunningen simpeler geworden. Via www.omgevingsloket.nl controleer je welke vergunningen je wanneer nodig hebt.	ja / nee	ja / nee
Gebruiksmelding Meer informatie: www.omgevingsloket.nl	Voor sommige gebouwen moet je een melding voor brandveilig gebruik doen, bijvoorbeeld voor gebouwen waar meer dan 50 personen tegelijk aanwezig kunnen zijn. Je doet de melding bij de gemeente. Via www.omgevingsloket.nl kun je checken of je een vergunning nodig hebt of alleen een gebruiksmelding moet doen.	ja / nee	ja / nee
Drank- en horecavergunning Meer informatie: Via jouw gemeente	Schenk je alcohol? Ook als para commerciële inrichting moet je dan een drank- en horecavergunning van de gemeente hebben. Het horecapand moet aan een aantal inrichtingseisen voldoen. Ook zijn er eisen aan het personeel. Zo moeten leidinggevenden minimaal 21 jaar zijn en een Verklaring Sociale hygiëne of Verklaring Vakbekwaamheid hebben. Als je alleen alcoholvrije drank schenkt, heb je in sommige gemeenten een drank- en horecaverlof nodig. Informeer bij jouw gemeente.	ja / nee	ja / nee
Vergunning dierentuin (voorheen dierentuinbesluit) Meer informatie: https://mijn.rvo.nl	De vergunning geldt voor inrichtingen die meer dan 10 verschillende 'wilde' diersoorten houden. Onder wilde diersoorten worden verstaan 'alle van nature in het wild levende diersoorten, met uitzondering van diersoorten die gehouden worden voor productie en honden en katten.'	ja / nee	ja / nee
Overige vergunningen		ja / nee	ja / nee

1. Dieren en dierenwelzijn

1.1. De kinderboerderij voldoet aan de eisen Identificatie & Registratie (I&R) regeling voor dieren

I&R is een Identificatie- en Registratiesysteem dat een snelle tracering van dieren mogelijk maakt. Dit is van belang om uitbraken van dierziekten te beperken en om veilig voedsel te garanderen. I&R is een Europese verplichting. Voor elk bedrijf, groot of klein, hobby- of beroepsmatig, gelden dezelfde regels.

UBN/ME-nummer

Houdt je bedrijf runderen, varkens, schapen, geiten, paarden of houd je bedrijfsmatig gezelschapsdieren, dan moet je via RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) een UBN-nummer (Uniek BedrijfsNummer) aanvragen. Elke diersoort moet apart worden aangemeld op dit UBN-nummer. Daarnaast moeten de dieren een toegestaan identificatiemiddel met nummer krijgen die je vervolgens meldt bij het RVO. Toegestane identificatiemiddelen zijn onder andere: oormerk, elektronisch oormerk, tatoeage, maagbolus, chip/transponder, pootring (vogels) en pootband (schaap en geit).

Registreren na geboorte op eigen terrein

- Schapen en geiten dienen binnen 6 maanden een identificatienummer te krijgen. Vertrekt het dier eerder dan zes maanden bij het bedrijf dan dient het identificatienummer voor de vertrekdatum te worden toegekend en geregistreerd bij mijnRVO.nl.
- Varkens dienen een week na spenen of binnen 3 maanden een identificatienummer te krijgen.
- Runderen dienen binnen 3 werkdagen een identificatienummer te krijgen.
- Als houder van paarden, pony's, ezels en zebra's (paardachtigen) moet je een melding doorgeven in het I&R systeem.
- Paardachtigen ouder dan negen maanden moeten van een paspoort en een chip zijn voorzien (aanvragen bij zes maanden).
- Chippers, dierenartsen en erkende paardenartsen zijn bevoegd om een paard te chippen.
- Bij geboorte van een veulen, moet je deze binnen 7 kalenderdagen na de geboorteregistratie, die gedaan wordt door de PPI (paardenpaspoort uitgevende instantie), zelf aanmelden op je UBN.
- Alle beschermde in- en uitheemse vogels dienen een goede pootring op maat te hebben die geregistreerd staat bij de erkende leveranciers en de vogelbond.
- De I&R registratie is onder andere van belang voor het melden van Q-koorts entingen, geboorte- en sterftemeldingen en dierverplaatsingen.

Dit moet je hebben

- Aanmelding RVO (UBN)
- Actuele stallijst van RVO
- Juiste goedgekeurde identificatiemiddelen voor rund, geit, schaap, varken, paard en beschermde in- en uitheemse vogels.
- eHerkenning aanvragen (indien van toepassing)
- Paardenpaspoort en chip (indien van toepassing)

Relevante artikelen

- Regeling identificatie en registratie van dieren
- Verordening identificatie en registratie
- Registratie van paarden, ezels en zebra's

Handige websites

- www.rvo.nl
- www.wetten.overheid.nl

Bijlage

- Identificatie en registratie (I&R)

1.2. De kinderboerderij voldoet aan het besluit Diergeneesmiddelen

In het besluit Diergeneesmiddelen vind je o.a. voorschriften voor registratie, gebruik en verhandeling van diergeneesmiddelen. Er mogen alleen geregistreerde diergeneesmiddelen worden gebruikt op een manier die veilig is voor dier, milieu en consument. Geregistreerde diergeneesmiddelen zijn te herkennen aan 'Reg.NL-nummer'.

Logboek diergeneesmiddelen

Er moet een logboek bijgehouden worden van alle aangeleverde diergeneesmiddelen of diervoeders met medicinale werking. Per geneesmiddel moet worden bijgehouden:

- Naam diergeneesmiddel/gemedicineerd voer
- Naam en adres leverancier
- Datum levering
- Hoeveelheid
- Dier waarvoor het bestemd is

Dit kan ook via de aankoopnota of afleverbon.

Van alle behandelingen met medicijnen (ook door de dierenarts) worden de volgende gegevens vastgelegd:

- Datum behandeling
- Dier of koppel waarvoor het bestemd is
- Naam/registratienummer medicijn
- Hoeveelheid
- Wachttermijn
- Eventuele bijzonderheden

Diergeneesmiddelen op recept

Diergeneesmiddelen voor voedselproducerende dieren (runderen, geiten, schapen, pluimvee, paarden en varkens) kunnen uitsluitend via een recept van de dierenarts worden verkregen. Het gaat hierbij om anti-wormmiddelen, pijnstillers, kalmeringsmiddelen (sederingsmiddelen) en middelen tegen parasieten, huidinfecties en schimmels.

Opslag medicijnen

Medicijnen moeten worden opgeslagen in een afgesloten medicijnkast. Zorg voor een juiste bewaartemperatuur om de kwaliteit te waarborgen.

Afvoer medicijnen en materialen

Medicijnen behoren tot chemisch afval en moeten ook op deze manier worden behandeld. Diergeneesmiddelen die over datum zijn, worden naar de dierenarts of apotheek gebracht ter vernietiging.

Naalden en andere scherpe materialen mogen niet bij het huishoudelijk afval, maar moeten apart worden afgevoerd. Via de apotheek is een speciale naaldencontainer verkrijgbaar, maar je kunt hiervoor ook een andere afsluitbare bak gebruiken.

Dit moet je hebben

- Logboek ontvangst en toepassing diergeneesmiddelen en gemedicineerde voeders
- Recept van een dierenarts
- Medicijnkast (afgesloten)
- Individueel dierdossier (papier of digitaal)
- Medicijnen die geregistreerd en niet over de datum zijn

Relevante artikelen

- Wet dieren artikel 2.20 en 2.21

Handige websites

- www.rvo.nl

1.3. De kinderboerderij voldoet aan de destructieregelgeving

Het voldoen aan de regelgeving omtrent destructie heeft als doel de volksgezondheid te beschermen. Hiermee wordt voorkomen dat kadavers en ander materiaal de menselijke of dierlijke voedselketen kunnen verontreinigen. Daarnaast is dit van belang voor de algemene hygiëne in de directe omgeving van de kinderboerderij.

Onder destructiemateriaal wordt verstaan: al het dierlijk materiaal dat niet wordt gebruikt voor menselijke consumptie. In de praktijk zijn dit op de kinderboerderij: kadavers (ook doodgeboren dieren) en nageboorten. Dit materiaal mag alleen worden verwerkt door speciale, erkende verwerkingsbedrijven of in sommige gevallen (zoals gezelschapsdieren en paarden) in dierencrematoria.

Opslag kadavers en nageboorten

Kadavers tot 25 kilo en nageboorten mogen tijdelijk opgeslagen worden, mits gekoeld bewaard bij een omgevingstemperatuur van maximaal 10 graden Celsius.

Let op: deze koeling is nooit toegankelijk voor het publiek. Bovendien mogen kadavers niet bewaard worden samen met ander materiaal. Dus bewaar kadavers nooit in de vriezer met voedsel voor menselijke consumptie!

Kadavers zwaarder dan 25 kilo en I&R geregistreerde dieren moeten in een kadaverton of onder een kadaverstolp opgeslagen worden. Tijdens de opslag worden deze kadavers op een goed afgesloten plaats bewaard, waarbij contact met plaagdieren vermeden moet worden. Dode dieren mogen nooit over de grond gesleept worden. Daardoor kan vloeistof die mogelijk ziektekiemen bevat uit het dode dier treden en over de kinderboerderij worden verspreid. Vervoer grotere kadavers bijvoorbeeld in een kruiwagen die goed te reinigen is.

Aanbieden kadavers

Kadavers van dieren boven 25 kg moeten binnen een werkdag aangemeld worden bij het verwerkingsbedrijf Rendac. Paarden en gezelschapsdieren mogen ook afgevoerd worden door een erkend huisdierencrematorium.

Kadavers worden aangeboden in een speciale kadaverton of onder een kadaverstolp. Grootvee mag ook worden aangeboden afgedekt onder een zeil op een gladde plank (goed te reinigen). Het verwerkingsbedrijf geeft de eisen aan waar de kadaverton aan moet voldoen, zodat zij deze met hun materieel kunnen legen. De kadavers worden bij voorkeur aangeboden aan het hek of de openbare weg, zodat de vrachtwagen het terrein niet op hoeft.

Uitzondering destructie

Afwijkende regels gelden voor kadavers, nageboortes of doodgeboren dieren die in overleg met de dierenarts of de Gezondheidsdienst voor Dieren ter onderzoek worden aangeboden. Zij geven dan aan op welke wijze deze moeten worden opgeslagen en getransporteerd.

Dit moet je hebben

- Destructieprotocol
- Kadaverton en/of kadaverstolp

Relevante artikelen

- Wet dieren artikel 3.5: kadavers gezelschapsdieren
- Wet dieren artikel 3.20 t/m 3.25: regeling dierlijke bijproducten

Handige websites

- www.rendac.nl

Bijlage

- Destructie en voorbeeldprotocol

1.4. Er wordt voldaan aan de wettelijke eisen omtrent het vervoer van dieren

Om te voorkomen dat dieren onnodige opwinding, pijn of lijden ervaren wanneer ze vervoerd worden, is het van belang dat de kinderboerderij voldoet aan de wettelijke eisen omtrent het vervoer van dieren. Indien sprake is van transport met een hobbymatig karakter is geen vervoersvergunning nodig en hoeft het transportmiddel niet gekeurd te worden.

Er wordt gesproken van een hobbymatig transport indien:

- Maximaal tien geiten of schapen vervoerd worden
- Maximaal twee paarden of ezels vervoerd worden
- Maximaal vijf varkens vervoerd worden, anders dan voor de slacht of handel (verkoop)

Bij hobbymatig transport over afstanden groter dan 65 km, maar kleiner dan 8 uur, geldt dat het gebruikte wegvervoermiddel geschikt moet zijn, maar niet gekeurd hoeft te worden door de RDW. Deze vervoermiddelen hoeven dus niet over een certificaat te beschikken. Een uitzondering hierop is het vervoer van dieren naar het slachthuis. Dan is er sprake van economische bedrijvigheid.

Eisen aan transport

Voor elk transport geldt dat de vervoerder vooraf alle nodige voorzieningen moet hebben getroffen om de duur van het transport tot een minimum te beperken en tijdens het transport in de behoeften van de dieren te voorzien. Dit houdt in:

- De dieren zijn geschikt voor het voorgenomen transport.
- Het vervoermiddel is zodanig ontworpen en geconstrueerd en wordt op zodanige wijze onderhouden en gebruikt, dat de dieren letsel en lijden bespaard blijft en dat hun veiligheid is gegarandeerd.
- De laad- en losvoorzieningen zijn zodanig ontworpen en geconstrueerd en worden op zodanige wijze onderhouden en gebruikt, dat de dieren letsel en lijden bespaard blijft en dat hun veiligheid is gegarandeerd.
- Het transport wordt zonder oponthoud tot de plaats van bestemming uitgevoerd en de omstandigheden voor het welzijn van de dieren worden regelmatig gecontroleerd en naar behoren in stand gehouden.
- De dieren beschikken, gelet op hun grootte en op het voorgenomen transport, over voldoende vloeroppervlak en stahoogte.
- De dieren krijgen op gezette tijden water, voeder en rust, in kwaliteit en in kwantiteit afgestemd op hun soort en grootte.

Dit moet je hebben

- Vervoersdocumenten (of aantoonbare melding bij de RVO) die tenminste drie jaar bewaard worden
- Aantoonbaar voldoen aan de vervoerseisen, transportmiddel is geschikt voor het dier/doel
- Vervoersvergunning (indien nodig)
- Keuringbewijs transportmiddel (indien nodig)

Relevante artikelen

- Wet dieren artikel 2.5
- Regeling dierenvervoer 2007, artikel 3 en 6
- Transportverordening 1/2005, artikel 1 t/m 6, 10 en 11

Handige websites

- www.nvwa.nl (vervoer levende dieren)

Bijlage

- Vervoer van dieren

1.5. Er wordt een hygiëne- en aanvoerbeleid omtrent dieren op de kinderboerderij gehanteerd

Een goed hygiënebeleid is op een kinderboerderij van het grootste belang om besmettingen van medewerkers en bezoekers met door dieren meegedragen ziektekiemen te voorkomen. Een goed aanvoerbeleid maakt hier deel van uit.

Aanvoerbeleid

De aankoop/aanvoer van nieuwe dieren is de meest voorkomende oorzaak voor de insleep van nieuwe ziektekiemen op de kinderboerderij. Het is belangrijk om goede informatie over de ziektegeschiedenis van de dieren en het herkomstbedrijf in te winnen. Het aankoopbeleid dient erop gericht te zijn om dieren van zo weinig mogelijk verschillende herkomstplaatsen aan te trekken. Laat een dier niet toe op de kinderboerderij als er twijfel is over de gezondheidstoestand ervan. Bij dieren die ongevraagd op de kinderboerderij worden achtergelaten is vaak niets bekend over de gezondheidsstatus. Deze dieren dienen direct apart gezet te worden van de eigen dieren en het publiek of te worden afgevoerd.

Actuele stallijst

Stallijst: overzicht van alle op een bepaald moment onder een UBN in het I&R-systeem geregistreerde runderen, schapen of geiten en van oormerken die op dat moment op het relatienummer van de houder geregistreerd staan.

Dit overzicht moet altijd op verzoek van de bevoegde autoriteit beschikbaar zijn. De gegevens moeten drie jaar worden bewaard en kunnen zowel op een computer als op papier worden bijgehouden.

Herkomst dieren

Het is belangrijk dat de gezondheidsstatus van het herkomstbedrijf minimaal gelijk of hoger is dan die van de eigen kinderboerderij.

- Rundvee is bij voorkeur afkomstig van bedrijven waar de afgelopen drie jaar geen salmonella-uitbraak is geweest of bedrijven met status 'salmonella onverdacht'.
- Rundvee is afkomstig van bedrijven die beschikken over de status 'leptospirose-vrij' beschikken (zie 'Eigen Verklaring' herkomstbedrijf).
- Rundvee dat afkomstig is van een bedrijf waar huidschimmels problemen geven (ringworm, ringschurft) dienen bij aankomst tegen schimmels te worden behandeld.
- Schapen en geiten zijn bij voorkeur afkomstig van bedrijven waar geen ecthyma (zere bekjes) voorkomt.
- Schapen en geiten zijn niet afkomstig van met Q-koorts besmette bedrijven of bedrijven met abortusproblemen.

Quarantaine

Het is sterk aan te raden nieuwe dieren voor een periode van minimaal twee, maar liefst zes weken apart van andere dieren te huisvesten (quarantaine). Dieren kunnen tijdens deze periode worden ontwormd en behandeld tegen uitwendige parasieten. Zie hiervoor ook 'Quarantaine nieuwe dieren' onder 1.6.

Hygiëne dieren

Ook bij dieren is een goed hygiënemanagement van groot belang:

- Houd de dieren zo schoon mogelijk.
- Verwijder dagelijks de mest uit de vacht bij dieren die met mensen in contact komen.
- Zet dieren met wonden apart (van publiek) totdat de wonden helemaal genezen zijn, ook al zijn de dieren er niet ziek van.

Dit moet je hebben

- Toelichting op aanvoerbeleid nieuwe dieren
- Transport of vervoersdocumenten
- Actuele stallijst
- Zoönosekeurmerk GD

Relevante artikelen

- Hygiënechecklist Kinderboerderijen RIVM

Handige websites

- www.rivm.nl (Hygiënechecklist kinderboerderijen)
- www.gddiergezondheid.nl (Zoönose keurmerk)

Bijlage

- Protocol quarantaineruimte en isolatieruimte

1.6. De kinderboerderij beschikt over quarantainemogelijkheden en een quarantainebeleid

Een ziek of gewond dier wordt indien nodig afgezonderd in een passend onderkomen dat zo nodig is voorzien van droog strooisel. Er moeten ruimtes zijn die geschikt (te maken) zijn voor de volgende drie functies: quarantaine, isolatie en ziekenboeg. Deze ruimtes hoeven niet alle drie fysiek aanwezig te zijn, maar moeten wel als zodanig ingericht kunnen worden als dat nodig is. Afhankelijk van de reden voor quarantaine kan dit een afgesloten stal of een afgelegen weide zijn.

Er moeten mogelijkheden zijn voor:

- 1. Quarantaineruimte:** voor nieuwe dieren waarvan de gezondheidsstatus en/of vaccinatiestatus onbekend of onvolledig is.
- 2. Isolatieruimte:** voor dieren die een abortus hebben gehad of verdacht worden van een besmettelijke ziekte of daarvan verschijnselen vertonen.
- 3. Ziekenboeg:** ruimte voor dieren die ziek zijn, maar geen besmettelijke ziekte (kunnen) hebben voor mens of dier.

In deze ruimtes worden de dieren solitair geplaatst, tenzij dit vanuit veterinair oogpunt niet noodzakelijk is. De quarantaine- en isolatieruimte zijn volledig afgescheiden van de plek waar de andere dieren gehouden worden. Voor de ziekenboeg geldt dit niet. Een ziek, niet besmettelijk dier mag dus in dezelfde ruimte als andere dieren gehouden worden.

Mogelijke besmettelijke ziektes/aandoeningen

Bij mogelijke besmettelijke dierziektes of aandoeningen, zoals diarree, andere ziekteverschijnselen (bijvoorbeeld hoesten, vieze uitvloeiing uit neus of ogen) of abortus dient het dier in afzondering van andere dieren en mensen te worden geplaatst. Dit geldt tevens voor dieren met wonden waar pus uitkomt. Het dier moet in een voor bezoekers afgesloten weide of stal komen te staan. De dierenarts moet erbij gehaald worden om het dier nader te bekijken, de oorzaak vast te stellen en afspraken te maken over de verdere behandeling en verzorging van het dier.

Quarantaine nieuwe dieren

Dieren kunnen klinisch gezond lijken, maar desondanks ziektekiemen bij zich dragen en uitscheiden. Het is daarom sterk aan te raden nieuwe dieren voor een periode van minimaal twee, maar liefst zes weken apart van andere dieren te huisvesten (quarantaine). Dit kan eventueel ook een afgelegen of elders gelegen weiland zijn. Een stal of paddock met verharding is beter, omdat nieuwe dieren onzichtbare gebreken, zoals resistente wormen of rotkreupel kunnen hebben. Dit wordt vaak pas later in de quarantaineperiode geconstateerd. Er mag geen contact zijn tussen deze nieuwe dieren en de al aanwezige dieren of de bezoekers.

Verzorging van de dieren

De kinderboerderij legt schriftelijk vast hoe gehandeld wordt wanneer dieren afgezonderd zijn. Bij verzorging van zieke dieren moet extra aandacht worden besteed aan de te volgen weg van de dierverzorger. Het verdient aanbeveling om deze dieren door een aparte verzorger te laten verzorgen. Als dit door een gebrek aan menskracht niet mogelijk is, kan er extra aandacht aan de werkwijze en hygiënemaatregelen worden besteed. Voorbeeld: dieren uit de quarantaine als laatste voeren en verzorgen.

Dit moet je hebben

- Quarantainebeleid en/of -protocol
- Quarantainemogelijkheid (ruimtes/weides geschikt voor de drie functies)

Relevante artikelen

- Hygiënechecklist Kinderboerderijen RIVM
- Besluit houders van dieren: artikel 2.4 en 3.13

Bijlage

- Quarantaine en quarantaineprotocol

1.7. Er wordt een ziektepreventiebeleid gehanteerd voor de dieren op de kinderboerderij

Ziektepreventie heeft als doel de gezondheid van de dieren te handhaven en te verbeteren. Dit betekent niet alleen het voorkomen van ziekte door het wegnemen van de oorzaken die tot ziekten leiden, maar ook het bevorderen dat dieren gezond zijn en blijven.

Gezondheidskalender

De kinderboerderij dient een gezondheidskalender voor alle diersoorten op te stellen. Deze kalender dient als handig overzicht van gezondheidsprogramma's van de dieren op de kinderboerderij. Activiteiten kunnen zijn: vaccineren, ontwormen/mestonderzoek, bekappen en indien van toepassing dekken, insemineren etc. Zo kan iedere medewerker van de kinderboerderij makkelijk bijhouden wanneer welke activiteiten dienen te worden uitgevoerd.

Indien medicijnen worden gebruikt moet er rekening worden gehouden met eventuele wachttermijnen die van toepassing kunnen zijn.

Verplichte vaccinaties

Voor kinderboerderijen en andere bedrijven met een publieke functie is de vaccinatie tegen Q-koorts verplicht.

Externe deskundigen

Voor een goede diergezondheid is het belangrijk dat externe deskundigen (preventief) regelmatig de kinderboerderij bezoeken. Externe deskundigen zijn o.a.: dierenarts, hoefsmid, inseminator, schapenscheerder etc. Een goede voorbereiding van het bezoek is belangrijk voor een efficiënt verloop. Het wordt zeer aanbevolen om hen bedrijfskleding (laarzen, overall) aan te bieden.

Tip

Het is aan te raden vast te leggen op welke wijze contact wordt gelegd met externe deskundigen. Denk hierbij aan de volgende punten:

- Waar zijn contactgegevens te vinden van contactpersonen, beheer, veearts, ed.
- Wie is bevoegd en verantwoordelijk voor het opnemen van contact en het maken van afspraken.

Dit moet je hebben

- Gezondheidskalender van alle dieren
- Bewijs verplichte vaccinaties
- Kinderboerderij wordt minimaal 1x per jaar bezocht door de (vaste) dierenarts(praktijk) (facturen of verklaring dierenarts)

Relevante artikelen

- Hygiënechecklist Kinderboerderijen RIVM
- Regeling tijdelijke maatregelen dierziekten

Handige websites

- www.gddiergezondheid.nl
- www.rijksoverheid.nl
- www.nvwa.nl
- www.rivm.nl

Bijlagen

- Vaccinatie en gezondheidsprogramma's
- Q-koorts vaccinatieschema en checklist

1.8. De dieren worden dagelijks gecontroleerd op afwijkende gezondheid

Bij dagelijkse controle op een afwijkende gezondheid kan tijdig worden ingegrepen en wordt voorkomen dat de aandoening verergert. Indien afwijkingen worden geconstateerd krijgt het dier passende (medische) hulp of wordt de dierenarts geraadpleegd. Wanneer er sprake is van een besmettelijke dierziekte kunnen direct maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat de ziekte zich uitbreidt.

De dieren worden verzorgd door vakbekwame verzorgers en worden zo vaak gecontroleerd als nodig is om lijden te voorkomen.

Logboek (tip)

Het is verstandig om een logboek bij te houden als dieren een afwijkende gezondheid hebben. Dit kan per dier of per koppel. Deze gegevens worden ook bijgehouden in het individueel dierdossier. Dit is nodig om gegevens te kunnen terugvinden wanneer dieren ziek zijn geweest. Je kunt dit ook bijhouden via I&R of een dierenadministratie programma.

Het logboek is een handig hulpmiddel voor medewerkers en vrijwilligers om informatie over te dragen na afwezigheid of als ze enige tijd niet op de kinderboerderij zijn geweest.

Dit moet je hebben

- Individueel dierdossier (papier of digitaal) of logboek (tip)
- Indien van toepassing: factuur en/of recent bedrijfsverslag van de dierenarts

Relevante artikelen

- Besluit houders van dieren artikel 1.7
- Besluit houders van dieren artikel 2.4

1.9. De kinderboerderij voldoet aan de gestelde eisen ten aanzien van besmettelijke dierziekten

Iedere houder/eigenaar van dieren heeft een meldingsplicht voor besmettelijke dierziekten. Als een dier (mogelijk) een besmettelijke ziekte heeft, moeten er maatregelen getroffen worden om besmetting van andere dieren of mogelijk mensen te voorkomen.

Raadplegen dierenarts

Wanneer een medewerker van de kinderboerderij de situatie niet vertrouwt, moet de dierenarts worden geraadpleegd. De dierenarts weet wanneer, waar en waarom er aangifte moet worden gedaan en zal dit dan ook doen. Wanneer er op het bedrijf symptomen worden ontdekt van een besmettelijke dierziekte, moet dit worden gemeld bij het landelijk meldpunt dierziekten: 045-546 3188 (NVWA).

Bereikbaarheidslijst

Het doel van de bereikbaarheidslijst is om in geval van nood of problemen direct contact te kunnen opnemen met de juiste personen/instanties, zowel binnen als buiten de organisatie. Indien van toepassing wordt ook vermeld wanneer de persoon/instansie bereikbaar is. Medewerkers weten waar ze de actuele bereikbaarheidslijst kunnen vinden.

- Binnen de organisatie: intern noodnummer (indien van toepassing), verantwoordelijke, beheerder, vertrouwenspersoon etc.
- Buiten de organisatie: landelijk alarmnummer (112), huisarts (tijdens kantooruren), huisartsenpost/EHBO ('s avonds, weekenden), Arboarts/ GGD, politie/wijkagent, dierenarts etc.

Werknemers en alle andere betrokkenen moeten op de hoogte zijn van de voorschriften, bijvoorbeeld door bespreking van de maatregelen in het werkoverleg. De maatregelen moeten op schrift zijn gesteld.

De kinderboerderij dient zich te houden aan de thans geldende Q-koortsmaatregelen. In de bijlage worden deze omschreven in een handige checklist.

Deze maatregelen bestaan uit:

- Verplichte vaccinatie en bijbehorende administratie
- Afzondering van publiek bij bevallingen
- Maatregelen bij abortus
- Hygiënemaatregelen

Wasplaats

Een houder van tien of meer evenhoevige dieren moet beschikken over een eenvoudige plaats voor reinigen en ontsmetten van een vervoermiddel. Vervoermiddelen moeten na vervoer van evenhoevigen worden gereinigd en ontsmet. Ze mogen anders niet de openbare weg op. Dit kan ook door middel van een mobiele wasplaats.

Dit moet je hebben

- Calamiteiten telefoonlijst
- M.b.t. vaccinatieplicht Q-koorts: facturen van de dierenarts
- Stallijst of ter plekke inzicht in 'Mijn RVO' (of soortgelijk van de kinderboerderij i.v.m. correct vlaggen van Q-koorts gevaccineerde dieren)
- Waarschuwbord (tekst aangepast aan situatie)
- Quarantainemogelijkheid
- Desinfectiemiddel
- Wasplaats (vast of mobiel)

Relevante artikelen

- Wet dieren: artikel 2.11 en 2.12
- Besluit bescherming tegen bepaalde zoönosen en bestrijding besmettelijke dierziekten: artikel 4 t/m 6
- Regeling preventie, bestrijding en monitoring van besmettelijke dierziekten en zoönosen en TSE's
- Regeling tijdelijke maatregelen dierziekten

Handige websites

- www.rijksoverheid.nl (Factsheet maatregelen Q-koorts 20 mei 2015)

Bijlagen

- Q-koorts maatregelen
- Besmettelijke dierziekten
- Reinigings- en ontsmettingsplaats (wasplaats)

1.10. Er wordt er een hygiënebeleid gehanteerd omtrent geboorte en abortus van dieren op de kinderboerderij

De meeste kinderboerderijen fokken met de dieren. Omdat er ziektekiemen zijn die via geboortemateriaal (vruchtvliezen, vruchtwater etc.) kunnen worden uitgescheiden (vooral bij abortus) moet hier voorzichtig mee worden omgegaan.

De kinderboerderij moet de mogelijkheid hebben om dieren apart te zetten om te bevallen. Dit geldt vooral voor dieren waarmee het publiek direct in contact kan komen. Zo moeten geiten en schapen kunnen beschikken over een kraamstal om de moeder voor, tijdens en na de bevalling tijdelijk gescheiden te houden van publiek. De maatregelen die genomen worden zijn gericht op een goede hygiëne voor medewerkers, vrijwilligers en publiek en op de mogelijkheid tot het kunnen bieden van de juiste zorg aan moeder en jong(en).

Handleiding bevallingen

In de handleiding bevallingen wordt aandacht besteed aan:

- Publiek en bevallingen
- Hygiëne tijdens en na de bevalling
- Hulp bieden tijdens bevalling en inschakelen deskundige hulp
- Zorg aan moeder en jong(en)
- Omgaan met de nageboorte
- Maatregelen bij abortus
- Bijzondere maatregelen bij dierziektes

Waar nodig wordt dit toegespitst op de aanwezige diersoorten waarmee gefokt wordt (rund, paard ezel, geit/schaap, varken en evt. andere diersoorten). Een voorbeeld van zo'n handleiding vind je als bijlage op de site van de vSKBN.

Vaccinatie Q-koorts

Voordat schapen en geiten mogen dekken/gedekt mogen worden moeten ze volledig gevaccineerd zijn tegen Q-koorts. Een goede dekadministratie is daarom erg belangrijk. Van elk drachtig dier wordt genoteerd om welk dier het gaat en wat de verwachte datum van bevallen is.

Dit moet je hebben

- Aantoonbaar aparte ruimte voor dieren die gaan bevallen of net bevallen zijn (kraamstal). Dit is:
 - OF de geschikte ruimte als je die daar permanent voor hebt ingericht
 - Of de handleiding waarin je beschrijft hoe je dat oplost
- Handleiding bevallingen

Relevante artikelen

- Algemene Hygiëne maatregelen openbare gebouwen RIVM
- Zoönose keurmerk
- Regeling tijdelijke maatregelen dierziektes (geiten/schapen)
- Hygiënechecklist Kinderboerderijen RIVM

Handige websites

- www.rivm.nl
- www.gddiergezondheid.nl

Bijlage

- Handleiding bevallingen

1.11. De dieren op de kinderboerderij krijgen de juiste voeding passend bij het dier(soort)

Ieder dier moet een toereikende hoeveelheid gezond en voor de soort en leeftijd geschikt voeder krijgen, zodat aan de voedernormen wordt voldaan en het dier in goede gezondheid blijft.

Sommige diersoorten hebben een dagelijkse behoefte aan ruwvoer (bijv. hooi, kuilgras, stro en graan in de schil). Het gaat daarbij om paarden, ezels, schapen, geiten, herten, runderen, konijnen, cavia's en varkens.

Naast ruwvoer is het belangrijk dat de dieren ook dagelijks voldoende krachtvoer, mineralen en vitaminen krijgen. Hierbij moet worden gelet op de toestand van het dier. Het soort voer en de hoeveelheid wordt hierop afgestemd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in:

- Onderhoud (basis)
- Productie en arbeid
- Jonge/opgroeïende dieren
- Oudere dieren
- Drachtige/zogende dieren
- Zieke dieren

Een dier moet voer krijgen met tussenpozen die bij zijn fysiologische behoeften passen. De voertijden zijn verdeeld over de dag, zodat de dieren genoeg tijd hebben om voedsel op te nemen en te verteren. In de praktijk krijgen dieren vaak tweemaal per dag voer verstrekt ('s morgens en eind van de middag). Dieren die behoefte hebben aan ruwvoer krijgen onbeperkt ruwvoer of hebben hier een groot deel van de dag beschikking over.

Publiek

De dieren op de kinderboerderij krijgen een aangepast dieet. Voeren door publiek kan op de volgende wijze ingevuld worden:

- Publiek mag niet voeren
- Publiek mag alleen voeren in overleg met beheerder/medewerkers kinderboerderij
- Publiek mag alleen vooraf vastgestelde voedermiddelen geven (bijv. uit een voerautomaat)

Dit is duidelijk aangegeven en er wordt op toegezien.

Het voerbeleid wordt schriftelijk vastgelegd en bezoekers worden er duidelijk op gewezen met informatieborden.

Voeren van keukenafval

Met keukenafval en etensresten wordt bedoeld: producten afkomstig uit huishoudelijke of centrale keukens, bedrijven en restaurants.

Het is niet toegestaan om keukenafval en (bewerkte) etensresten (swill) te voeren aan landbouwhuisdieren. Je mag dit ook niet op het terrein bewaren. Ook producten die keukenafval bevatten, mogen niet aan deze dieren worden gevoerd. Dit om de verspreiding van besmettelijke dierziekten (zoals varkenspest) tegen te gaan. Deze producten moeten als (GFT-)afval worden verwerkt.

Voeropslag

De voeropslag moet overzichtelijk zijn. Het moet duidelijk zijn waar welk voer te vinden is en op de bakken/zakken staat voor welk dier het voer bestemd is.

Dit moet je hebben

- Voerschema
- Overzichtelijke en werkbare voeropslag
- Goede conditie van de dieren
- Informatie voor bezoekers (bord 'Niet voeren' van de vSKBN)

Relevante artikelen

- Besluit houders van dieren artikel 1.7
- Besluit houders van dieren artikel 2.4
- Verordening dierlijke bijproducten

Handige websites

- www.nvwa.nl (regelgeving over dierlijke bijproducten)

1.12. De dieren op de kinderboerderij hebben naar behoefte beschikking over voldoende vers drinkwater

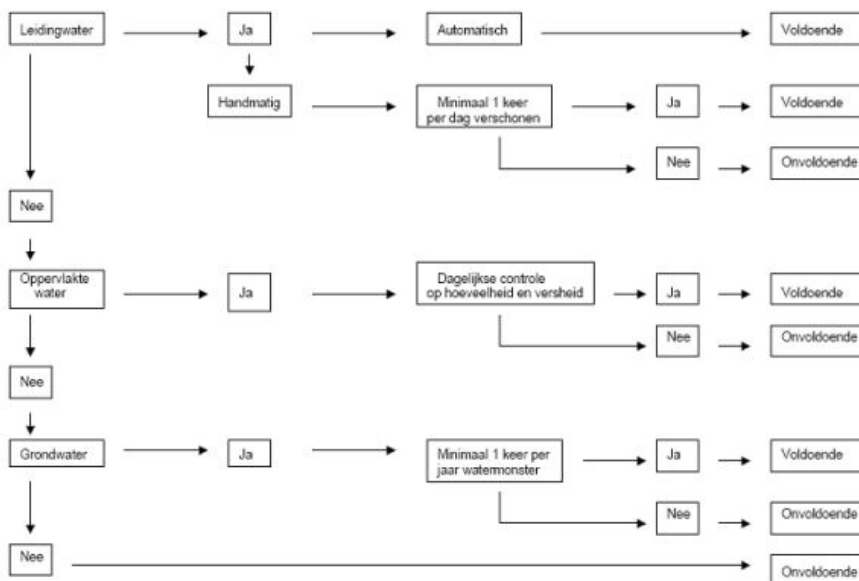
Om dieren in goede conditie te houden is het van belang dat ze naar behoefte vers en schoon drinkwater binnen krijgen. Wanneer de dieren te weinig water krijgen, ontstaat uitdroging, verminderde voedselopname en raken de fysiologische functies beschadigd. Ook wanneer dieren vervuild water drinken, kunnen er gezondheidsproblemen ontstaan.

Automatische drinkbakken

Bij gebruik van automatische drinkbakken wordt dagelijks gecontroleerd of deze nog goed werken en of er geen sprake is van lekkage.

Bij vrijwel alle apparaten die direct op een waterleidinginstallatie zijn aangesloten, zoals koffiemachines, vaatwassers en wasmachines, hoort een keerklep gemonteerd te zijn. Deze keerklep zorgt ervoor dat vervuild water niet terug kan stromen in de waterleiding en in het drinkwater terechtkomt. In Nederland is het verplicht om ieder jaar een keerklepcontrole te laten uitvoeren door een deskundige professional.

Om te zien of het drinkwater op de kinderboerderij voldoet aan de eisen kun je onderstaande figuur volgen. Uit dit schema moet minimaal een voldoende komen.

Dit moet je hebben

- Dieren moeten op ieder moment kunnen beschikken over schoon en vers drinkwater.
- Alle waterbakken worden dagelijks goed gereinigd.
- Automatische drinkbakken werken, lekken niet en zijn voorzien van een gecontroleerde keerklep (indien van toepassing).

Relevante artikelen

- Besluit houders van dieren: artikel 1.7

1.13. De kinderboerderij voldoet aan de minimale huisvestingseisen

Soorteigen gedrag

Dieren moeten zoveel mogelijk de mogelijkheid krijgen om soorteigen gedrag te vertonen. Hier dient bij de huisvesting zoveel mogelijk rekening mee gehouden te worden. Het gaat bijvoorbeeld om wroeten bij varkens, gelegenheid tot stofbaden (droog zand) voor pluimvee en schuilplekken in verblijven bij cavia's en konijnen.

De meeste dieren die gehouden worden op de kinderboerderij zijn sociale dieren. Dat wil zeggen dat ze van nature leven in kuddes of groepen. Contact met soortgenoten is voor deze dieren essentieel. De kinderboerderij probeert er waar mogelijk voor te zorgen dat dieren gezamenlijk met soortgenoten worden gehouden of hiermee contact kunnen hebben.

Voorwaarden voor goede huisvesting:

- In de ruimtes zijn geen scherpe randen, uitsteeksels of materialen gebruikt waardoor het dier gewond kan raken.
- De situatie, de materialen en de eventuele bodembedekking zijn niet schadelijk voor het dier.
- De ruimte kan gemakkelijk worden schoongemaakt en ontsmet.
- De verlichting en verduistering in de ruimte sluiten aan bij de soort specifieke en natuurlijke behoeften van het dier (bijvoorbeeld dag- en nachtritme).
- De ruimte en de materialen zijn aangepast aan de behoeften die het dier van nature heeft. Dit zijn fysiologische en ethologische behoeften (bijv. dag- en nachtritme en interactie met mensen en soortgenoten).
- De ruimte is zo gemaakt dat dieren niet worden belemmerd in hun bewegingsvrijheid.
- De ruimte is zo gemaakt dat de dieren niet kunnen ontsnappen.
- De ruimte beschermt de dieren tegen slechte weersomstandigheden, gezondheidsrisico's en roofdieren.
- Een drachtig of zogend dier heeft voldoende en geschikte nestruimte.
- In een verblijf is het aantal dieren en de samenstelling van de diersoorten zodanig dat het de gezondheid en welzijn van het dier niet benadeelt.

Weides

Het is niet toegestaan dieren te weiden op niet beweidbaar land of (anders dan voor korte tijd) op slecht beweidbaar land. De weides en uitlopen moeten op een doelmatige en bij de diersoort passende wijze omheind zijn. De dieren mogen zich niet kunnen beschadigen aan de omheining en deze moet stevig genoeg zijn om ontsnappingen te voorkomen. Gebruik geen prikkeldraad als omheining voor dierenweides. Als er schrikdraad wordt gebruikt, moet dit goed onderhouden worden. Voorkom hierbij losse draden in verband met risico op verstrikking. Natte en modderige weides kunnen leiden tot hoef-/klauwaandoeningen of pootproblemen.

Dit moet je hebben

- Er wordt aantoonbaar voldaan aan de wettelijke huisvestingseisen.
- De kinderboerderij houdt bij de inrichting rekening met soorteigen gedrag van het dier.
- Er is geschikte schuilgelegenheid aanwezig.
- Er is een geschikte omheining.
- Dieren worden niet gehouden op onbeweidbaar land.
- Dieren worden beschermd tegen weersomstandigheden en roofdieren.

Relevante artikelen

Besluit houders van dieren:

- Artikel 1.3, punt e
- Hoofdstuk 1, paragraaf 2, 1.5 t/m 1.8
- Hoofdstuk 2, paragraaf 2

Handige websites

- www.licg.nl
- www.levendehave.nl
- www.rvo.nl (dierenwelzijnsregels voor huisvesting en verzorging)

1.14. Er worden geen verboden ingrepen verricht bij dieren op de kinderboerderij, tenzij dit noodzakelijk is voor de gezondheid en het welzijn van het dier

Het is verboden lichamelijke ingrepen bij een dier te verrichten, tenzij er sprake is van:

- Lichamelijke ingrepen waarvoor een diergeneeskundige noodzaak bestaat
- Ingrepen betreffende het onvruchtbaar maken van een dier (castratie of sterilisatie)

Deze lichamelijke ingrepen worden alleen verricht door een praktiserend dierenarts of een andere bevoegde beroepsbeoefenaar.

Let op: er geldt een algeheel verbod op leewieken.

Welke handelingen mogen wel

De wet staat een aantal handelingen toe die door een houder/eigenaar van dieren uitgevoerd mogen worden. Deze ingrepen worden uitgevoerd op zodanige wijze dat bij het dier geen onnodige pijn of onnodig letsel wordt veroorzaakt en dat het dier niet meer dan nodig in zijn functioneren wordt belemmerd.

De meest voorkomende ingreep op kinderboerderijen is het onthoornen. Dat is alleen toegestaan bij geiten die worden gehouden met het oog op de melkproductie of die worden gehouden op kinderboerderijen, bij schapen en bij dieren die in een dierentuin worden gehouden.

Een overzicht van de handelingen die je wel mag uitvoeren vind je in de bijlage op de website.

Dit moet je hebben

- Aantoonbaar geen verboden ingrepen bij dieren
- Factuur dierenarts (indien van toepassing)

Relevante artikelen

- Wet dieren, artikel 2.8
- Besluit diergeneeskundigen artikel 2.1 t/m 2.6

Bijlagen

- Opsomming van ingrepen die houders van dieren mogen uitvoeren zonder tussenkomst van een praktiserend dierenarts
- Onthoornen van geiten

1.15. De dieren worden op een vakkundige manier door een praktiserend dierenarts of andere bevoegde beroepsbeoefenaar geëuthanaseerd

Dieren mogen geen onnodige opwinding, pijn of lijden ervaren tijdens het euthanaseren of doden. Daarom is het belangrijk dat dit door een praktiserende dierenarts of andere bevoegde beroepsbeoefenaar gebeurt.

In noodsituaties mogen ook anderen dieren doden. Het gaat dan om dieren die zodanig gewond of ziek zijn dat dit met ernstige pijn of ernstig lijden gepaard gaat en er geen andere praktische mogelijkheid is om die pijn of dat lijden te verlichten.

In principe moeten dieren eerst bedwelmd worden. Als er tijdens noodsituaties geen bedwelmsmethoden voorhanden zijn dan mogen de volgende methodes gebruikt worden;

- Krachtige en nauwkeurige slag op de kop: bij biggen, lammeren, geitjes, konijnen, hazen, pelsdieren en pluimvee tot 5 kg levend gewicht
- Breken van de nek: bij pluimvee tot 5 kg levend gewicht

Relevante artikelen

- Besluit Houders van dieren: hoofdstuk 1, paragraaf 3
- Wet Dieren: artikel 2.10
- Verordening (EG) Nr. 1099/2009

1.16. De kinderboerderij voldoet aan de eisen uit de huis- en hobbydierenlijst en de productiedierenlijst

De overheid heeft 2 lijsten opgesteld waarop de dieren genoemd worden die in Nederland gehouden mogen worden.

- **De productiedierenlijst:** hierop staan diersoorten die gefokt en/of gehouden mogen worden voor de productie van dierlijke producten. Staat een dier niet op deze lijst? Dan is fokken ervan en/of houden voor de productie van dierlijke producten niet toegestaan, tenzij hiervoor een ontheffing is verleend.
- **De huis- en hobbydierenlijst:** hieraan wordt door het ministerie nog gewerkt. Op de lijst staan zoogdieren die thuis en voor de hobby gehouden mogen worden, maar ook de dieren die de Beoordelingscommissie Huis- en Hobbydieren nog gaat beoordelen. Wie een zoogdiersoort houdt die niet op deze lijst staat, kan zich aanmelden bij de RVO voor een tijdelijke vrijstelling.

Alle andere dieren mogen niet gehouden worden, tenzij hiervoor een vergunning is verleend (zoals bijvoorbeeld voor dierentuinen).

Voor sommige dieren gelden regels vanuit andere wetten, bijvoorbeeld CITES, Wet natuurbescherming of Invasieve exoten. Meer informatie op www.rvo.nl.

De verwachting is dat er op termijn ook lijsten komen voor vogels, amfibieën en reptielen. Tot die tijd mogen deze dieren gehouden worden.

Dit moet je hebben

- De boerderij houdt alleen dieren die op de lijsten voorkomen.
- De boerderij kan vergunningen of ontheffingen overleggen (indien van toepassing).

Relevante artikelen

- Besluit Houders van Dieren: hoofdstuk 1, art. 1.4

Handige websites

- www.licg.nl
- www.rvo.nl

Bijlagen

- Productiedierenlijst
- Huis- en hobbydierenlijst

1.17. Er is een vakbekwaam beheerder en van alle functies zijn functieprofielen opgesteld en aanwezig

Vakbekwame medewerkers vormen de basis van een gezonde en verantwoorde kinderboerderij. Daarom is het van belang dat ook boerderijen die niet vallen onder het Besluit houders van dieren zich zoveel mogelijk houden aan de criteria die het besluit hiervoor aangeeft.

Functieprofielen moeten aanwezig zijn van de beheerder, medewerkers, (vaste) vrijwilligers en stagiairs. In het functieprofiel is vastgelegd wat de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn. Alle medewerkers moeten schriftelijk op de hoogte gesteld zijn hun functieprofiel.

De beheerder dient te voldoen aan de gestelde beroepscompetenties. Als leidraad hiervoor wordt aangehouden het landelijke kwalificatieprofiel MBO manager diervverzorging niveau 4. Indien de beheerder niet in bezit is van diploma diervverzorging niveau 4, maar wel kan voldoen aan de gestelde beroepscompetenties (bijv. door ervaring of via een andere opleiding), dan dient dat aantoonbaar te worden gemaakt. Bij afwezigheid van de beheerder moet duidelijk aangegeven worden hoe de verantwoordelijkheden geregeld zijn of dient de beheerder (als achterwacht, bijv. telefonisch) bereikbaar te zijn. Er moet onder openingstijden minimaal één vakbekwaam medewerker beschikbaar zijn.

Als de kinderboerderij vrijwilligers inzet op dagen waarop geen beheerder of medewerker aanwezig is, dan moet duidelijk zijn hoe de verantwoordelijkheden geregeld zijn en waar de vrijwilliger terecht kan bij problemen of vragen. Aan deze vrijwilligers dienen ook specifieke eisen gesteld te worden omtrent kennis van diervverzorging, omgang met bezoekers, ehbo/ bhv-diploma etc.

Indien de kinderboerderij alleen met vrijwilligers werkt, dient aantoonbaar gemaakt te worden op welke wijze voldaan wordt aan de gestelde beroepscompetenties behorende bij een vakbekwaam beheerder en op welke wijze de verantwoordelijkheden geregeld zijn.

Dit moet je hebben

- Omschrijving van functieprofielen
- Dienstrooster van medewerkers/ vrijwilligers

Relevante artikelen

- Besluit houders van dieren artikel 1.7
- Besluit houders van dieren artikel 2.4

Handige websites

- www.kwalificatiesmbo.nl

Bijlage

- Vakbekwaamheid

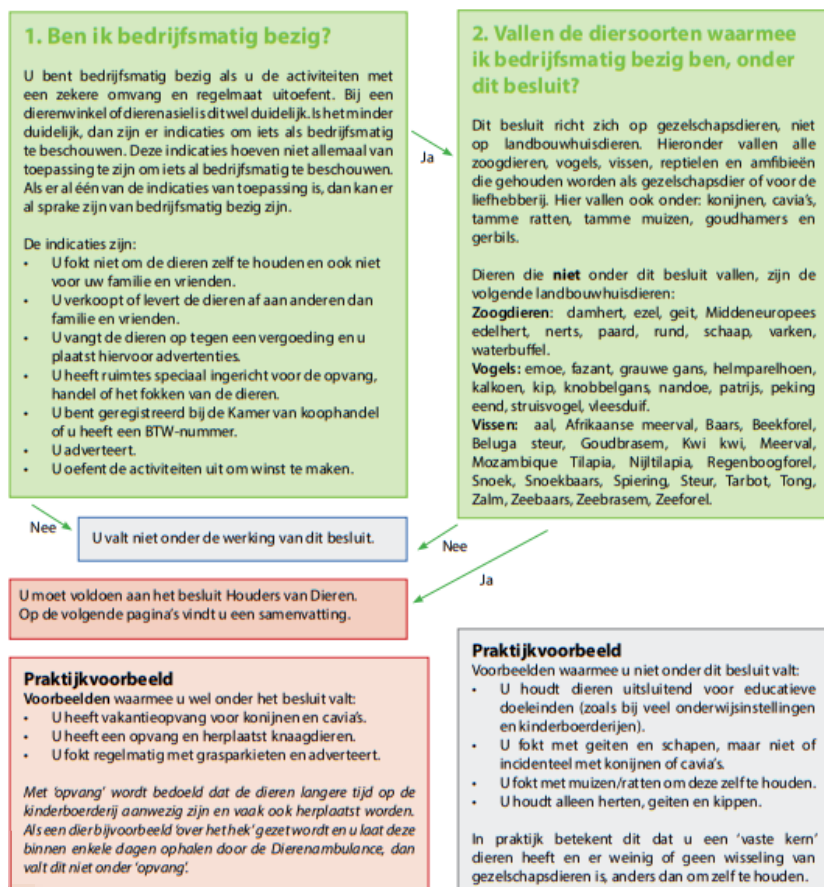

1.18. De kinderboerderij voldoet aan het besluit houders van dieren m.b.t. gezelschapsdieren

Sinds 1 juli 2014 is het 'Besluit houders van dieren' (onderdeel van de Wet dieren) van kracht. Hoofdstuk 3 uit dit besluit richt zich op de 'bedrijfsmatig gehouden gezelschapsdieren'. Het is belangrijk om na te gaan of de kinderboerderij hieraan voldoet. In dat geval moet dit gemeld worden bij RVO.

Door het stroomschema te doorlopen kun je toetsen of dit op de boerderij van toepassing is.

Voldoe je aan het onderdeel 'bedrijfsmatig houden van gezelschapsdieren'?

Is het antwoord ja? Dan heb je de volgende verplichtingen:

Registratie bij de overheid

Je maakt melding van bedrijfsmatige activiteiten met dieren via mijn.rvo.nl (bedrijfsmatig huisdieren houden), 'direct regelen' en inloggen. Geef hier de betreffende diersoorten, de activiteiten en de gegevens van de beheerder door.

Aanvullende eisen

De aanvullende eisen hebben alleen betrekking op de diergroepen die bedrijfsmatig gehouden worden.

Bewijs van Vakbekwaamheid

De beheerder van de kinderboerderij heeft voor de betreffende diergroepen een erkende opleiding gevolgd bij een instelling voor

Dit moet je hebben

- Indien van toepassing: melding maken van activiteiten
- Het beleid rondom afstands-, dump- en pensiondieren op papier zetten

Relevante artikelen

- Besluit houders van dieren: hoofdstuk 3, artikel 3.4 tot 3.7

Handige websites

- www.licg.nl (kant en klare dierenbijsluiters)
- www.rvo.nl

Bijlagen

- Overzicht diersoorten Besluit houders van dieren
- Opvang- en pensionbeleid

middelbaar beroepsonderwijs. Die instelling moet zijn opgenomen in het centraal register beroepsopleidingen.

Informatieverstrekking

Bij de verkoop of plaatsing van een gezelschapsdier wordt aan een koper schriftelijke informatie meegegeven die de nieuwe eigenaar in staat stelt het dier zo goed mogelijk te verzorgen. Hierin staat in elk geval informatie over de gezondheidsstatus, verzorging, huisvesting, gedrag van het dier en de kosten die het dier met zich meebrengt (voorbeelden op licg.nl).

Schriftelijke informatie hoeft niet meegegeven te worden als de koper een dierentuin is of een geregistreerde inrichting (bijv. een kinderboerderij die onder het besluit valt).

Verkoopverbod

Er geldt een verkoopverbod voor gezelschapsdieren aan personen jonger dan zestien jaar.

Administratie

Er wordt een deugdelijke administratie bijgehouden van de gezelschapsdieren die op de kinderboerderij verblijven met daarin in ieder geval naam, adres en woonplaats van degene van wie de dieren afkomstig zijn (voor zover bekend). Deze gegevens worden bewaard tot minimaal twee jaar na het moment dat het dier van de boerderij weg is. Dit mag ook digitaal.

Fokken en socialisatie

De manier waarop huisdieren gefokt worden, mag niet schadelijk zijn voor het welzijn en de gezondheid van de ouderdieren en de jongen. Voorwaarden:

- Je zorgt zo veel mogelijk voor het niet doorgeven van:
 - Ernstige erfelijke afwijkingen en ziekten
 - Uiterlijke kenmerken die schadelijk kunnen zijn
 - Ernstige gedragsafwijkingen
- Het aantal nesten of nakomelingen mag gezondheid of welzijn van het dier niet benadelen.
- Voortplanting moet zo veel mogelijk op natuurlijke wijze gebeuren (paarden uitgezonderd).
- Om aan deze regels te voldoen, blijf je op de hoogte van ontwikkelingen bij de diersoort waarmee je fokt.

Socialisatie

In een periode waarin een dier ontvankelijk is voor socialisatie wordt ervoor gezorgd dat:

- het went aan de omgang met de mens, relevante diersoorten en houderij-omstandigheden.
- er voldoende gelegenheid is tot het leren en tonen van soorteigen gedrag.

Huisvesting, verzorging, quarantaine en ziekenboeg

Voor huisdieren die bedrijfsmatig worden gehouden gelden dezelfde eisen als voor de huisvesting, verzorging en quarantaine van alle andere dieren. Zie hiervoor:

- Punt 1.13 (huisvesting)
- Punt 1.6 (quarantaine en ziekenboeg)

Dit moet je hebben

- Indien van toepassing: melding maken van activiteiten
- Het beleid rondom afstands-, dump- en pensiondieren op papier zetten

Relevante artikelen

- Besluit houders van dieren: hoofdstuk 3, artikel 3.4 tot 3.7

Handige websites

- www.licg.nl (kant en klare dierenbijsluiters)
- www.rvo.nl

Bijlagen

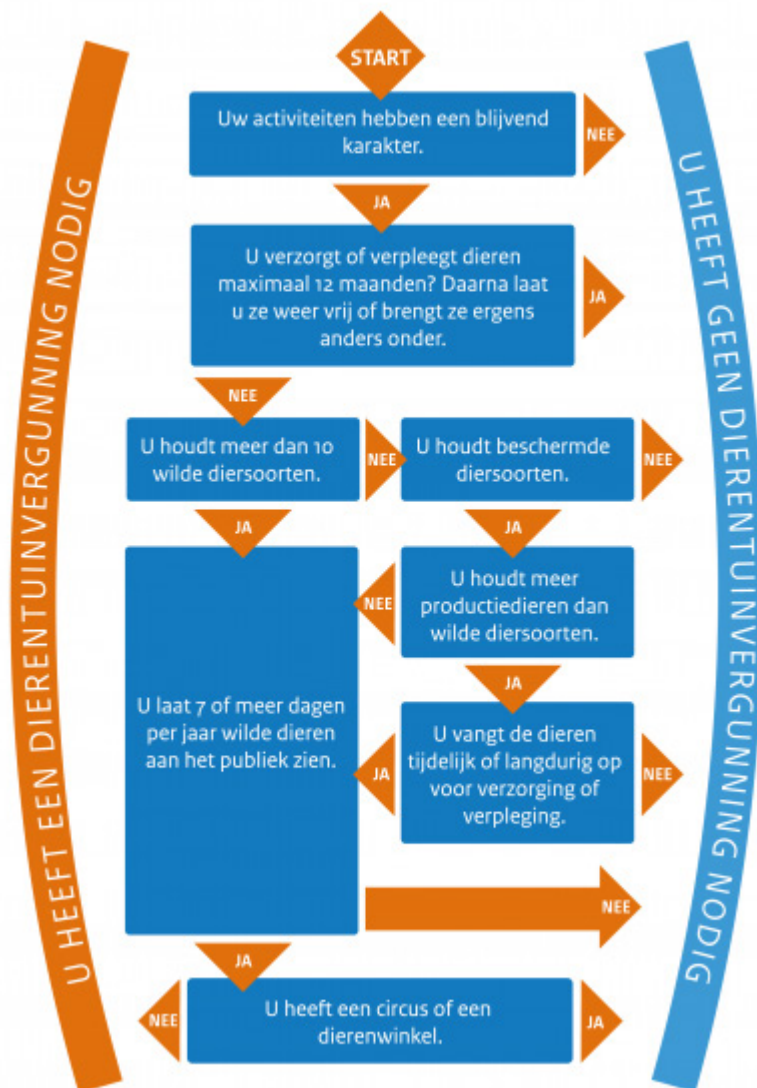
- Overzicht diersoorten Besluit houders van dieren
- Opvang- en pensionbeleid

1.19. De kinderboerderij houdt zich aan de wetgeving m.b.t. de dierentuinvergunning

Volgens het Besluit houders van dieren is een dierentuin een 'permanente inrichting waar levende wilde dieren worden gehouden om gedurende ten minste 7 dagen per jaar te worden tentoongesteld aan het publiek, met uitzondering van circussen en dierenwinkels'. Om een dierentuin te mogen exploiteren heb je een vergunning nodig.

Je hebt een dierentuinvergunning nodig als je:

- beschermde dieren houdt
- meer dan 10 verschillende wilde diersoorten houdt
- deze dieren langer dan 12 maanden voor verzorging of verpleging opvangt en
- deze dieren minstens 7 dagen per jaar aan publiek toont
- Een overzicht van dieren die zonder dierentuinvergunning gehouden mogen worden is te vinden op www.vskbn.nl.

Relevante artikelen

- Besluit houders van dieren artikel 4.1

Handige websites

- www.rvo.nl (vergunning dierentuin)

Bijlage

- Overzicht van dieren die zonder dierentuinvergunning gehouden mogen worden

1.20. Er is een fokbeleid

De meeste kinderboerderijen fokken met hun dieren. Voor publiek is het leuk om jonge dieren te zien en bovendien maakt de voortplanting onderdeel uit van het natuurlijk gedrag van het dier. Het kan bijdragen aan het welzijn van het dier en bij kuddedieren is het goed voor de dynamiek in de groep.

Het is altijd van belang om vooraf goed te bedenken waarom je fokt, met welke dieren en hoe de afzet van de jonge dieren geregeld wordt. Bij gezelschapsdieren die vallen onder het Besluit houders van dieren zijn hiervoor extra regels (zie 1.17).

Leeftijd scheiden van dieren

Voor een aantal diersoorten is wettelijk een minimale leeftijd vastgesteld waarbij ze gescheiden mogen worden van hun moeder. Een overzicht vind je in de bijlage op de website.

Dit moet je hebben

- Fokbeleid per diersoort

Relevante artikelen

- Besluit houders van dieren: artikel 1.20

Bijlagen

- Overzicht minimale leeftijd voor scheiding jong en moeder
- Fokbeleid

1.21. De kinderboerderij gaat op de juiste wijze met haar dieren om

In het Besluit houders van dieren zijn een aantal verboden gedragingen opgenomen ten aanzien van dieren, o.a.:

- Het zich ontdoen van een dier door het bijvoorbeeld aan een boom vast te binden, over het hek van een ander te zetten of bewust te laten ontsnappen
- Het schoppen van een dier of zodanig slaan dat dit letsel ten gevolge heeft
- Een dier onderwerpen aan een explosieve, bijtende of brandende stof

Verder gelden de volgende voorschriften:

Vervoeren of verplaatsen op/via dieren

Het is verboden je te laten vervoeren op een dier of op een vervoermiddel dat wordt voortbewogen door een dier als dat de krachten van het dier te boven gaat of als het dier daarvoor niet geschikt is.

Hierbij kun je denken aan rijden op pony's door te grote kinderen (of volwassenen) of een te zware last bij een bokken- of ponykar.

Verbod op het gebruik van dieren als prijs

Het is verboden dieren als prijs, beloning of gift uit te loven bij wedstrijden, verlotingen, weddenschappen of soortgelijke evenementen. Ook een tegoedbon voor bijvoorbeeld een konijn is niet toegestaan.

Relevante artikelen

- Besluit houders van dieren: artikel 1.3
- Wet Dieren: artikel 2.1 en 2.13

Handige websites

- www.rvo.nl
- www.wetten.nl

1.22. Als de kinderboerderij educatie heeft opgenomen in de doelstellingen, het huishoudelijk reglement of de statuten, wordt er geen mestboekhouding bijgehouden

Voor kinderboerderijen die 'educatie' in hun doelstellingen, huishoudelijk reglement of statuten hebben opgenomen vervallen de verplichtingen in de Meststoffenwet. Hetzelfde geldt voor dieren die alleen om hobbymatige redenen of als gezelschapsdier worden gehouden.

Voor hobbydierhouders en houders van dieren voor educatieve doeleinden (zoals kinderboerderijen en dierentuinen) gelden echter wel regels voor de hoeveelheid dierlijke mest die ze op hun grond mogen brengen. Zij vallen binnen de categorie "overige gronden". Op grasland mag 90kg fosfaat en 170kg stikstof per hectare worden uitgereden. Op bouwland is dit 60kg fosfaat en 170kg stikstof per hectare. Voor kunstmest gelden geen beperkingen.

Daarnaast moeten ook hobbydierhouders zich houden aan de uitrijperiodes van mest en aan de bepalingen die gelden voor het scheuren van grasland.

Dit moet je hebben

- Doelstellingen of
 - Huishoudelijk reglement of
 - Statuten
- waarin educatie is opgenomen

Relevante artikelen

- Meststoffenwet

Handige websites

- www.levendehave.nl
(meststoffenwet)

1.23. Als mest wordt afgevoerd naar landbouwbedrijven is de kinderboerderij in het bezit van een afvoerbewijs

Kinderboerderijen zijn vanwege educatieve doelstellingen (en als 'hobbymatige' houders) vrijgesteld van het bijhouden van mestboekhouding. Zij hoeven bij afvoer van mest ook geen afvoerbewijs of mestvervoersbewijs in te vullen.

Een afvoerbewijs is wel nodig als de mest wordt afgevoerd naar een bedrijf dat de mest gebruikt voor bedrijfsmatige landbouwdoeleinden. De mest moet dan vervoerd worden via een geregistreerde vervoerder, die zorgt voor het afvoerbewijs.

Dit moet je hebben

- Afvoerbewijs (indien van toepassing)

Relevante artikelen

- Uitvoeringsregeling meststoffenwet

Handige websites

- www.levendehave.nl
(meststoffenwet)

1.24. De mestopslag/mestcontainer voldoet aan het activiteitenbesluit

Eisen aan mestopslag

De mestplaat of mestcontainer moet zodanig zijn geconstrueerd dat geen verlies van mestvocht door lekkages, scheuren of anderszins optreedt. De opstaande rand moet vloeistofdicht op de plaat aansluiten. In het activiteitenbesluit mest is omschreven waar de mestopslag aan moet voldoen.

Afstand tot geurgevoelig object

De opslag van vaste mest op kinderboerderijen moet op een afstand van tenminste 50 meter tot een geurgevoelig object liggen. Als niet aan deze afstand voldaan kan worden, moet de vaste mest opgeslagen worden in een vloeistofdichte container of gelijkwaardige voorziening en wordt de mest minimaal een keer per twee weken aantoonbaar afgevoerd. Een geurgevoel object is een gebouw wat bedoeld is voor (permanent) wonen of verblijf van mensen. In praktijk kan dit bijvoorbeeld om een woonhuis, ziekenhuis of school gaan.

Dit moet je hebben

- Mestopslag die voldoet aan de gestelde eisen

Relevante artikelen

- Activiteitenbesluit milieubeheer artikel 3.46

Handige websites

- www.infomil.nl (opslag vaste mest)
- wetten.overheid.nl (wet geurhinder en veehouderij)

Bijlage

- Opslag van vaste mest

2. Hygiëne en veiligheid voor publiek

2.1. Er is een hygiënebeleid en de kinderboerderij voert dat uit

Het terrein van de kinderboerderij is schoon en opgeruimd en maakt een nette en ordelijke indruk. Rommel en afval trekken plaagdieren aan, daarom ruim je steeds goed op.

Goed schoonhouden van het terrein en regelmatig reinigen van de stallen, verblijven en materialen voorkomt verspreiding van ziektekiemen. Ook persoonlijke hygiëne voor bezoekers is erg belangrijk. Bezoekers moeten hun handen kunnen wassen en worden erop gewezen dat zij dat moeten doen na contact met dieren, voor ze iets eten en bij het verlaten van de kinderboerderij.

GD Keurmerk zoönosen Verantwoord bedrijf

Het keurmerk zoönosen is een product van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD). Dit keurmerk bestaat 10 jaar en 1700 bedrijven nemen eraan deel. Veel kinderboerderijen hebben dit keurmerk. Het richt zich op alle bedrijven met landbouwhuisdieren waar contact mogelijk is tussen dieren en publiek. Er is hiervoor een checklist, gericht op hygiëne, voorlichting, maatregelen bij ziekte en diercontacten. Deze wordt jaarlijks met de eigen dierenarts ingevuld en toegestuurd aan de GD. Op basis van de antwoorden worden punten toegekend. Je kunt dit keurmerk behalen met een score van tenminste 60%.

De kinderboerderij voldoet aan de volgende eisen:

Vuile & schone weg principe

Het 'scheiden van vuile en schone weg'-principe is belangrijk voor een goede hygiëne op de kinderboerderij. Het houdt in dat alles wat het bedrijf op komt 'schoon' is en alles wat het bedrijf af gaat 'vuil'. Het principe is bedoeld om overdracht van ziektekiemen over het terrein van de kinderboerderij te voorkomen. Geprobeerd wordt om een scheiding aan te brengen tussen plaatsen waar bezoekers komen en de aan- en afvoer van dieren, voer en vooral mest. De schone weg kan dezelfde zijn als de vuile weg, maar is dan tijdelijk afgescheiden.

Voorbeeld 1: In de ochtend wordt de weg gebruikt voor het wegrijden van mest en ontvangen van leveranciers. De weg wordt hierna schoongemaakt en blijft tijdens de verdere openingstijden schoon om bezoekers te ontvangen.

Voorbeeld 2: Je moet een stal schoonmaken onder openingstijd en moet met je kruiwagen over een pad waar ook bezoekers lopen. Dan kun je dit pad even afzetten met een rood-witte ketting of lint. Zorg er in ieder geval voor dat de kruiwagen niet te vol is of dek hem af, zodat er geen mest uit kan vallen op het pad. Is er toch wat afgevallen, ruim dit dan meteen op.

Terrein

- De kinderboerderij is schoon en opgeruimd.
- Voordat de kinderboerderij open gaat, verwijder je iedere dag alle rommel, afval en mest in de gebieden waar bezoekers mogen komen. Als er uitgemest wordt onder openingstijden zet je de stallen en paden tijdelijk af met b.v. een lint.
- Er is een schone weg (zonder mest en strooisel) waar bezoekers kunnen lopen.
- Er zijn voldoende en duidelijk aangegeven afvalbakken aanwezig.
- De looproutes van en naar het bedrijfsgebouw zijn verhard, zodat ze goed gereinigd kunnen worden.
- Bij regenval kan er geen water in de stal of de voerruimte lopen.

Dit moet je hebben

- Hygiënebeleid
- GD Keurmerk Zoönosen
- **Voorzieningen**
 - Informatiebord over handen wassen
 - Handenwasgelegenheid die voldoet aan de gestelde eisen
 - Schoenen-/laarzenborstel(s)
 - Voldoende en duidelijk aangegeven afvalbakken
- **Terrein**
 - Schone en opgeruimde kinderboerderij
 - Een schone weg waar bezoekers vrij van mest en strooisel kunnen lopen
 - Aparte, schone en mestvrije eetgelegenheid, toegankelijk voor dieren
 - Voor bezoekers aantoonbaar geen toegang tot mestopslag, opslag van kadavers en quarantaineruimte(s)
 - Verharde looproutes van en naar het bedrijfsgebouw, de stallen en de mestopslag
 - Bij regenval kan er geen water in de stal of de voerruimte lopen
- **Voer en voeropslag**
 - De houdbaarheidsdatum van voer is niet verstreken
 - Voeders liggen droog en zijn vrij van aanwijzingen van schimmels
 - Herkenbare voedercontainers/-opslag op een verharde ondergrond
 - Schone drink- en voerbakken, vrij van mest en buiten het bereik van bezoekers

Relevante artikelen

- Hygiënechecklist Kinderboerderijen RIVM

Handige websites

- www.rivm.nl (hygiënechecklist)

Bijlagen

- Zoönosen, besmettingswegen en voorbeeld instructie
- Bord 'Handen wassen'
- Hygiëne bij een schoolbezoek
- Factsheet Handen wassen

Diercontact en mest

- De drink- en voerbakken zijn schoon, vrij van mest en buiten het bereik van bezoekers geplaatst.
- In weiden die toegankelijk zijn voor het publiek wordt dagelijks de mest verwijderd.
- De paden en ruimtes waar bezoekers komen zijn vrij van mest en vuil strooisel.
- Er is een aparte eetgelegenheid (schoon en mestvrij), die ontoegankelijk is voor dieren.
- Gebruiksvoorwerpen worden schoongemaakt en mest wordt verwijderd.
- De vacht van dieren is schoon en vrij van mest.
- Bij de uitgang van een stal/contactweide en/of uitgang terrein staan laarzen-/schoenenborstels, zodat de bezoekers geen mest over het terrein of mee naar huis nemen. Plaats hier eventueel een bord om bezoekers erop te wijzen.
- Bezoekers hebben geen toegang tot modderige/natte weides.
- Bezoekers hebben geen toegang tot mestopslag, opslag van kadavers en de quarantainruimte(s).

Voer en voeropslag

- Het voer is niet over de houdbaarheidsdatum heen.
- Voeders liggen droog en zijn vrij van aanwijzingen van schimmels.
- De voedercontainers/- opslag zijn herkenbaar en staan op een verharde ondergrond.

Handenwasgelegenheid

- De handenwasgelegenheden liggen op de route die mensen lopen van de plek waar ze met dieren in aanraking komen naar de plek van de eetgelegenheid of de uitgang.
- De handenwasgelegenheden zijn duidelijk zichtbaar of er wordt met borden naar verwezen.
- De handenwasgelegenheid is voorzien van stromend water, zeep, (bij voorkeur wegwerp) handdoekjes of warme luchtdroger.
- De handenwasgelegenheid is op kindelhoogte of is aangepast voor kinderen (b.v. met een stabiele verhoging), zodat ook zij er goed bij kunnen.
- De handenwasgelegenheid wordt goed schoongehouden.

Informatiebord (handenwasbord) bij handenwasgelegenheid

Bij de handenwasgelegenheid hangt een informatiebord, zoals bijvoorbeeld die van de vSKBN. Dit bord moet op een duidelijk zichtbare plaats worden gehangen. Het informatiebord vind je in de bijlage.

2.2. Bezoekers krijgen duidelijke voorlichting, ook met behulp van informatieborden

Goede voorlichting aan bezoekers is noodzakelijk. Zo weten zij welke regels er gelden, maar worden ze ook gewezen op bepaalde risico's, de maatregelen die zij moeten nemen en waar zij zich aan moeten houden.

Via informatieborden attendeer je bezoekers op de regels en risico's. Deze borden worden opgehangen op diverse (risicovolle) plaatsen. Zorg ook voor een centraal informatiebord bij de ingang van het terrein. Voorbeelden van informatieborden zijn het handenwasbord en een informatiebord voor zwangere vrouwen. Afhankelijk van de situatie op de kinderboerderij kunnen er ook andere informatieborden zijn. Zorg voor een korte, duidelijke tekst en gebruik pictogrammen of verduidelijkende afbeeldingen.

Ongewenste gedragingen bezoekers

Op de kinderboerderij heb je afspraken gemaakt hoe je omgaat met ongewenste gedragingen van bezoekers, zoals agressie, geweld en seksuele intimidatie. Geef de medewerkers duidelijk aan wat wel en niet wordt getolereerd, wie aangesproken kan worden en welke sancties getroffen kunnen worden. Zorg ook voor een klachtenprocedure en leg schriftelijk vast wat werknemers en vrijwilligers kunnen en mogen doen in geval van bijv. agressie en wie zij dan moeten benaderen. Alle medewerkers (werknemers en vrijwilligers) moeten hiervan op de hoogte zijn.

Risicogroepen

Besteed speciale aandacht aan jonge kinderen, oudere mensen, zwangere vrouwen, mensen met verminderde weerstand en mensen met een beperking. Zij hebben een verhoogde kans iets op te lopen door ziektekiemen en de gevolgen kunnen voor hen groter zijn. Een goed hygiënebeleid en het goed en regelmatig handen wassen is voor deze groepen van groot belang. Zwangere vrouwen lopen een verhoogd risico op besmetting door dieren, vooral bij aborterende dieren. Zij mogen daarom niet bij bevallingen van dieren aanwezig zijn. Ook mogen zij niet in dierverblijven komen, zodat aanraking met (risicovolle) dieren (vooral drachtige, pas bevallen en lacterende dieren) vermeden wordt.

Bord: Huisregels voor bezoekers

Iedere kinderboerderij hanteert bepaalde regels waaraan bezoekers moeten voldoen. Deze zijn duidelijk zichtbaar aangebracht op een centrale plek, bijvoorbeeld bij de ingang. Voorbeelden van regels zijn: voerbeleid, omgang met dieren, omgangsvormen en ongewenste gedragingen, kinderen tot een bepaalde leeftijd onder begeleiding van een volwassene, enz.

Bord: Bij geval van nood

Op het informatiebord of nabij de ingang van het terrein moet zichtbaar zijn wie bezoekers kunnen waarschuwen in geval van nood of waar zij een melding kunnen doen.

Bord: Informatie voor zwangere vrouwen

Het informatiebord vind je in de bijlage.

Dit moet je hebben

- Op schrift gestelde voorlichting over risico's en preventieve maatregelen ten aanzien van bezoekers en risicogroepen onder bezoekers
- Informatieborden bij risicovolle plaatsen (en eventueel bij ingang terrein)
- Informatieborden voor seizoensgebonden risico's
- Informatiebord voor zwangere vrouwen

Relevante artikelen

- Arbeidsomstandighedenwet, artikel 10
- Hygiënechecklist Kinderboerderijen RIVM

Bijlagen

- Huisregels bezoekers
- Risicogroepen
- Bord 'Zwangere vrouwen'
- Bord 'Niet voeren'
- Bord 'Handen wassen'

2.3. De kinderboerderij voldoet aan de eisen m.b.t. verkoop of verwerking van eigen producten (indien van toepassing)

Als je producten voor consumptie verkoopt (zoals eieren, honing of rauwe melk) of producten voor consumptie bereidt, ben je op de hoogte van en werk je volgens de Warenwetregeling Hygiëne van levensmiddelen en de Hygiënecode HACCP. Dat betekent dat je aantoonbaar verantwoord en veilig met eet- en drinkwaar omgaat.

Kijk op de website van de NVWA voor de meest actuele richtlijnen. Medewerkers en vrijwilligers bij voedselvoorzieningen houden zich aan de regels over persoonlijke hygiëne (zoals kleding en handhygiëne). De horeca- en verkoopruimtes moeten schoon zijn.

Dit moet je hebben

- Voldoen aan de wettelijk gestelde eisen voor verkoop van de betreffende producten
- De horeca- en verkoopruimtes zijn schoon

Relevante artikelen

- Warenwetbesluit honing
- Warenwetregeling Hygiëne van levensmiddelen, artikel 11
- Hygiënechecklist Kinderboerderijen RIVM
- Hygiënecode HACCP

Handige websites

- www.nvwa.nl (hygiënecodes per sector)

Bijlage

- Verkoop van eigen producten

2.4. De speeltoestellen op het terrein van de kinderboerderij zijn goedgekeurd

Op de meeste kinderboerderijen zijn speeltoestellen of speelaanleidingen aanwezig. Volgens het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (Was) moeten speeltoestellen die voor publiek toegankelijk zijn veilig zijn. In de wet staat dat de speeltoestellen moeten voldoen aan de wettelijke veiligheidseisen. Die houden onder meer in dat het toestel zelf veilig moet zijn, maar geven ook aan wat de verantwoordelijkheid is van de beheerder voor de veiligheid van het speeltoestel.

Kijk op www.nvwa.nl (eisen aan beheerders speeltoestellen) voor de eisen die op dit moment gelden voor speeltoestellen. Ook vind je hier een beheersplan dat uitleg geeft over de wettelijke verplichtingen van beheerders van een of meerdere speeltoestellen.

Wettelijke eisen zijn o.a.:

- Speeltoestellen moeten een geldig certificaat van goedkeuring hebben.
- Speeltoestellen moeten deugdelijk gemonteerd en veilig geïnstalleerd zijn (incl. voldoende valruimte & valdempende ondergrond).
- Speeltoestellen moeten regelmatig gecontroleerd worden volgens het beheersplan.
- Speeltoestellen moeten veilig (preventief) onderhouden worden.
- De controles en het onderhoud van elk speeltoestel moeten worden bijgehouden in een logboek of actueel dossier. Kijk op de website van de NVWA welke informatie het logboek precies moet bevatten.

Speelaanleiding en natuurspeeltuin

Bij een natuurspeeltuin is er vaak geen sprake van speeltoestellen, maar van een speelaanleiding (bijv. een omgevallen boom). Een speelaanleiding hoeft niet goedgekeurd te worden zoals een speeltoestel, maar moet wel veilig zijn. Er zijn keuringsinstanties die zich richten op de veiligheid van natuurspeeltuinen. Schakel bij de aanleg van een natuurspeelplek vooraf een deskundige in.

Dit moet je hebben

- Certificaat van goedkeuring
- Veilig gemonteerd, geïnstalleerd, geïnspecteerd en onderhouden speeltoestel
- Logboek of actueel dossier speeltoestellen volgens beheersplan
- Gebruiksaanwijzingen, veiligheidsinstructies en waarschuwingen
- Informatie voor installatie en onderhoud van het toestel

Relevante artikelen

- Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (Was):
 - Hoofdstuk 2: Vervaardiging, artikel 6
 - Hoofdstuk 3: Keuring, artikel 8,9,11
 - Hoofdstuk 4: Verkeer & gebruik, artikel 14 t/m 17

Handige websites

- www.nvwa.nl (eisen aan beheerders speeltoestellen)
- www.springzaad.nl (over kinderen en speelnatuur)

Bijlage

- Beheer en logboek speeltoestellen

2.5. De kinderboerderij heeft een preventie- en bestrijdingsplan voor plaagdieren en andere organismen

Plaagdieren, zoals muizen, ratten, sommige soorten insecten (vliegen) en andere organismen (bijvoorbeeld schimmels) kunnen schadelijk zijn voor de gezondheid van mens en dier. Daarom is het belangrijk dat plaagdieren en andere organismen worden geweerd (preventie) en bestreden op de kinderboerderij.

Plaagdieren moet je volgens de wet op een professionele wijze bestrijden. Dit betekent dat je alleen de plaagdierbestrijding mag uitvoeren met een erkend vakbekwaamheidsdiploma Ongediertebestrijding.

Ben je niet in het bezit van zo'n diploma, dan moet je hiervoor een plaagdiermanagementbedrijf inhuren. Dit bedrijf is er voor verantwoordelijk dat zij de bestrijdingen laten doen door medewerkers met een erkend vakbekwaamheidsdiploma.

Dit moet je hebben

- Preventie- en bestrijdingsplan voor plaagdieren of
- Bewijs van opdrachtbevestiging bij uitbesteding (bijv. bij de gemeente)
- **Terrein**
 - Voerresten worden na voedertijd opgeruimd.
 - Voer is opgeslagen in gebouwen en afsluitbare tonnen/ bakken.
 - Rommel en afval op het gehele terrein worden dagelijks opgeruimd.
 - Stallen worden goed en regelmatig schoongehouden.
 - Gebouwen zijn vrij van kieren en gaten (vestigingsplaatsen plaagdieren).

Relevante artikelen

- Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren: hoofdstuk 2, artikel 3
- Hygiënechecklist Kinderboerderijen RIVM

Handige websites

- www.nvwa.nl (plaagdieren samen bestrijden)

3. Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E)

3. Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E)

Dit hoofdstuk is opgebouwd als een kant-en-klare Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) voor stads- en kinderboerderijen. Als je als kinderboerderij voldoet aan deze RI&E, dan weet je zeker dat je het grootste gedeelte van de risico's op je boerderij geïnventariseerd hebt.

In de bijlagen op de website vind je meer informatie over de onderwerpen en enkele voorbeeldprotocollen. Ook vind je daar de formulieren die je voor jouw eigen situatie kunt aanpassen.

Verplichting voor elke kinderboerderij/dierenweide

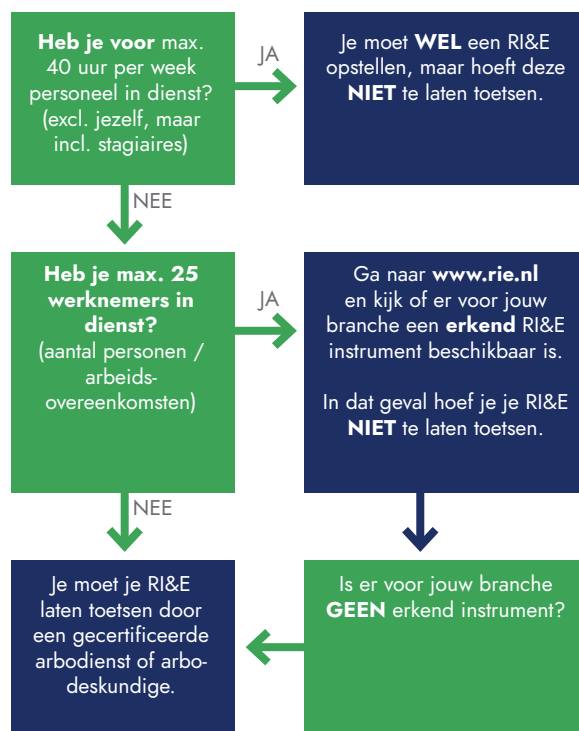
Een RI&E is verplicht voor elke organisatie waarbij gewerkt wordt met 'gezagsverhoudingen'. Van werken onder gezag is al sprake als een van de kinderen klusjes doet op het bedrijf, er een stagiair op het bedrijf werkt of bij andere vormen van een gezagsverhouding. Het hoeft dus niet altijd om betaald werk te gaan.

In dit schema kun je snel zien of je een RI&E alleen moet opstellen en uitvoeren of ook moet laten toetsen:

Stap 1: wel of geen RI&E opstellen

Stap 2: wel of niet RI&E toetsen

Kinderboerderijen met alleen vrijwilligers

De Arbowetgeving maakt een uitzondering voor organisaties die alleen met vrijwilligers werken. Als er in jouw organisatie gewerkt wordt met gevaarlijke stoffen en/of biologische agentia (zoals bacteriën, parasieten en virussen) moet de RIE wel opgesteld en uitgevoerd worden, maar alleen voor deze onderdelen (gevaarlijke stoffen en biologische agentia). In de praktijk betekent dat dus dat elke kinderboerderij in ieder geval op deze onderdelen een RIE moet opstellen. Deze boerderijen hoeven de RIE echter niet te laten toetsen door een arbo-deskundige.

Daarnaast ben en blijf je als kinderboerderij verantwoordelijk voor de vrijwilliger en voor gevaren voor derden. Als er een ongeval plaatsvindt, kan de organisatie dus aansprakelijk worden gesteld. Bij een ongeval moet de organisatie aantonen dat er alles aan gedaan is om dat te voorkomen. Wanneer dit niet aangetoond kan worden, kan het bestuur civielrechtelijk aansprakelijk gesteld worden.

Met betrekking tot bijzondere gevaren en kwetsbare groepen (zoals jongeren onder de 18 jaar) moet je je houden aan de Arbowet. Dat geldt ook als werkzaamheden ernstige risico's voor de gezondheid en veiligheid van de vrijwilligers en bezoekers met zich meebrengen. Ernstige risico's zijn onder andere: werken met gevaarlijke stoffen en biologische agentia, werken op hoogte, met elektrische installaties onder hoogspanning, bij grote fysieke belasting en bij geluidsbelastingen.

Kortom: houd je ook als vrijwilligersorganisatie zoveel mogelijk aan de voorschriften in deze RI&E. Dan weet je zeker dat je zorgt voor een veilige en verantwoorde omgeving voor je (vrijwillige) medewerkers en je bezoekers!

Wie stelt de RI&E op?

Het opstellen van een RI&E kun je op de kinderboerderij zelf doen. Dit is de taak van de preventiemedewerker. Een preventiemedewerker is iemand die zich binnen de organisatie (ook) bezighoudt met de veiligheid en gezondheid op de werkvloer. In kleine bedrijven (< 25 werknemers) is het vaak de beheerder die de taken van de preventiemedewerker op zich neemt. Het opstellen en uitvoeren van de RI&E is één van de wettelijke taken van de preventiemedewerker.

De preventiemedewerker schakelt hierbij ook de hulp in van andere medewerkers van de kinderboerderij. Zij worden in ieder geval betrokken bij de uitvoering van de RI&E, maar kunnen ook een goede bijdrage leveren aan het opstellen daarvan. Zij hebben tenslotte dagelijks met eventuele risico's te maken en weten wat er op de

Maatwerk

Elke kinderboerderij is anders, dus elke RI&E is ook anders. Het kan zijn dat er in deze RI&E aanwijzingen staan die voor jouw boerderij niet van toepassing zijn of dat je juist onderwerpen in deze RI&E mist die op jouw kinderboerderij heel belangrijk zijn. Bijvoorbeeld als je een professionele keuken hebt of er grote machines (tractoren) zijn. Ga daarom altijd na wat voor jouw eigen situatie van toepassing is en welke risico's er juist wel of juist niet zijn.

Belangrijk is wel dat je deze branche RI&E als uitgangspunt gebruikt voor de toetsing. Kinderboerderijen kennen specifieke risico's en aandachtspunten vanwege de combinatie met publiek, dieren en medewerkers. Overhandig deze branche RI&E aan de Arbo deskundige, zodat die mogelijke risico's hieruit kan meenemen in zijn beoordeling.

werkvloer speelt. Door medewerkers te betrekken, zullen zij waarschijnlijk ook eerder het belang zien van nieuwe maatregelen.

Hoe stel je een RI&E op?

Het opstellen van de RI&E kan in 5 stappen. Die stappen worden hieronder kort beschreven. Een uitgebreid stappenplan en brochure is te vinden op de website van Steunpunt RI&E (www.rie.nl). Hier vind je ook een [introductiefilmpje](#).

Stap 1. Inventarisatie

Maak een lijst met risico's in het bedrijf (inventarisatie). Je kunt hiervoor de RI&E van de vSKBN gebruiken. Dan weet je dat je (vrijwel) alle risico's hebt onderzocht.

Stap 2. Evaluatie: hoe groot is het risico?

Vergelijk alle risico's van de lijst en zet ze in de goede volgorde onder elkaar, de belangrijkste bovenaan. Denk hierbij niet alleen aan de medewerkers, maar ook aan de bezoekers van de kinderboerderij. Je kunt hiervoor de methode van Kinney & Wiruth gebruiken, die je helemaal aan het einde van deze RI&E vindt.

Stap 3. Plan van Aanpak: hoe pak je je risico's aan?

In een plan van aanpak geef je aan welke maatregelen genomen gaan worden om de risico's op te lossen. Loop één voor één de risico's langs en geef precies aan hoe je die gaat voorkomen of verminderen.

Met welke maatregel? Wat is er daarvoor nodig? Wie gaat ermee aan de slag en wanneer? Wat zijn de kosten? Wanneer ben je tevreden? Ook de kennis en ervaring die nodig zijn om dit uit te voeren, vul je in. Geef ook expliciet aan binnen welke termijn de maatregelen zullen zijn ingevoerd. Een voorbeeld van een plan van aanpak vindt je in de bijlagen op de website.

Stap 4. Toetsen van de RI&E: voldoet jouw RI&E aan de richtlijnen volgens de wet?

De wet verplicht in de meeste gevallen dat de RI&E door een gecertificeerde arbodienst/ kerndeskundige (Hoger Veiligheidsdeskundige, Arbeidshygiënist, Arbeids&Organisatiedeskundige en/of bedrijfsarts) getoetst wordt.

Dit gebeurt door middel van een bedrijfsbezoek waarbij wordt gekeken of alle risico's op de lijst staan, of de situatie in het bedrijf goed is weergegeven en of de laatste normen en richtlijnen zijn gebruikt. Ook adviseert deze deskundige bij het plan van aanpak. Of de RI&E van jouw boerderij daadwerkelijk getoetst moet worden door een kerndeskundige is te vinden in het schema hierboven of op www.rie.nl.

Stap 5. Aan de slag!

In het plan van aanpak heb je aangegeven wie wát gaat doen en binnen welke termijn. Je maakt zo'n plan niet voor niets, dus aan de slag ermee! Hierin neemt de preventiemedewerker het voortouw.

Het is verstandig om regelmatig, maar in ieder geval jaarlijks, het plan van aanpak te bekijken en de voortgang te beoordelen.

Zijn de afspraken die je hebt gemaakt nagekomen? Zijn er nog nieuwe zaken aan het licht gekomen die je wellicht in jouw plan van aanpak moet verwerken? Kijk bijvoorbeeld eens kritisch naar de oorzaken van eventuele ongevallen of van verzuim. Misschien dat deze om nieuwe maatregelen vragen of dat ze meer prioriteit geven aan plannen die je al gemaakt had.

De RI&E actueel houden

Nieuwe machines, een nieuwe manier van werken, een reorganisatie of een nieuwe locatie? Veranderingen in je bedrijf betekenen veranderingen in je RI&E. Je inventariseert dus opnieuw welke risico's er in jouw organisatie spelen. Hiermee evalueer je tegelijkertijd de al genomen maatregelen. Als het goed is, zijn de risico's waarop je actie ondernomen hebt namelijk afgenomen. Mocht dit niet zo zijn, dan wil je dat natuurlijk ook weten. Dus als je met je (eerste) RI&E en Plan van Aanpak klaar bent, dan ben je eigenlijk pas begonnen met het verbeteren van de veiligheid en gezondheid op de kinderboerderij.

Module 1. Organisatie van arbeidsomstandigheden

Het voeren van een goed arbo- en verzuimbeleid is de basis voor veilig en gezond werken in een bedrijf. Als er duidelijke regels en goede afspraken zijn, die bij iedereen bekend zijn, dan biedt dit een goed kader. Onderwerpen die in deze module aan de orde komen zijn bijvoorbeeld: voorlichting en instructie, algemene bedrijfsafspraken, afspraken voor de arbodienstverlening en het verzuimbeleid.

In deze RI&E wordt er gesproken van **'medewerker'**. Hiermee wordt niet alleen betaald personeel bedoeld, maar ook vrijwilligers, stagiairs, cliënten en alle andere mensen die zich 'onder gezag' inzetten voor de kinderboerderij. Als er gesproken wordt over **'personeel'** dan gaat het om medewerkers in loondienst.

1.1. Arbobeleid en RI&E

Veilig en gezond werken begint bij een gestructureerde aanpak oftewel een arbobeleid. Zo'n gestructureerde aanpak voorkomt dat knelpunten ad-hoc worden opgepakt, de grootste schreeuwer zijn zin krijgt en dat ernstige knelpunten worden vergeten. Een goed arbobeleid zal tot een preventieve aanpak leiden, waardoor knelpunten eerder worden opgelost en ongevallen en verzuim worden voorkomen.

1.1.1. Er is een preventiemedewerker aangewezen

Sinds 2005 dient elk bedrijf één of meer preventiemedewerkers aan te wijzen. Deze hebben tot taak het arbo- en verzuimbeleid te coördineren en ook te zorgen dat er voorlichting en instructie wordt gegeven. Concreet komen deze wettelijke taken neer op:

- Het verlenen van medewerking aan het verrichten en opstellen van een risico-inventarisatie en -evaluatie als bedoeld in artikel 5;
- Het adviseren door en aantoonbaar nauw samenwerken met de deskundige personen, bedoeld in artikel 14, eerste lid, de ondernemingsraad of de personeelsvertegenwoordiging, of, bij het ontbreken daarvan, de belanghebbende medewerkers, over de genomen en de te nemen maatregelen, gericht op een zo goed mogelijk arbeidsomstandighedenbeleid;
- De uitvoering van de maatregelen, bedoeld in onderdeel b, dan wel de medewerking daaraan

Vanuit de RI&E wordt bepaald hoeveel preventiemedewerkers er moeten zijn en wat hun niveau is. In bedrijven met minder dan 25 werknemers mag de werkgever (bijvoorbeeld de beheerder) zelf de taak van preventiemedewerker op zich nemen. De RI&E en het Plan van Aanpak vormen de basis voor wat de

preventiemedewerker moet weten. De rol en taken van de preventiemedewerker moeten schriftelijk vastgelegd zijn.

1.1.2. Er zijn afspraken om het plan van aanpak jaarlijks te actualiseren en te bespreken met betrokkenen

Jaarlijks moet in overleg met de medewerkers gekeken worden of de RIE en het plan van aanpak nog actueel zijn en hoe het staat met de uitvoering van het plan van aanpak. Ook kan er gekeken worden of er nieuwe ontwikkelingen zijn, waardoor knelpunten nu wel of beter opgelost kunnen worden. Indien er een Personeelvertegenwoordiging (PVT) of Ondernemingsraad (OR) is, dan dient deze in te stemmen met de keuze van de preventiemedewerker.

De risico-inventarisatie moet actueel zijn. Als er belangrijke wijzigingen zijn in het bedrijf, bijv. verbouw of nieuwbouw, of een ander organisatiestructuur, dan pas je de RI&E aan. Daarnaast vinden in elk bedrijf kleine wijzigingen plaats en veranderen wettelijke verplichtingen en daarom is het zinvol is om de risico-inventarisatie na een paar jaar opnieuw op te stellen. Maak hiervoor een planning.

1.1.3. De kinderboerderij laat zich ondersteunen in het arbo- en verzuimbeleid

Volgens de Arbowet is elk bedrijf verplicht om zich deskundig te laten ondersteunen bij het arbo- en verzuimbeleid. Dat kan door een arbodeskundige (maatwerkregeling) of door een arbodienst (vangnetregeling). Het uitgangspunt hierbij is de Wet Verbetering Poortwachter (WVP).

1.1.4. Er wordt indien nodig Periodiek Arbeidsgezondheidskundig Onderzoek (PAGO) aangeboden

PAGO is een onderzoek dat aangeboden wordt aan de werknemers. Het onderzoek is erop gericht om eventuele vroege gezondheidsschade aan het licht te

brengen, zodat tijdig maatregelen genomen kunnen worden. Periodiek wil zeggen dat medewerkers met een bepaalde regelmaat (bijvoorbeeld 1 x per 4 jaar) een onderzoek aangeboden krijgen. Welk onderzoek nodig is en hoe vaak, wordt bepaald door de risico's die er in het werk zijn en of er een goede methode is om eventuele effecten op te sporen. Uit de RIE leid je af of PAGO zinvol is. Meestal zal de bedrijfsarts hierover adviseren en er moet ook een bedrijfsarts in betrokken worden.

Je moet binnen onze branche met name denken aan een PAGO gericht op gevaarlijke stoffen, biologische agentia en lawaai van meer dan 85 dB(A). Daarnaast kan de psychosociale arbeidsbelasting een reden zijn om periodiek onderzoek te verrichten gericht op werkstress. Het periodiek onderzoek is ook een erg goed moment om medewerkers nogmaals goed voor te lichten en te instrueren over gezond gedrag op desbetreffend gebied.

1.1.5. Er is een arbobeleid aanwezig met hierin taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Ook is er een intentieverklaring.

Van de werkgever wordt verwacht dat deze goede arbeidsomstandigheden creëert (art. 3 Arbowet). Veel wordt bepaald door de manier waarop medewerkers met het werk om gaan. Van medewerkers wordt dus ook verwacht dat zij er alles aan doen om risico's voor zichzelf en voor anderen te voorkomen. Het vraagt dus om goede samenwerking. Om aan iedereen duidelijk te maken waar jouw boerderij naar streeft (welke intentie je hebt op dit gebied), is het belangrijk, om hierover de uitgangspunten op papier te zetten en deze met de medewerkers te bespreken. Behandel daarbij alle aandachtsgebieden: veiligheid, gezondheid en welzijn.

1.2. Voorlichting en toezicht

Meestal is niet onwil, maar onkunde de reden waarom niet veilig en gezond wordt gewerkt. Voorlichting en instructie zijn daarom erg belangrijk om medewerkers te informeren over de risico's, hoe zij die kunnen voorkomen en om ze te stimuleren om veilig te werken. Als vervolg op de voorlichtingen en instructies moet de werkgever wel checken of de voorlichting en instructie zijn begrepen en worden nageleefd.

1.2.1. Veiligheid en arbeidsomstandigheden worden regelmatig besproken in de diverse overlegvormen

Door veiligheid en arbeidsomstandigheden structureel te bespreken in de diverse overlegvormen kan gericht gezocht worden naar knelpunten en oplossingen daarvoor. Zo wordt voortdurend gewerkt aan de verbetering van de arbeidsomstandigheden en kan voorkomen worden dat ad-hoc maatregelen worden genomen. Medewerkers hebben vaak praktische ideeën om knelpunten op te lossen. Tijdens deze overleggen moeten ook (oorzaken van) verzuim en ongevallen besproken te worden.

1.2.2. Medewerkers ontvangen voorlichting en instructie over het (veilig) uitvoeren van hun werk

Per functie is schriftelijk vastgesteld hoe het werk gedaan moet worden en met welke hulpmiddelen. Daarbij wordt ook ingegaan op persoonlijke beschermingsmiddelen. Medewerkers ontvangen zo vaak als nodig voorlichting en instructie over het veilig uitvoeren van het werk. Denk hierbij aan onderwerpen zoals gedrag dieren, elektrische handgereedschappen, valgevaar, melden van onveilige situaties, bedrijfshulpverlening.

1.2.3. Er zijn functieomschrijving en taakbeschrijvingen aanwezig en hier wordt op toegezien

In de functieomschrijving worden de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden op het gebied van arbeidsomstandigheden omschreven van o.a. de beheerder, medewerkers, (vaste) vrijwilligers en stagiairs. Alle medewerkers moeten op de hoogte gesteld zijn van hun functieomschrijving. Toezicht kan gebeuren door de leidinggevende, maar ook medewerkers kunnen elkaar daarbij helpen. Op de kinderboerderij is toezicht houden van groot belang om veiligheid voor de medewerkers en bezoekers te waarborgen. Dit betekent dat de medewerkers weten wat de risico's zijn, hoe ze daarmee moeten omgaan en dat ze verplicht zijn (arbo)instructies op te volgen. Belangrijk is dat er onder openingstijden minimaal 1 verantwoordelijke beschikbaar is die voldoet aan de vereiste beroepscompetenties.

1.2.4. Van alle medewerkers (incl. relevante vrijwilligers) is een personeelsdossier aanwezig

Het personeelsdossier bevat administratieve en (indien nodig) fiscale gegevens, zoals contactgegevens, functieprofiel en diploma's. De gegevens voldoen aan de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming). In de organisatie is een AVG-reglement aanwezig (b.v. die van de vSKBN) en deze is bij alle personeelsleden en vrijwilligers bekend. Indien nodig bevat het personeelsdossier een VOG van elke medewerker en vrijwilliger. Dit is verplicht wanneer er gewerkt wordt met kwetsbare personen.

1.2.5. Er zijn afspraken gemaakt over wat te doen als iemand zich niet aan de arboregels houdt

Als iemand zijn taken niet goed uitvoert zijn er (sanctie)maatregelen afgesproken. Het opvolgen van arboinstructies is in het belang van de medewerker, de omgeving en de werkgever (denk aan aansprakelijkheid).

1.3. Begeleiden van vrijwilligers, stagiairs, cliënten en bezoekers

1.3.1. Er is een (schriftelijk) introductieprogramma voor nieuwe medewerkers

Onder andere nieuwe medewerkers, vrijwilligers en stagiairs kunnen meer risico lopen tijdens het werk dan ervaren personeelsleden. Goede afspraken, een duidelijke introductie en begeleiding kunnen dit voorkomen. Afspraken leg je schriftelijk vast. Voor elke nieuwe medewerker leg je een intakeprocedure vast en de afspraken bevestig je schriftelijk.

1.3.2. Er zijn huisregels opgesteld die gelden voor iedereen die werkzaam is op de boerderij. Alle medewerkers moeten deze huisregels krijgen, tekenen voor ontvangst en zich eraan houden.

Leg in de huisregels onder andere vast:

- werk- en rusttijden;
- wat de risico's zijn van het werk;
- wie toezicht houdt;
- wat de afspraken zijn m.b.t. het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen;
- welke deskundigheid iemand moet hebben om bepaalde werkzaamheden uit te voeren;
- waarover en hoe vaak voorlichting en instructie wordt gegeven;
- omgangsvormen en omgang met ongewenst gedrag;
- instructies over hygiënisch en veilig werken (zoals zoönosen, BHV, persoonlijke hygiëne, zwangerschapsprotocol)

Er kunnen jeugdige vrijwilligers en stagiairs aanwezig zijn. Voor hen gelden soms andere regels. Zo is het bijvoorbeeld verboden om met gevaarlijke machines te werken. Zorg dat je voor hen een apart beleid hebt.

1.3.3. Er zijn regels opgesteld voor het werken met bezoekers (kinderen)

Op veel kinderboerderijen mogen kinderen meehelpen. Zorg ervoor dat er ook voor hen een beleid is. Wat mogen ze bijvoorbeeld wel of niet doen, is er werkkleding (bijvoorbeeld overall, laarzen) beschikbaar en wat de rol van de ouders/begeleider. Ook toezicht op hygiëne is hierbij van belang (handen wassen, niet met de handen in het gezicht etc.). Beschrijf hoe het toezicht geregeld wordt.

1.3.4. Als met meerdere partijen wordt samengewerkt, zijn er schriftelijke afspraken over de samenwerking

Sommige kinderboerderijen werken samen met een zorginstelling of met een andere partij. Het kan gaan om loonwerkers, medewerkers van zorginstellingen, aannemers, etc. Doordat al deze mensen moeten samenwerken of in elk geval op dezelfde boerderij aan het werk zijn, kunnen er onduidelijke situaties ontstaan met gevolgen voor de veiligheid. In zo'n geval is doelmatig samenwerken en de arbozorg op elkaar afstemmen dus belangrijk.

Afspraken m.b.t. veiligheid, dagelijks aanspreekpunt, toezicht en overleg, instructies, veiligheid, wie welke verantwoordelijkheid draagt etc. leg je vooraf (schriftelijk) vast. Leg ook vast wie eindverantwoordelijke is.

1.3.5. De boerderij heeft (indien van toepassing) een beleid m.b.t. bijzondere groepen medewerkers

Bijzondere groepen kunnen extra risico lopen of een risico vormen voor de veiligheid binnen je bedrijf. Van alle werksituaties is bepaald of deze specifieke risico's veroorzaken voor kwetsbare groepen en er zijn passende maatregelen voor getroffen.

Indien van toepassing moet je beleid voeren ten aanzien van deze groepen. Onder bijzondere groepen medewerkers vallen in ieder geval: jeugdigen (< 18 jaar), zwangeren, uitzendkrachten, medewerkers met een arbeidshandicap, vakantiewerkers, stagiaires, derden, mensen die het Nederlands/de voertaal onvoldoende beheersen, ouderen (> 55 jaar), thuiswerkers, nieuwe medewerkers. Als in kaart gebracht is welke specifieke risico's voor de genoemde groepen aanwezig kunnen zijn, dan is ook geregeld dat er specifieke voorlichting en instructie voor deze groepen wordt gegeven.

1.4. (Ongewenst) gedrag van medewerkers

1.4.1. Er zijn afspraken vastgelegd over ongewenste gedragingen

Elke organisatie is verplicht richtlijnen te hanteren m.b.t. omgangsvormen en gedrag. Onder ongewenst gedrag wordt gedrag verstaan zoals:

- Pesten
- (Seksuele) intimidatie
- Agressie / geweld
- Discriminatie

Van belang is dat duidelijk is aangegeven wat wel en niet wordt getolereerd, wie toezicht houdt, de klachtenprocedure en de mogelijke sancties. Dit beleid is schriftelijk vastgelegd en wordt periodiek onder de aandacht gebracht.

1.4.2. Er is een vertrouwenspersoon aangesteld

Het kunnen praten over onzekerheid als gevolg van ongewenst gedrag en het krijgen van hulp bij het bespreekbaar maken ervan met de 'dader', voorkomt dat seksuele intimidatie lang voortduurt en helpt om ongewenst gedrag snel te stoppen. Het is van belang dat de medewerkers de vertrouwenspersoon direct weten te bereiken, zonder tussenkomst van een leidinggevende. Daarom is het van belang om de contactgegevens in het beleid op te nemen en te communiceren.

1.4.3. Er is een rookbeleid vastgesteld

Een beleid gericht op een rookvrije werkplek en het voorkomen van blootstelling aan tabaksrook is vereist. Alle werkplekken moeten rookvrij zijn. Tot 2022 mag

in overleg met het personeel en deelnemers nog een ruimte worden aangewezen waar gerookt mag worden. In deze ruimte moet de capaciteit van de luchtverversing worden aangepast. Als richtlijn geldt een ventilatievoud van 4-6 het volume van de ruimte. Hierbij wordt uiteraard ook rekening gehouden met de veiligheid (aanwezigheid brandbare materialen, zoals in de stal) en het rookbeleid dat geldt voor bezoekers. Na 2022 is het de bedoeling om ook zo'n rookruimte wettelijk te verbieden.

1.4.4. Er zijn afspraken gemaakt over medicijngebruik en over het gebruik van alcohol en drugs

Het gebruik van medicijnen, alcohol en drugs kan tot onveilige situaties leiden. Niet alleen voor de gebruiker zelf, maar ook voor collega's of derden (bijv. tijdens het werk aan gevaarlijke machines). Eventueel gebruik dient gemeld te worden. De medewerkers zijn ook op de hoogte van deze afspraken.

1.5. Afspraken over verzuim

Bij verzuim gelden regels waar de verzuimende medewerker en de werkgever zich aan moeten houden. Daarnaast is het belangrijk dat in het bedrijf zelf duidelijke afspraken gemaakt worden, zodat iedereen weet waar hij/zij aan toe is. Dit is niet verplicht voor kinderboerderijen die niet werken met personeel in loondienst.

1.5.1. Er zijn afspraken gemaakt over hoe, wanneer en bij wie personeel zich ziek moet melden

Van belang is dat afspraken schriftelijk zijn vastgelegd in een verzuimreglement en dat alle werknemers hiervan op de hoogte zijn.

1.5.2. Het verzuimbeleid (o.a. wat te doen bij langdurig verzuim en bij frequent verzuim) is vastgelegd en wordt ook zo uitgevoerd

Een goede begeleiding van zieke werknemers is van belang om de verzuimduur te bekorten en om zieke werknemers weer aan het werk te helpen in het eigen of in aangepast werk. De begeleiding bestaat uit: regelmatig telefonisch contact, op huisbezoek gaan, de werknemer op het werk uitnodigen voor koffiepauze, werkoverleg etc. het (tijdelijk) aanpassen van het werk zodat dit minder belastend wordt etc.

1.5.3. De oorzaken van verzuim worden waar mogelijk i.s.m. de bedrijfsarts geïnventariseerd

Het achterhalen van de oorzaken kan helpen het verzuim te verminderen doordat gericht maatregelen genomen kunnen worden om de oorzaken weg te nemen.

1.6. Werk- en rusttijden

De Arbeidstijdenwet sluit aan bij de Arbowet. Arbeidstijden spelen een rol bij de arbeidsomstandigheden. De werkgever is verplicht de arbeidstijdpatronen schriftelijk vast te leggen in een rooster van werk- en rusttijden. Bovendien moet de werkgever een registratie bijhouden van de gewerkte uren. De arbeidstijden voor vrijwilligers zijn niet meer in de arbowet vastgelegd en organisaties zijn niet meer verplicht om werk- en rusttijden van vrijwilligers te registreren. Een uitzondering geldt voor vrijwilligers jonger dan 18 jaar. Hier zijn wel regels voor vastgelegd.

In de bijlagen op de website is meer informatie over dit onderwerp over te vinden.

1.6.1. De werkgever houdt zich aan de verplichte werk- en rusttijden

In principe geldt voor werktijden de standaardregeling uit de Arbeidstijdenwet die aangeeft dat in principe de werkzaamheden tussen 07.00 uur en 19.00 uur dienen plaats te vinden, tenzij op basis van een collectieve regeling de overlegregeling geldt.

In deze standaardregeling is o.a. vastgelegd dat:

- een normale werkdag maximaal 9 uur duurt;
- een normale werkweek maximaal 45 uur duurt;
- in een jaar gemiddeld 40 uur per week gewerkt mag worden.

Incidenteel mag de werkgever overwerk laten verrichten tot maximaal 12 uur per dienst en maximaal 60 uur per week. Over een periode van 4 weken mag dit niet meer zijn dan gemiddeld 55 uur per week, over een periode van 60 weken geldt een maximum van gemiddeld 48 uur per week. Zodra gewerkt wordt tussen 0.00 uur en 6.00 uur geldt de dienst als nachtdienst. Via overleg (tussen werkgever en werknemer) kan van dit schema worden afgeweken. Dit geldt alleen voor medewerkers vanaf 18 jaar.

1.6.2. De pauzetijden voldoen aan de voorschriften

Als er langer dan 5,5 uur gewerkt wordt, dan is er een pauze van 30 minuten aaneengesloten of 2 x 15 minuten. Als er 10 uur of meer gewerkt wordt dan is de pauze minstens 45 minuten. Deze pauze mag worden opgesplitst in 3 x 15 minuten.

1.6.3. De afwijkende regels voor jongeren onder de 18 jaar worden toegepast

Kinderen en jongeren lopen door hun onervarenheid en jeugdig gedrag extra risico's en mogen dus niet alle werkzaamheden uitvoeren. Bovendien worden andere eisen gesteld aan de werktijden van jeugdigen, ook bij (maatschappelijke) stages. In de bijlagen is hier meer informatie over te vinden.

1.7. Werkinhoud en werkbeleving

Naast fysieke arbeidsomstandigheden spelen ook meer organisatorische aspecten een belangrijke rol bij het welbevinden van medewerkers op het werk.

In de arbowet is aangegeven dat een organisatie beleid moet voeren m.b.t. psychosociale arbeidsbelasting (PSA), waar werkstress/werkdruk onder vallen, maar ook ongewenst gedrag. Hier aandacht aan besteden kan door periodiek een medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) uit te voeren, werkdruk te bespreken in het werkoverleg en/of dit te bespreken in functioneringsgesprekken.

1.7.1. Er vindt werkoverleg plaats

Het is belangrijk dat werknemers inspraak kunnen hebben over beleidsaangelegenheden die hen betreffen en bijvoorbeeld over de wijze waarop zij hun werk uitvoeren. In het werkoverleg wordt ook aandacht besteed aan de arbeidsomstandigheden. Daarnaast kan tijdens het werkoverleg een toelichting gegeven worden over het gebruik, de controle en het onderhoud van bepaalde apparaten. Ook moet er een mogelijkheid zijn voor de werknemers om hun mening te geven over de gebruikte producten en de gang van zaken met het oog op de arbeidsomstandigheden.

Werknemers moeten bij voorkeur niet langere tijd achtereen alleen werken. Ook als een werknemer de benodigde ondersteuning niet kan krijgen, omdat anderen steeds onbereikbaar zijn ('druk', 'bezet') moet dit als een knelpunt aangemerkt worden.

1.7.2. Er worden maatregelen genomen om de werkdruk te beperken

Te nemen maatregelen zijn o.a. structureel werkoverleg, goede werkverdeling, voldoende personeel voor het uit te voeren werk, de juiste materialen en hulpmiddelen om het werk uit te voeren, functioneringsgesprekken etc.

Stress komt op iedere werkplek voor. Indien stresssituaties incidenteel voorkomen, vormt dit vaak geen probleem en kunnen mensen juist gestimuleerd worden tot betere resultaten in hun werk. Als stress echter langdurig bestaat kan dit leiden tot overspannenheid en oververmoeidheid. Stress is een van de belangrijkste oorzaken van arbeidsongeschiktheid.

1.7.3. Er is een plan van aanpak omtrent opleiding

Personeel in loondienst

Wanneer je medewerkers in loondienst hebt, moet er een plan van aanpak zijn omtrent opleiding. Het opleidingsbeleid voor medewerkers kan besproken worden in het functioneringsgesprek of persoonlijk opleidingsplan. Voorwaarden, afspraken en andere regelingen moeten worden besproken en vastgelegd in een plan van aanpak. Bijvoorbeeld hoe medewerkers ambities kenbaar kunnen maken en of de werkgever de opleiding betaalt of een vergoeding biedt. Het plan van aanpak omtrent opleiding dient jaarlijks geactualiseerd, besproken en beschreven te worden door de werkgever en werknemer. Ook wordt de voortgang op schrift gezet.

Vrijwilligers

Voor vrijwilligers geldt deze eis niet. Kinderboerderijen zijn vrij of en op welke wijze zij invulling hieraan geven voor de vrijwilligers. Afhankelijk van de taken en verantwoordelijkheden van de vrijwilliger kan bijvoorbeeld worden geacht aan een BHV-cursus of een interne cursus op het gebied van dierv verzorging. Dit kan worden vastgelegd in het personeelsdossier.

Module 2. Veiligheid en gebouwen

Sommige risico's kunnen niet toegewezen worden aan bepaalde werkzaamheden, maar zijn verbonden aan de aard van het bedrijf, het gebouw of de organisatie van het werk.

2.1. In geval van nood

2.1.1. Er zijn voldoende bedrijfshulpverleners aanwezig

Bedrijfshulpverlening is er op gericht om direct na een calamiteit of ongeval de juiste handelingen uit te voeren tot het moment dat professionele hulpverleners ter plaatse zijn. Goede bedrijfshulpverlening kan levens redden en grote schade voorkomen. Het aantal benodigde BHV-ers is o.a. afhankelijk van de werkzaamheden, de grootte van het terrein en/of het gebouw en het aantal aanwezigen. Er moet in ieder geval te allen tijden onder werk- en openingstijden één BHV-er aanwezig zijn. Het is dus raadzaam om 2-3 BHV-ers op te leiden, zodat er altijd een BHV-er aanwezig is.

N.B. Als een organisatie volledig uit vrijwilligers bestaat, dan is het hebben van een BHV-er strikt genomen niet verplicht. Echter heb je ook als vrijwilligersorganisatie verplichting richting je medewerkers en bezoekers om de risico's zoveel mogelijk te beperken en de veiligheid te waarborgen. Bij ongevallen of calamiteiten moet opgetreden worden. Denk bijvoorbeeld aan EHBO-handelingen. Niets doen dus is dus geen optie. Er wordt dan ook sterk geadviseerd om ook als vrijwilligersorganisatie minimaal 1 BHV-er aanwezig te hebben op je terrein tijdens werk- en openingstijden.

2.1.2. De BHV-ers zijn voldoende opgeleid

Het is van belang dat zij een BHV-opleiding hebben gevolgd passend bij de organisatie, een beginnende brand kunnen blussen en eerste hulp te kunnen verlenen. De opleiding moet afgestemd zijn op de risico-inventarisatie. De BHV-ers moeten in bezit zijn van een geldig BHV-diploma. Het BHV-diploma is 1 jaar geldig. Bij onvoorziene omstandigheden geldt een uitloop van 3 maanden. Om het diploma geldig te houden, volg je jaarlijks een herhaling.

2.1.3. Er zijn (schriftelijke) afspraken aanwezig hoe te handelen bij een calamiteit

Op de kinderboerderij is een beschrijving aanwezig van hoe te handelen wanneer zich een calamiteit voordoet. Zo'n calamiteit kan uiteenlopen van brand tot beten van dieren. In dit calamiteitenplan beschrijf je voor alle mogelijke gevaren hoe er gehandeld moet worden in het geval van een ongeluk. Het calamiteitenplan is voorzien van een plattegrond van het complex met aanduidingen van vluchtroutes, nooduitgangen, plaatsen van brandblussers en nutsvoorzieningen. Een onderdeel

van het hulpverleningsplan is een noodplan. Hierin wordt aangegeven wat te doen bij ontruiming en waar men zich moet verzamelen. Het noodplan oefen je jaarlijks. Bespreek het minimaal één keer per jaar met alle relevante medewerkers. Voor evenementen stel je een apart noodplan op gericht op de omvang/het aantal bezoekers en bijzondere risico's.

2.1.4. Nooduitgangen zijn duidelijk aangegeven en vrij toegankelijk

Bij brand bestaat de mogelijkheid dat de normale uitgang wordt versperd. In dergelijke gevallen moet er een vluchtweg toegankelijk zijn, die duidelijk als zodanig is aangegeven en wordt vrijgehouden. De bedrijfsruimte heeft behalve een gewone uitgang, nog een uitgang, het liefst zoveel mogelijk aan de andere zijde van het gebouw. De nooduitgang en vluchtroute zijn veilig en vrij van obstakels. De uitgang opent naar buiten (in de vluchtrichting). Schuif- of draaideuren mogen niet gebruikt worden als nooduitgang. De vluchtroutes zijn voorzien van een vluchtwegaanduiding (bekende bordjes in groenwit met tekst of pictogram). Nooduitgangen zijn tenminste 88 cm breed en gemakkelijk bereikbaar voor rolstoelen.

2.1.5. Er zijn plattegronden aanwezig waarop vluchtroutes, nooduitgangen, brandblussers en verbandtrommels zijn aangegeven

Deze plattegronden zijn niet alleen handig voor nieuwe en tijdelijke medewerkers die de 'weg' in het bedrijf nog niet goed kennen, maar ook handig voor hulpverlenende instanties. Denk hierbij bijv. aan de brandweer als 's nachts brand uitbreekt en niemand aanwezig is. Het is voldoende om de plattegronden uitsluitend op te nemen in het BHV-plan, maar beter is het om ze ook op te hangen op verschillende plekken op het terrein, zoals bij de ingang en plaatsen waar veel gewerkt wordt.

2.1.6. Op elk (vast) telefoontoestel staat het alarmnummer

Op de meeste kinderboerderijen zal dat het nummer 112 zijn.

2.1.7. Er zijn voldoende en juiste blusmiddelen

Om bij een beginnende brand snel in te kunnen grijpen is het noodzakelijk dat de juiste brandblussers binnen handbereik aanwezig zijn. Zet de brandblussers daarom op een vaste plek en zet ze vast in een houder om omvallen (en beschadigen) te voorkomen.

Blusmiddelen moeten periodiek worden gekeurd. Brandhaspels moeten jaarlijks gekeurd worden. Voor (mobiele) brandblussers is dat 1x per 2 jaar, maar NEN-normen, verzekeraars en brancheverenigingen kunnen verplichten tot een jaarlijkse keuring.

2.1.8. Er zijn voldoende maatregelen genomen om brand te voorkomen

Er mag nooit vuur zijn in een bedrijfsruimte waar brandbare stoffen zijn of waar de aard van de werkzaamheden een gevaar voor ontploffing of een snel uitbreidende brand vormen. Het gaat dan om werkzaamheden waarbij vonken of vuur kunnen ontstaan die explosie of brand veroorzaken. Maatregelen die genomen kunnen worden zijn bijvoorbeeld: geen open vuur, geen werkzaamheden die vonken (kunnen) geven en een rookverbod. Bekende brandrisico's zijn kaarsen in de kantine en keukenbrand; roken bij hooi-/stro-opslag; broei; kortsluiting.

2.1.9. Er is een (goed en correct gevulde) verbandtrommel aanwezig

Er moet minimaal 1 verbandtrommel aanwezig te zijn met daarin de juiste inhoud. I.v.m. ongevalsrisico's is het raadzaam om een verbandtrommel te plaatsen op werkplekken waar de ongevalsrisico's het hoogst zijn (bijv. werkruimtes en stallen). De inhoud van de trommel moet worden aangevuld op basis van de ongevalsrisico's en te verwachten letsels. Controleer de verbandtrommel jaarlijks. Let ook op de houdbaarheidsdatum van jodium en van de verbandmiddelen. Na ieder gebruik dient de verbandtrommel te worden bijgevuld. Geef de plaats van de verbandtrommel duidelijk aan.

2.1.10. Ongevallen worden geregistreerd, de oorzaken onderzocht en zo nodig worden er maatregelen genomen om soortgelijke ongevallen in de toekomst te voorkomen

Het registreren van ongevallen en het bekijken van de oorzaken vormen de basis voor het nemen van gerichte maatregelen om deze ongevallen in de toekomst te voorkomen. Volgens de wet moeten ongevallen die leiden tot een verzuim van meer dan drie dagen worden geregistreerd. Om een goed overzicht te krijgen van de (mogelijke) risico's kan het handig zijn om alle ongevallen en ook de bijna-ongevallen te registreren, zowel van de medewerkers als van de bezoekers van de kinderboerderij.

2.1.11. Ongevallen met ernstige gevolgen worden meteen gemeld bij de inspectie-SZW

Dodelijke ongevallen, ongevallen met (mogelijk) blijvend letsel (zowel psychisch als fysiek) of die hebben geleid tot ziekenhuisopname moeten direct telefonisch worden

gemeld bij de inspectie SZW of digitaal via de site van ISZW. De inspectie SZW kan dan besluiten om nader onderzoek te doen of meer informatie op te vragen.

2.1.12 Er is een bereikbaarheidslijst aanwezig

In geval van nood of problemen moet je direct contact opnemen met de juiste personen/instanties, zowel binnen als buiten de organisatie. En die contactgegevens staan op de bereikbaarheidslijst. Indien van toepassing vermeld je daarop ook wanneer de persoon/instantie bereikbaar is. Medewerkers weten waar ze de actuele bereikbaarheidslijst kunnen vinden.

- **Binnen** de organisatie: Intern noodnummer (indien van toepassing), verantwoordelijke, beheerder, vertrouwenspersoon, etc.
- **Buiten** de organisatie: Landelijk alarmnummer (112), huisarts (tijdens kantooruren), huisartsenpost/EHBO ('s avonds, weekenden), arboarts, GGD, politie, wijkagent, dierenarts, etc.

2.2. Het gebouw

2.2.1. De gebouwen en terreinen zijn afgestemd op het bedrijfstype en worden goed onderhouden

Gebouwen en terreinen dienen in goede staat van onderhoud te verkeren. Rijpaden zijn zo egaal mogelijk. Buitenterreinen zijn ruim en overzichtelijk en voldoende verlicht. De bereikbaarheid is goed. Dit houdt in dat de wegwijzers opvallen en duidelijk zichtbaar zijn. Toegangswegen zijn voldoende ruim, verhard en geven geen gevaar voor aanrijding. De parkeerplaatsen zijn voldoende ruim en verlicht.

Het ontsnappen van dieren kan altijd voorkomen. Het terrein is echter zodanig afgesloten dat het dier niet de openbare weg kan betreden of schade kan aanrichten in de omgeving.

2.2.2. De ontspanningsruimte (kantine) voldoet aan de eisen

Ontspanningsruimtes zijn ruimtes waarin men hygiënisch kan pauzeren, eten/drinken en tot rust komen. Deze zijn op alle bedrijven aanwezig. De ruimtes (waaronder ook de kantine/schafgelegenheid) mag niet in open verbinding staan met de werkruimte.

In het koude jaargetijde moet de ruimte voldoende worden verwarmd door middel van een deugdelijke verwarmingsinstallatie van voldoende capaciteit. De verbrandingsgassen moeten rechtstreeks naar buiten worden afgevoerd. Er moet voldoende ventilatie, verwarming en verlichting zijn. Verder zijn er voldoende stoelen en tafels en wordt de ruimte schoon gehouden.

2.2.3. Er zijn voldoende sanitaire voorzieningen (invaliden)toiletten en wasgelegenheid

Er zijn toiletten aanwezig met in de buurt een wasbak voorzien van schone zeep en schone (papieren) handdoeken. Er zijn voldoende toiletten, gescheiden voor mannen en vrouwen. Richtlijn voor de toiletten is: 1 toilet per 15 medewerkers en bezoekers. Er hoeft geen onderscheid gemaakt te worden tussen bezoekers- en personeelstoilet. Toiletten zijn bij voorkeur ook te gebruiken voor mindervaliden.

2.2.4. Er zijn kleedruimtes aanwezig

Iedere werknemer beschikt over een plaats om zijn kleding op te hangen. Voor werknemers die speciale werkkleding moeten dragen, zijn voldoende doelmatige, ruime kleedkamers beschikbaar, voorzien van stoelen of banken en naar sekse gescheiden. In de kleedruimtes moet de kleding die door de werknemers tijdens de arbeid niet wordt gedragen, op doelmatige wijze en afgesloten kunnen worden bewaard. Als de omstandigheden hierom vragen, moeten de speciale werkkleding en de persoonlijke kleding van de werknemers gescheiden van elkaar, ook op doelmatige wijze en afgesloten kunnen worden bewaard.

2.2.5. Er zijn wasruimtes aanwezig

Als werknemers bloot staan aan vuil of stof is een wasruimte met een voldoende aantal wasbakken aanwezig. De wasbakken zijn functioneel geplaatst en naar sekse gescheiden; ze beschikken over koud en zo nodig warm stromend water.

Als werknemers dusdanig bloot staan aan vuil, stof of hoge temperaturen dat het nodig is om niet alleen je handen en gezicht te wassen, maar ook je hele lichaam, dan is er een doucheruimte met een voldoende aantal douches aanwezig.

De doucheruimte is voldoende ruim, doelmatig ingericht en naar sekse gescheiden; de douches beschikken over warm en koud stromend water.

Als de douche- of wasruimten en de kleedruimten zich niet in dezelfde ruimte bevinden, zijn deze onderling gemakkelijk en binnendoor bereikbaar.

2.2.6. De verlichting in de gebouwen en op het terrein is voldoende voor de werkzaamheden die daar worden uitgevoerd

Door onvoldoende of slechte verlichting, maar ook verblinding kunnen extra fouten worden gemaakt.

2.2.7. Er zijn maatregelen getroffen om te voorkomen dat onbevoegden ongemerkt het terrein betreden en het is voor bezoekers duidelijk waar ze wel en niet mogen komen

De werkgever is ook verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van derden, zoals bezoekers, die op zijn terrein aanwezig zijn. Laat bezoekers niet zonder toezicht over de kinderboerderij lopen, tenzij de boerderij hierop is ingericht (bijvoorbeeld als de kinderboerderij aan een park ligt). Zorg dat er toezicht is op wie het terrein betreedt. Het plaatsen van een bord "betreden op eigen risico" is juridisch onvoldoende.

2.2.8. Looppaden en werkruimtes zijn vrij van obstakels waarover gestruikeld kan worden

Gevaar voor uitglijden ontstaat door natte en gladde vloeren. Struikelgevaar door onordelijke opslag in loopgangen, verspreid liggende dozen, kratten, snoeren, slangen e.d. Voor slechtzienden zijn trappen en gangen goed verlicht en deuren, deurknoppen, overgangen en leuning in een contrasterende kleur gemarkeerd.

2.2.9. Trappen zijn voldoende stevig en voorzien van de voorgeschreven leuningen

Trappen met een max. breedte van 1,20 m zijn aan tenminste 1 zijde voorzien van een doorlopende leuning. De treden zijn voorzien van een antislipprofiel.

2.2.10. Alle installaties (zoals verwarmingsinstallaties, luchtbehandelingsinstallaties, ketels, enz.) voldoen aan de gestelde eisen

In het besluit gastoestellen staan regels met betrekking tot gastoestellen en alle toebehoren. De eisen hebben betrekking op de veiligheid, het milieu en het energieverbruik van de toestellen. Bovendien wordt er periodiek onderhoud uitgevoerd aan dergelijke installaties.

2.2.11. Elektrische installaties voldoen aan de gestelde eisen

Elektrische installaties moeten zijn opgeleverd met een NEN 1010 opleveringscertificaat. Vervolgens moeten de elektrische installaties periodiek worden gekeurd en onderhouden conform de NEN 3140 volgens Europese regelgeving EN 50110. Afhankelijk van het gebruik en de risicoklasse moet de elektrische installatie regelmatig gekeurd worden (eens per 3 maanden tot eens per 5 jaar). Er zijn schema's aanwezig van de elektrische voorzieningen.

In ruimtes waar met water wordt gewerkt is een aardlekschakelaar een 'must'. Gebruik bij voorkeur geen verlengsnoeren. Verder zijn al het elektrisch materieel, kabels, stekkers en invoerpunten in goede staat en deugdelijk bevestigd. Losse op de grond liggende snoeren moeten worden vermeden. Elektrische apparaten moeten worden gekeurd volgens NEN3140.

2.3. Voedselveiligheid

Ook als geen voedselbereiding wordt uitgevoerd, maar er wel sprake is van een keuken waar voedsel klaar wordt gemaakt (brood smeren enz.) is een goede hygiëne van belang. Bedrijven met een eigen keuken waar maaltijden worden bereid voor de medewerkers en bezoekers moeten de hygiëneregels van HACCP handhaven.

2.3.1. Werkvlakken en tegels in ruimtes waar voedsel wordt bereid zijn in goede staat en gemakkelijk te reinigen

In beschadigde en op niet goed te reinigen oppervlakken kunnen bacteriën, etc. achterblijven en zich vermenigvuldigen. Een volgende maaltijd die hier wordt bereid kan hierdoor worden besmet, hetgeen tot een voedselvergiftiging kan leiden.

2.3.2. De keuken is schoon, ordelijk en voldoende geventileerd

In verband met de hygiëne is het belangrijk dat de keuken goed schoongehouden wordt. Een opgeruimde keuken helpt hierbij. Om ongewenste vervuiling van de binnenlucht of te hoge temperaturen te voorkomen is het belangrijk dat er goed wordt geventileerd. Er is een duidelijk schoonmaakschema.

Module 3. Werksoorten

Module 3 gaat in op de risico's die bij verschillende soorten werk aan de orde kunnen komen: het werken met dieren, het werken met mensen, kantoorwerk en overig werk.

3.1. Werkzaamheden op de kinderboerderij

3.1.1. Alle medewerkers hebben voorlichting gehad over gezonde werkhoudingen

Medewerkers kunnen zelf veel doen om klachten aan het bewegingsapparaat te voorkomen. Daarom moeten zij goed voorgelicht worden over hoe zij hun werkzaamheden het minst belastend kunnen uitvoeren. Langdurig in een gebogen houding werken kan bijvoorbeeld uiteindelijk leiden tot rugklachten.

3.1.2. Bij het voeren met een voerschip weegt de gevulde voerschip maximaal 1 kg

Het is lichamelijk minder belastend om wat vaker te scheppen met een lichte voerschip, dan minder vaak te scheppen met een grotere en dus zwaardere voerschip.

3.1.3. Een gevulde emmer weegt maximaal 7 kg

Ver reiken met een emmer geeft een hoge belasting van de rug. Beperk het gewicht van de emmer daarom tot max. 7 kg en de reikafstand tot 30 cm.

3.1.4. Werkruimtes, stallen en gangen worden regelmatig schoongemaakt om stofvorming te voorkomen

Tijdens werkzaamheden of onrust in de stal kan neergeslagen stof weer in de lucht terecht komen en ingeademd worden. Bovendien kan het stof een bron van ziekten en plagen worden. Maak dus regelmatig schoon. De frequentie is afhankelijk van de mate van vervuiling.

3.1.5. Als er buiten gewerkt wordt, zijn er afspraken gemaakt over werkzaamheden bij extreem weer

Bij het werken onder extreme warmte kan gedacht worden aan temperaturen boven de 30 °C, bij extreme kou aan temperaturen onder het vriespunt. Maatregelen die genomen worden tegen extreme omstandigheden zijn:

- Het werk zo plannen dat tussen 11.00 - 15.00 uur niet of nauwelijks in de zon gewerkt wordt.
- De huid zoveel mogelijk bedekt houden bij zonnestraling en de onbedekte huid insmeren met zonnebrandolie.
- Voorlichting geven over de risico's van UV-straling.
- Beschikbaar stellen van extra drinken bij hoge temperaturen en eventueel invoeren van tropenrooster bij langdurige hoge temperaturen (bijv. officiële hittegolf).

- Beschikbaar stellen van bedrijfskleding passend bij de weersomstandigheden: warme en regenkleding tegen kou en
- regen, dunne, ventilerende kleding tegen hitte.
- Bij langdurige werkzaamheden op één plek kan nog gedacht worden aan het plaatsen van windschermen.
- Werken op het land tijdens onweersbui is levensgevaarlijk. Werkzaamheden moeten dan direct onderbroken worden en medewerkers moeten een veilig heenkomen zoeken.

3.1.6. Er wordt extra aandacht geschonken aan de omgang met grote landbouwhuisdieren

Dieren zijn sterk en soms onberekenbaar en kunnen daardoor onbedoeld mensen verwonden. Daarom is het belangrijk dat alle medewerkers goed worden geïnstrueerd. Maak duidelijk wat wel en niet mag en wat dieren leuk vinden en niet. Met name mannelijke dieren (rammen, bokken, hengsten) kunnen soms agressief reageren.

- Maak afspraken over de verzorging van (potentieel) agressieve dieren.
- Selecteer de dieren op een rustig karakter.
- Zorg eventueel voor toezicht of laat diervverzorgers samen de verzorging uitvoeren.

3.1.7. Er wordt regelmatig van houding gewisseld en werkzaamheden worden afgewisseld

Bij poot-, plant en zaaiwerkzaamheden is vaak sprake van langdurig werken in eenzelfde (ongunstige) houding. Bij het handmatig poten en planten is meestal sprake van een langdurige knie- en rugbelasting. Bij het handmatige wieden en oogsten is vaak sprake van langdurig staan, lopen en werken in eenzelfde (ongunstige) houding.. De belasting kan worden verminderd door werkzaamheden af te wisselen en regelmatig (minimaal om de 2 uur) even te pauzeren.

3.1.8. Bij het werken op de knieën wordt gebruik gemaakt van kniebeschermers

Werken op de knieën is belastend voor de knieën en kan beter worden vermeden. Als toch op de knieën wordt gewerkt is het aan te raden om gebruik te maken van kniebeschermers.

3.1.9. Gereedschap is geschikt voor de doelgroep en zo mogelijk instelbaar of in verschillende lengtes aanwezig

Denk aan verschillende lengtes van stelen voor hark, schoffel, schop, etc. zodat iedereen gereedschap gebruikt dat geschikt is voor zijn/haar lengte. Zie ook de informatie over lengte van stelen in de arbocatalogus hoveniers.

3.1.10. Er zijn hulpmiddelen aanwezig zijn voor het tillen van zware lasten

Werkzaamheden die een zware inspanning vergen en lange tijd volgehouden moeten worden, kunnen tot overbelasting leiden en klachten veroorzaken. Dit soort werkzaamheden moeten daarom tot een minimum worden beperkt en van korte duur te zijn (15-30 minuten). Verder dienen extra rustpauzes te worden ingelast. Houd rekening met de leeftijd van betrokkenen.

Tref maatregelen om de risico's van het tillen van zware lasten tot een minimum te beperken. Zware lasten zijn bijvoorbeeld het tillen van dieren en voerzakken, stallen uitmesten e.d. Dit houdt in dat onder gunstige omstandigheden één persoon maximaal 25 kilo mag tillen. Onder gunstige omstandigheden wordt verstaan dat het gewicht wordt getild met twee handen die zich dichtbij en recht voor het lichaam bevinden, tussen heup- en ellebooghoogte. Als niet aan deze voorwaarde wordt voldaan en wanneer men vaak moet tillen zal het maximaal toelaatbare gewicht minder zijn. Voor zwangere vrouwen geldt (vanaf het begin van de zwangerschap tot 3 maanden na de bevalling) een maximum gewicht van 10 kg en bij vaker dan 1 keer per uur tillen 5 kg.

3.1.11. Tijdens de werkzaamheden kan men elkaar op een meter afstand goed verstaan

In de stallen kan het geluidsniveau de schadelijkheidsgrens van 80 decibel naderen. Als de dieren onrustig zijn kan deze grens worden overschreden. Vuistregel is dat deze grens overschreden wordt als je elkaar op afstand van 1 meter niet meer goed kunt verstaan.

3.1.12. Bij werkzaamheden met veel lawaai is gehoorbescherming beschikbaar en wordt gebruikt

Lawaai moet in eerste instantie aan de bron worden aangepakt (bijv. stillere machine). Is dat niet mogelijk dan moet gekeken worden of de mens en de lawaaibron gescheiden kunnen worden. Pas in laatste instantie mogen gehoorbeschermingsmiddelen worden toegepast. De keuze van gehoorbeschermingsmiddelen is afhankelijk van de aard van de werkzaamheden. Vaak worden bij kortdurende werkzaamheden oorkappen

gebruikt en oorplastieken of oordoppen bij langdurige werkzaamheden.

Voor het consequent dragen van gehoorbescherming is het belangrijk dat er goede voorlichting wordt gegeven over de gevaren van lawaai en de werkzaamheden waarbij die kunnen optreden. Maak duidelijke afspraken over het dragen van de gehoorbescherming en leg die schriftelijk vast (in bijv. de huisregels), zodat iedereen ze ook nog na kan lezen.

Check regelmatig of medewerkers zich aan de afspraken houden en spreek ze daar indien nodig op aan.

3.1.13. Fysieke belasting is voldoende in kaart gebracht

Fysiek belastende handelingen, zoals tillen, sjouwen, duwen, trekken, werkzaamheden in ongunstige werkhoudingen en werkzaamheden waarbij de spieren extra belast worden, zijn voldoende in kaart gebracht. Per werkactiviteit is een inschatting gemaakt van de aard, mate en duur van de blootstelling. Er is onderzocht of overmatige fysieke belasting tegen kan worden gegaan, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van tilhulpmiddelen en voldoende taakrotatie.

3.2. Kantoorwerk

Kantoorwerk komt steeds meer voor op de kinderboerderij. Door het ontbreken van beweging of een te geringe inspanning van de spieren kunnen gezondheidsklachten ontstaan. Daarom moet een kantoorwerkplek waar gemiddeld langer dan 2 uur per dag wordt gewerkt aan een aantal ergonomische eisen voldoen.

3.2.1. Na twee uur computerwerk wordt minimaal 15 minuten gepauzeerd of tijdelijk ander werk worden gedaan

Als gewoonlijk meer dan 2 uur per dag met een beeldscherm wordt gewerkt, neemt de kans op het ontstaan van gezondheidsklachten toe. Daarom is het belangrijk beeldschermwerk regelmatig te onderbreken met andere werkzaamheden zoals telefoneren of kopiëren. Onderzoek heeft aangetoond dat door elk uur een korte pauze te nemen ($\pm$ 5 - 10 minuten) veel klachten voorkomen kunnen worden.

3.2.2. De beeldschermopstelling voldoet aan de gestelde eisen

Wanneer de beeldschermwerkplek niet goed is ingericht, kunnen gezondheidsklachten ontstaan, zoals hoofdpijn, vermoeidheid, benauwdheid, nerveuze klachten of spier- en gewrichtsklachten.

Een goede beeldschermopstelling kan helpen klachten te voorkomen.

- Stel beeldschermen haaks op het raam op een kijkafstand van minimaal 65 cm op ooghoogte of net iets daaronder en recht voor de gebruiker.
- Zorg voor voldoende werkruimte (min. 8 m² per werkplek) en de juiste verlichting voor het werk dat gedaan wordt.
- Voorkom dat ramen en verlichting hinderlijke spiegeling geven in het beeldscherm.

3.2.3. Alle kantoorstoelen zijn voldoende instelbaar

Goede bureaustoelen voldoen minimaal aan de eisen uit NEN-EN 1335 en NPR 1813 en hebben o.a.:

- een in hoogte verstelbare zitting;
- een zitdiepte verstelbaarheid;
- een hoge rugleuning;
- korte in hoogte en in breedte verstelbare armsteunen.

3.2.4. Er is een voldoende grote werktafel aanwezig en de hoogte is afgestemd op de gebruiker

Een goede bureautafel voldoet minimaal aan de eisen uit NEN 2449 en is o.a.:

- voldoende breed en voldoende diep (min. 120 cm bij 80 cm);
- in hoogte instelbaar
- voorzien van een licht getint, niet spiegelend bovenblad.

3.2.5. Er worden zo nodig hulpmiddelen zoals een voetenbankje beschikbaar gesteld

Als een tafel niet in hoogte verstelbaar is, kan een voetenbankje een (tijdelijke) oplossing zijn. Voor een goede beeldschermopstelling kan het nodig zijn gebruik te maken van hulpmiddelen als documenthouders, zwenkarmen etc.

3.2.6. Er is voorlichting gegeven over hoe de werkplek het beste ingesteld kan worden

Kantoormeubilair heeft vaak vele mogelijkheden om de werkplek zo optimaal mogelijk in te richten, afgestemd op de wensen en de kenmerken van de gebruiker. Vaak weten de gebruikers niet hoe ze gebruik kunnen maken van al deze mogelijkheden. Goede voorlichting is daarom noodzakelijk.

3.2.7. Alle snoeren en kabels zijn netjes weggewerkt

Losliggende snoeren en kabels kunnen valgevaar en zelfs brandgevaar opleveren en zijn lastig bij het schoonmaken. Werk ze daarom weg in kabelgoten. Kabelhaspels moeten altijd volledig worden afgerold. Zorg er daarnaast voor dat verlengsnoeren nooit worden doorverbonden. Hierdoor kunnen spanningsverschillen ontstaan, wat leidt tot brandgevaar.

3.2.8. Indien noodzakelijk is goede zonwering aanwezig

Bij ramen waardoor veel zonlicht schijnt is zonwering nodig. Dat voorkomt extra opwarming van de ruimte, en spiegeling in beeldschermen.

3.2.9. De temperatuur in de kantoorruimte is goed te regelen

Bijv. door een thermostaat, het openen van ramen en eventueel airco.

Module 4. Veilig werken

Module 4 gaat in op bijzondere risico's die zich bij het werk voor kunnen doen. Denk hierbij aan het werken met gevaarlijke stoffen en met machines of andere apparatuur, maar ook aan persoonlijke beschermingsmiddelen.

4.1. Gevaarlijke stoffen

Veilig werken begint ook bij gevaarlijke stoffen met orde en netheid op de werkplek en dus bij de opslag van gevaarlijke stoffen. Gevaarlijke stoffen die niet worden gebruikt (uitgezonderd de dagvoorraad) moeten veilig worden opgeslagen om te voorkomen dat onbevoegden ermee in aanraking kunnen komen. Om ongewenste (chemische) reacties te voorkomen (bijv. als gevolg van een lekkende verpakking) die schadelijk kunnen zijn voor mens en milieu moet een opslag aan een aantal eisen voldoen.

4.1.1. Opslag gevaarlijke stoffen

De kinderboerderij moet in de RI&E de risico's bij de opslag van gevaarlijke stoffen identificeren, inventariseren en evalueren. Geef ook aan hoe de kinderboerderij de risico's beheerst.

De opslag van gevaarlijke stoffen moet aan de volgende eisen voldoen:

- Alle gevaarlijke stoffen staan in de daarvoor bestemde kast of opslagruimte en die kast of ruimte voldoet aan de gestelde eisen
- Alle gevaarlijke middelen worden op de juiste wijze opgeslagen
- De kast voor de opslag van gevaarlijke stoffen staat op een veilige plaats en is afsluitbaar
- De kast is afgesloten en voorzien van een waarschuwingssymbool
- Nabij de opslagplaats is een wasgelegenheid en een oogspoelfles / oogdouche aanwezig

4.1.2. Actuele veiligheidsbladen van de leverancier zijn aanwezig

De leverancier moet van elke nieuwe stof die hij aan klant levert een Nederlandstalig Veiligheids Informatie Blad meesturen. Van elke milieugevaarlijke stof die in de bedrijfsruimte aanwezig is, moet een veiligheidsinformatieblad (VIB) beschikbaar te zijn. De VIB's zijn ordelijk opgeborgen, zodat ze snel en makkelijk te raadplegen zijn. Op de verpakking van elke chemische stof moet een etiket zijn aangebracht, met daarop in het Nederlands:

- Naam en adres van de fabrikant
- Aanduiding van het gevaar met de bijbehorende symbolen
- Waarschuwing voor eventuele bijzondere gevaren
- Veiligheidsaanbevelingen

4.1.3. Er is een register van gevaarlijke stoffen

Stoffen voorzien van een gevarensymbool, die worden gebruikt of kunnen vrijkomen moeten in het kader van de wet milieugevaarlijke stoffen (WMS) geregistreerd worden.

4.2. Werken met gevaarlijke stoffen

4.2.1. Er is een richtlijn voor het werken met gevaarlijke stoffen

De werkgever is verplicht een deugdelijke en op schrift gestelde inventarisatie en evaluatie te maken van alle gevaren die de arbeid voor de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van de werknemers met zich meebrengt. Schadelijke chemische stoffen worden zo goed als het kan door minder schadelijke stoffen vervangen. Alle voorzorgen op de werkplek zijn erop gericht dat er zo weinig mogelijk risico voor de gezondheid is.

Het risico bestaat uit inademing van stof, opname van stof in het lichaam via de huid en eventueel spatgevaar van vloeistof in het gezicht. Het werken gaat met de grootst mogelijke ordelijkheid. Ook de directe omgeving van de werkplek wordt schoongehouden.

Maak de werkvoorschriften op basis van het etiket en de veiligheidsinformatiebladen van de leverancier. Zorg voor de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen zoals huid, adem en gelaatsbescherming.

4.2.2. Periodiek wordt voorlichting en instructie gegeven over de risico's van het werken met gevaarlijke stoffen

Baseer de voorlichting en instructie op de informatie uit de veiligheidsinformatiebladen. Leg de instructies schriftelijk vast.

4.2.3. Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) worden op de juiste wijze bewaard

Persoonlijke beschermingsmiddelen kunnen vervuild raken met gevaarlijke stoffen als zij worden opgeslagen in dezelfde kast en zo hun werking verliezen of nog erger juist blootstelling veroorzaken aan gevaarlijke stoffen in plaats van die te voorkomen.

4.2.4. Bij de werkzaamheden worden de vereiste PBM gebruikt

Het gebruik van geneesmiddelen gebeurt zorgvuldig. Vooral het aanbrengen van zalven geeft een risico, de zalf kan immers ook door de huid van de verzorger dringen. Een goede bescherming en opbergmogelijkheid zijn belangrijk. Zorg ervoor dat er ook voldoende beschermingsmiddelen aanwezig zijn voor het werken met schoonmaakmiddelen, zoals geschikte handschoenen en eventueel een beschermende schort.

4.2.5. Gewasbeschermingsmiddelen worden uitsluitend gebruikt door personen met een spuitlicentie

Voor het gebruik en in opslag houden van gewasbeschermingsmiddelen is een bewijs van vakbekwaamheid (spuitlicentie) verplicht. Het betreft alle middelen die een toelatingsnummer hebben in het kader van de wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Een spuitlicentie heeft een geldigheid van 5 jaar.

4.2.6. Werken met CMR-stoffen (carginogeen, mutageen, reprotoxisch)

Als in het bedrijf wordt gewerkt met CMR-stoffen zijn aanvullende wettelijke eisen van toepassing. Denk hierbij bijvoorbeeld aan asbest, formaline en langdurige blootstelling aan uitlaatgassen.

Er is een aanvullende inventarisatie noodzakelijk en er moet een register van de CMR-stoffen aanwezig zijn. De volgende aspecten zijn in ieder geval in de aanvullende inventarisatie opgenomen:

- De reden waarom het gebruik van kankerverwekkende of mutagene stoffen of het toepassen van een kankerverwekkend proces noodzakelijk is.
- De reden waarom vervanging technisch niet uitvoerbaar is.
- De hoeveelheid kankerverwekkende of mutagene stof die per jaar gebruikt of gemaakt wordt of die aanwezig is.
- Het aantal keer dat een kankerverwekkend proces per jaar wordt toegepast.
- Het soort werk dat met kankerverwekkende of mutagene stoffen wordt gedaan.
- Het soort werk waarbij een kankerverwekkend proces wordt toegepast.
- Het aantal werknemers dat betrokken is.
- Registratie van de namen van werknemers die met deze stoffen werken.
- De doeltreffende beheersing van de blootstellingsrisico's (met extra eisen voor een aantal specifieke stoffen).
- De persoonlijke beschermingsmiddelen die gebruikt worden.
- De gevallen waarin kankerverwekkende of mutagene stoffen of de kankerverwekkende processen worden vervangen, zodat werknemers geen of minder gevaar lopen.
- Een register van werknemers die toch blootgesteld zijn geraakt aan kankerverwekkende of mutagene stoffen of aan stoffen die vrijkomen bij kankerverwekkende stoffen (hierbij moet ook de hoogte van de blootstelling worden vermeld).

4.3. Biologische agentia

Biologische agentia zijn levende organismen, die vaak zo klein zijn dat je ze meestal niet kunt zien. Zij komen in veel sectoren voor. Tot deze agentia behoren bacteriën, virussen, schimmels (gisten) en parasieten. Deze kunnen voorkomen in bijvoorbeeld hooi, stro, voedingsmiddelen, afval(water), grond etc.

4.3.1. Er wordt periodiek voorlichting over biologische agentia gegeven

Zorg dat medewerkers en begeleiders voorlichting en (schriftelijke) instructies ontvangen over de risico's van blootstelling aan biologische agentia en hoe men zich hier tegen kan beschermen (vermijden, hygiëne, persoonlijke beschermingsmiddelen).

De voorlichting/instructie moet afgestemd zijn op het niveau van de werknemers. Geef minimaal 1 keer per jaar en bij binnenkomst voorlichting/instructie over de gevaren van biologische agentia en hoe die te voorkomen. Als blijkt dat kennis sneller wegzakt, moet de voorlichting/instructie vaker herhaald worden.

4.3.2. Er is een hygiëneprotocol en dat wordt regelmatig besproken

De werkgever moet ervoor zorgen dat werknemers geen gezondheidsrisico's lopen ten gevolge van bij het werk ontstane schadelijke stoffen. Op de werkplekken in het bedrijf waar mogelijk schadelijke stoffen ontstaan mag geen voedsel worden bewaard of worden gegeten. Op dergelijke plekken dient bij voorkeur slechts uit opspuitkranen te worden gedronken. Bij het werken met dieren (kinderboerderij, veehouderij, maneges) is een strak hygiënisch protocol van groot belang i.v.m. van dieren overdraagbare ziekten op de mens.

4.3.3. Er is een handenwasgelegenheid voor personeel

Persoonlijke hygiëne is zeer belangrijk, zeker op de kinderboerderij. Het is belangrijk dat hiervoor voldoende faciliteiten aanwezig zijn en dat deze goed functioneren.

4.3.4. Er is een protocol voor of er zijn afspraken over wat te doen bij beten, prikken en vergiftigingen

Te denken valt aan een steek door een bij of wesp of een tekenbeet. Het kan ook voorkomen dat men wordt gebeten of gekrabbd door een persoon. Ook in dat geval loopt men kans op infectie of overdracht van ziekte (bijv. hepatitis B).

4.3.5. Er is een protocol voor risicogroepen (zoals zwangere vrouwen)

De werkgever is verplicht schriftelijk vast te leggen welke preventieve maatregelen genomen worden ter voorkoming van risico's m.b.t. biologische agentia ten aanzien van risicogroepen. Alle medewerkers 'moeten' voorlichting en instructie krijgen over regels die in de bedrijfsruimte gelden en deze moeten schriftelijk vastgelegd zijn. . Bepaalde groepen werknemers krijgen specifiek aandacht zoals nieuwe medewerkers en medewerkers die een verhoogd risico lopen.

Zwangere vrouwen treffen extra voorzorgsmaatregelen wanneer zij mogelijk in aanraking komen met biologisch of chemische agentia. Verder moeten zij voorkomen dat ze in aanraking komen met dieren die besmet zijn of verdacht zijn van besmetting met bepaalde soorten agentia, zoals toxoplasmose, brucella en het rubellavirus. Het is ook nodig om vrouwen in de vruchtbare leeftijd proactief voor te lichten over de potentiële risico's op de kinderboerderij.

4.3.6. Er zijn persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) voor de werknemers beschikbaar

Alle werknemers krijgen werkkleding en andere PBM ter beschikking . Ze mogen vuile werkkleding niet mee naar huis nemen. Zo vaak als nodig, maar minstens één maal per week, krijgen zij schone kleding.

4.3.7. Er is een inventarisatie van biologische agentia

Kinderboerderijen moeten een actueel overzicht hebben van zoönosen en andere overlast veroorzakende micro-organismen die mogelijk kunnen voorkomen op een kinderboerderij (biologische agentia classificatie 2 of hoger, behalve die waarvan het onwaarschijnlijk is dat het bij de mens ziekte kan veroorzaken).

Ook moet genoteerd staan welke ziekten je er door kan oplopen. Neem in het overzicht ook de allergenen en overige overlast veroorzakende micro-organismen op. Daarnaast moet de kinderboerderij in kaart brengen welke mogelijke besmettingswegen er zijn. Zorg dat de werknemers geïnstrueerd worden over de risico's van zoönosen. Dit kan bijvoorbeeld d.m.v. een zoönoseprotocol.

4.3.8. Er is een legionella-analyse verricht

Stilstaand water is een goed milieu voor het ontstaan van allerlei bacteriën ed. (zoals legionella). Spoel stilstaande leidingen daarom regelmatig door, stel de boiler in op minimaal 60°C en laat koelsystemen regelmatig schoonmaken. Bij de aanwezigheid van bevochtigings- en sprinklerinstallaties is een legionella-analyse noodzakelijk. Ook bij blootstellingsrisico's van risicogroepen (bijv. gehandicapten, kinderen en bejaarden) is een analyse noodzakelijk.

4.4. Gereedschappen, machines en werken op hoogte

Met machines, gereedschappen en apparatuur worden alle hulpmiddelen bedoeld die aan een medewerker ter beschikking worden gesteld. Hiermee kan dus ook huishoudelijke apparatuur worden bedoeld.

4.4.1. Alle machines en gereedschappen van zijn voorzien van CE-markering

Van alle arbeidsmiddelen (machines, installaties, apparaten, gereedschappen en voertuigen) die de werkgever aan zijn medewerkers ter beschikking stelt (dus ook keukenapparatuur en handgereedschap voor kleine klusjes), zijn de gevaren die met het gebruik van het middel gepaard kunnen gaan in kaart gebracht. Dit geldt voor niet CE-gemarkeerde en CE-gemarkeerde arbeidsmiddelen.

Alle in gebruik zijnde arbeidsmiddelen beschikken over een bewijs van overeenstemming (nieuw of tweedehands). Alle machines van na 1995 moeten voorzien zijn van een CE-markering, verklaring van overeenstemming en een Nederlandstalige gebruiksaanwijzing. Dit betekent dat in alle redelijkheid mag worden aangenomen dat deze machines aan de Nederlandse eisen voldoen.

4.4.2. Waarschuwingen en instructies op de machines en de gebruiksaanwijzing zijn in het Nederlands en beschikbaar in andere talen als sprake is van niet-Nederlandstalige medewerkers

Een van de eisen voor CE is het voorhanden hebben van een Nederlandse gebruiksaanwijzing, de leverancier moet deze meeleveren. Ook op de machine aangebrachte waarschuwingen of bedieningsinstructies dienen in het Nederlands gesteld te zijn en beschikbaar te zijn in andere talen als sprake is van niet-Nederlandstalige medewerkers. Advies is om bij vast opgestelde machines een veiligheidskaart op te hangen.

4.4.3. De aangebrachte beveiligingen en afschermingen zijn aanwezig en werken naar behoren

Om ongewilde aanraking met draaiende of bewegende delen van machines en gereedschappen te voorkomen zijn beheersmaatregelen nodig. Getracht moet worden om aanraking niet mogelijk te maken door bijv. het aanbrengen van beschermkappen. Indien dit niet (geheel) te realiseren is, zou bijv. gedacht kunnen worden aan het onderbreken van de beweging. Om na te gaan of gevaarlijke delen bereikt kunnen worden door handen en voeten zijn er veiligheidsafstanden vastgesteld in NEN EN 294 en 811. Stopfunctie: ieder arbeidsmiddel moet zijn voorzien van een of meerdere noodstopvoorzieningen. De noodstop mag niet de aan-/uitschakelaar zijn. Als de machine is uitgezet door stroomuitval dan mag deze, bij het inschakelen van de stroom, niet weer in bedrijf komen.

4.4.4. De medewerkers die met machines of arbeidsmiddelen werken zijn voldoende deskundig

Gezien de risico's dienen gevaarlijke werkzaamheden nooit alleen te worden uitgevoerd (bijv. reparaties, dierenverzorging). Jeugdigen mogen alleen onder toezicht werkzaamheden uitvoeren. Hooi-/mestvorken, scheppen en ander gereedschap moeten na gebruik veilig worden opgeborgen. Iedereen moet op de hoogte zijn van de risico's en de voorschriften en werkinstructies die van toepassing zijn.

4.4.5. Arbeidsmiddelen worden jaarlijks gecontroleerd door een deskundige

Elk arbeidsmiddel moet regelmatig onderhouden en gecontroleerd worden. De resultaten van die controle moeten schriftelijk vastgelegd worden.

De frequentie van het onderhoud en de controles is afhankelijk van het gebruik van de machine en de aard van de machine. Kritische onderdelen van een veel gebruikte machine zullen vaker gecontroleerd moeten worden dan meer slijtvaste delen van een machine die incidenteel gebruikt wordt. Voor elektrisch handgereedschap is dit beschreven in NEN 3140. De controle en het onderhoud moeten minimaal éénmaal per jaar plaatsvinden. Dit moet gedaan worden door iemand die hiervoor een speciale opleiding heeft gevolgd. Dit kan dus ook iemand van het eigen bedrijf zijn. Geadviseerd wordt om de gekeurde arbeidsmiddelen te voorzien van keuringsstickers, zodat direct visueel zichtbaar is of het arbeidsmiddel is gekeurd en wanneer deze keuring verloopt.

4.4.6. Hijs- en hefmiddelen en transportmiddelen worden (periodieke) gekeurd/ onderhouden

Op de in gebruik zijnde hijsmiddelen is af te lezen wat het maximale hijsvermogen is. De hijsmiddelen worden jaarlijks gekeurd en voorzien van een keuringssticker. Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de hijsmiddelen visueel geïnspecteerd op schades en overmatige slijtages. Ze worden uitsluitend bediend door of onder direct toezicht van opgeleide, geïnstrueerde en daarvoor aangewezen personen.

4.4.7. Hoger gelegen ruimtes zijn voorzien zijn van een stevig hekwerk

Vallen van hoogte kan voorkomen bij werkzaamheden op niet-afgezetten zolders e.d. Valgevaar moet worden voorkomen door het plaatsen van hekken en leuning

en het gebruik van goede hulpmiddelen. Zolderruimtes die worden betreden dienen aan de volgende eisen te voldoen:

- de loopruimte/werkruimte moet voldoende groot zijn;
- de zolder moet zijn voorzien van een dubbele leuning (0,5 m en 1 m hoog) en een kantplank (0,12 m hoog), of een hekwerk van dezelfde hoogte (1 m);
- een vaste trap naar de zolderverdieping, voorzien van leuning(en) en, bij voorkeur, anti-slip materiaal.

4.4.8. Ladders zijn in goede staat en worden voor gebruik visueel geïnspecteerd

Houten en aluminium ladders moeten voldoen aan NEN 2484. Een aantal normen en richtlijnen voor veilig gebruik zijn: de ladder moet minimaal 1 meter doorsteken; het steunpunt aan de bovenzijde moet voldoende stevig zijn; de ladder zekeren tegen omstoten/wegschuiven; ladders niet voor een deur/ doorgang plaatsen; de ladder niet op gladde, zachte of oneffen ondergrond opstellen (anders voldoende grote steunplank gebruiken); de ladder onder een hoek van 75° opstellen; ruimte achter de sporten moet altijd minimaal 20 cm bedragen; werken op ladders is verboden voor jongeren (jonger dan 18 jaar); nooit met meer dan 1 persoon op de ladder staan; geen ringen dragen bij gebruik van ladders; ladders jaarlijks aantoonbaar controleren en onderhouden (let op o.m. bommen en sporten, ladderschoenen, speling).

Het bepalen van de risicoklasse

Als je een overzicht hebt van de dingen die je moet doen om de risico's op te lossen, is het tijd om ze in volgorde van belangrijkheid te zetten.

Een handige methode om dat te bepalen is aan de hand van de methode van Kinney & Wiruth: $R = W \times B \times E$

De ernst van een risico = Risicoklasse (**R**). Deze is afhankelijk van:

- De waarschijnlijkheid dat werknemers of bezoekers aan het gevaar worden blootgesteld (**W**);
- De frequentie waarmee deze blootstelling optreedt (**B**);
- Het effect dat de blootstelling heeft voor de betrokken werknemers of bezoekers (**E**).

Waarschijnlijkheid	W	Blootstellingstijd	B
Zeker te verwachten	10	Voortdurend	10
Goed mogelijk	6	Dagelijks tijdens werkuren	6
Ongewoon, maar wel mogelijk	3	Wekelijks of incidenteel	3
Onwaarschijnlijk, maar wel mogelijk in grensgeval of op lange termijn	1	Maandelijks	2
Denkbaar maar onwaarschijnlijk	0,5	Een enkele keer per jaar / zelden	1
Praktisch onmogelijk	0,2	Eéns per jaar of minder / zeer zelden	0,5
Bijna niet denkbaar	0,1	0	0
Effect	E		
Vele doden	100		
Ramp, enkele doden	40		
Zeer ernstig, één dode	15		
Ernstig, blijvend letsel en/of invaliditeit	7		
Belangrijk letsel met verzuim	3		
Gering letsel zonder verzuim	1		

De risicoklasse op basis van de risicoscore

Risicoscore (R)	Risicoklasse	Geadviseerde actie
> 320	Hoog	Zo spoedig mogelijk verhelpen
> 70 en < 320	Matig	Binnen een jaar verhelpen
< 70	Laag	Binnen drie jaar verhelpen

Voorbeeld

Uit de RI&E is naar voren gekomen dat er geen EHBO-trommel aanwezig is, terwijl deze wel nodig is voor ongelukjes bij bezoekers of werknemers.

- De waarschijnlijkheid dat werknemers of bezoekers een EHBO-trommel nodig hebben, maar deze er niet is (**W**) is "zeker te verwachten", dus 10.
- De frequentie dat de EHBO-trommel nodig is voor een bezoeker of werknemer (**B**) is op jouw boerderij "wekelijks of incidenteel", dus 3.
- Het effect van het niet hebben van een EHBO-trommel op de bezoeker of werknemer (**E**), terwijl dat wel nodig is (bijvoorbeeld om een flinke snee tijdelijk te verbinden, totdat diegene naar de huisartsenpost kan) is "belangrijk letsel met verzuim" dus 3.
- Dan is de risicoklasse van deze maatregel dus $R = 10 (W) \times 3 (B) \times 3 (E) = 90$. Wat inhoudt dat het risico matig is en binnen een jaar verholpen moet worden.

4. Zorg voor personeel, gezondheid en veiligheid

4. Zorg voor personeel, gezondheid en veiligheid

Dit hoofdstuk is vooral bestemd voor leden van de vSKBN die gebruik maken van een andere RI&E dan die van de vSKBN. Voor onze branche is het noodzakelijk dat onderstaande onderwerpen daarin worden behandeld. Het gaat dan over het inrichten en organiseren van de personele organisatie, bedrijfshulpverlening en het inventariseren en documenteren van mogelijk aanwezige zoönose.

Onderwerpen als veiligheid en ongewenst gedrag worden in iedere RI&E benoemd. In dit hoofdstuk (bij 4.4) vind je daarop nog een extra toelichting.

Bijlagen

- Hygiënisch en veilig werken
- Bedrijfshulpverlening
- Huisregels werknemers, vrijwilligers en stagiaires
- Preventief beleid 'In veilige handen'
- Gedragscode medewerkers en vrijwilligers
- Accidentenprotocol
- Voorkomen van ongevallen
- Melden van ongevallen en gevaarlijke situaties
- Zwangerschapsprotocol
- Breukprotocol

4.1. De personeelsadministratie is op orde (personeelsdossiers, introductieprogramma, schriftelijke huisregels)

Van alle medewerkers (incl. relevante vrijwilligers) is een personeelsdossier aanwezig

Het personeelsdossier bevat administratieve en (indien nodig) fiscale gegevens, zoals contactgegevens, functieprofiel en diploma's. De gegevens voldoen aan de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming). Het personeelsdossier bevat een VOG van elke medewerker en vrijwilliger. Dit is verplicht wanneer er gewerkt wordt met kwetsbare personen.

Er is een AVG reglement aanwezig

Er is een AVG-reglement (b.v. het reglement van de vSKBN) en dit is bij alle personeelsleden en vrijwilligers bekend.

Er is een (schriftelijk) introductieprogramma voor nieuwe medewerkers

Nieuwe medewerkers, vrijwilligers en stagiairs kunnen meer risico lopen tijdens het werk dan ervaren personeelsleden. Goede afspraken, een duidelijke introductie en begeleiding kunnen deze risico's beperken. De intakeprocedure leg je schriftelijk vast en afspraken die je hier maakt bevestig je ook schriftelijk. WW

Er zijn huisregels opgesteld en deze zijn uitgereikt aan en ondertekend door iedereen die werkt op de boerderij

In de huisregels leg je in ieder geval vast:

- Werk- en rusttijden
- De risico's van het werk
- Wie toezicht houdt
- Wat de afspraken zijn m.b.t. persoonlijke beschermingsmiddelen
- Welke deskundigheid nodig is voor welke werkzaamheden
- Waarover en hoe vaak voorlichting en instructie wordt gegeven
- Omgangsvormen en het omgaan met ongewenst gedrag (zowel van medewerkers als van bezoekers)
- Rookbeleid
- Instructies over hygiënisch en veilig werken (zoals zoönosen, BHV, persoonlijke hygiëne, zwangerschapsprotocol)

Voor jeugdige vrijwilligers en stagiairs gelden soms andere regels. Zij mogen b.v. niet met gevaarlijke machines werken. Zorg dat je voor hen apart beleid hebt.

Er is een plan van aanpak voor het opleiden en (na)scholen van personeelsleden

Medewerkers moeten hun kennis en vaardigheden op peil kunnen houden. In een opleidingsbeleid geef je daarvoor de kaders aan. In een plan van aanpak neem je op wat de voorwaarden en de afspraken zijn en hoe je de financiering van de opleiding of training regelt. Dit plan van aanpak wordt door de werkgever/leidinggevende en werknemer jaarlijks besproken, zo nodig geactualiseerd en opnieuw schriftelijk vastgelegd. Voor vrijwilligers is een plan van aanpak niet vereist, maar het kan in sommige gevallen wel nuttig zijn. Kinderboerderijen zijn vrij om hier al dan niet invulling aan te geven.

Dit moet je hebben

- Personeelsdossier per medewerker/vrijwilliger
- VOG per medewerker/vrijwilliger
- AVG reglement
- Introductieprogramma nieuwe medewerkers/vrijwilligers
- Huisregels voor medewerkers/vrijwilligers
- Huisregels voor jeugdige vrijwilligers en stagiairs (indien van toepassing)
- Opleidingsbeleid (indien van toepassing)
- Plan van aanpak opleiding en (na)scholing (indien van toepassing)

Relevante artikelen

- Arbeidsomstandighedenwet: RI&E
- Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

Handige websites

- www.autoriteitpersoonsgegevens.nl

4.2. De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent bedrijfshulpverlening

Een BHV'er:

- verleent eerste hulp bij ongevallen.
- beperkt en bestrijdt brand en beperkt de gevolgen van ongevallen.
- alarmeert en evacueert in geval van nood alle aanwezigen op de kinderboerderij.

Er zijn voldoende bedrijfshulpverleners aanwezig

Bedrijfshulpverlening is erop gericht om direct na een calamiteit of ongeval de juiste handelingen uit te voeren tot het moment dat professionele hulpverleners ter plaatse zijn. Goede bedrijfshulpverlening kan levens redden en grote schade voorkomen. Het aantal benodigde BHV'ers is o.a. afhankelijk van de werkzaamheden, de grootte van het terrein en/of het gebouw en het aantal aanwezigen. Er moet in ieder geval te allen tijden onder werk- en openingstijden één BHV'er aanwezig zijn. Het is dus raadzaam om 2-3 BHV'ers op te leiden, zodat er altijd een BHV'er aanwezig is.

N.B. Als een organisatie volledig uit vrijwilligers bestaat, dan is het hebben van een BHV'er strikt genomen niet verplicht. Maar ook als vrijwilligersorganisatie heb je de verplichting richting je medewerkers en bezoekers om de risico's zoveel mogelijk te beperken en de veiligheid te waarborgen. Bij ongevallen of calamiteiten moet opgetreden worden. Denk bijvoorbeeld aan EHBO-handelingen. Niets doen dus is dus geen optie. Er wordt dan ook sterk geadviseerd om ook als vrijwilligersorganisatie minimaal 1 BHV'er aanwezig te hebben op je terrein tijdens werk- en openingstijden.

De BHV'ers zijn voldoende opgeleid

Het is van belang dat zij een BHV-opleiding hebben gevolgd passend bij de organisatie, een beginnende brand kunnen blussen en eerste hulp te kunnen verlenen. De opleiding moet afgestemd zijn op de risico-inventarisatie. Als gewerkt wordt met mensen met een beperking en/of niet-zelfredzame personen, moet de BHV'er een aanvullende opleiding hebben. De BHV'ers moeten in bezit zijn van een geldig BHV-diploma. Het BHV-diploma is 1 jaar geldig. Bij onvoorziene omstandigheden geldt een uitloop van 3 maanden. Om het diploma geldig te houden, volg je jaarlijks een herhaling.

Verbandtrommel

Er is tenminste één verbandtrommel aanwezig met daarin de juiste minimale inhoud. Bij voorkeur staat er een verbandtrommel bij werkplekken waar de ongevalsrisico's het hoogst zijn (b.v. werkruimtes en stallen) en op een centrale plek (kantine, kantoor). De verbandtrommel wordt jaarlijks gecontroleerd op verloopdata. Na ieder gebruik wordt de verbandtrommel zo snel mogelijk aangevuld.

Brandblusmiddelen

Brandblusmiddelen zijn aanwezig en gekeurd.

Dit moet je hebben

- Aanwijzingsbrief BHV'ers
- Bewijs van scholing (b.v. kopie pasje)
- Minimaal één gevulde en herkenbare verbandtrommel
- Duidelijke verwijzing naar de locatie van de verbandtrommel

Relevante artikelen

- Arbeidsomstandighedenwet:
 - Melding en registratie van arbeidsongevallen en beroepsziekten Artikel 9
 - Deskundige bijstand op het gebied van bedrijfshulpverlening Artikel 15
 - RI&E

Handige websites

- www.ehbo.nl
- www.gifwijzer.nl

4.3. De (mogelijk) aanwezige zoönosen en besmettingswegen zijn geïnventariseerd en gedocumenteerd

Zoönosen zijn ziektes die van dier op mens kunnen overgaan. Door ze in kaart te brengen kun je maatregelen treffen om de overdracht ervan zoveel mogelijk te beperken of te voorkomen.

Inventarisatie zoönosen

Kinderboerderijen moeten vanuit de Arbowet (RI&E) een inventarisatie maken van de mogelijk aanwezige zoönosen en biologische agentia. Dit zijn bacteriën, virussen, parasieten, schimmels, gisten en genetisch gemodificeerde dieren (classificatie 2 of hoger), behalve die waarvan het onwaarschijnlijk is dat ze bij de mens ziektes kunnen veroorzaken.

Deze inventarisatie kan per diercategorie in kaart worden gebracht. Op de website van het RIVM is hiervoor specifieke informatie opgenomen (www.ziekdoordier.nl > Zoönosen op een rij). Noteer hierbij ook welke ziekten mensen erdoor kunnen oplopen.

Besmettingswegen

Besmetting is mogelijk door direct of indirect contact met dieren, meststof of materialen. Je moet in kaart brengen welke mogelijke besmettingswegen aanwezig zijn.

Actueel houden

De inventarisatie moet regelmatig geactualiseerd worden. Dit is niet alleen belangrijk i.v.m. ontwikkelingen op het gebied van dierziekten, maar bijvoorbeeld ook omdat met de komst van nieuwe dieren of materialen nieuwe besmettingswegen of insleep van ziektes kunnen ontstaan.

Voorlichting (zoönosenprotocol)

De informatie over zoönosen en besmettingswegen beschrijf je in een document (bijv. een zoönosenprotocol). Dat protocol kun je ter inzage leggen of overhandigen aan de medewerkers en eventueel bezoekers.

Dit moet je hebben

- Overzicht mogelijk aanwezige zoönosen, allergenen en overige overlast veroorzakende micro-organismen en bijbehorende ziekten
- Overzicht van besmettingswegen
- Zoönoseprotocol
- Instructie voor de medewerkers over de risico's van zoönosen (evt. d.m.v. het zoönoseprotocol)

Relevante artikelen

- Arbowet (RI&E)
- Arbeidsomstandighedenbesluit: artikel 4.85 en 4.86
- Hygiënechecklist kinderboerderijen RIVM

Handige websites

- www.ziekdoordier.nl

4.4. De kinderboerderij heeft een preventief veiligheidsbeleid en voert dat uit

In de RI&E van de vSKBN en in iedere andere RI&E is preventief veiligheidsbeleid opgenomen. Wij geven hieronder een nadere toelichting op enkele aspecten daarvan.

Op de kinderboerderij moet je zorgen voor een veilige werkomgeving voor werknemers en vrijwilligers. Ook bezoekers moeten en willen zich veilig voelen.

Voor omgangsvormen en ongewenst gedrag maak je huisregels (zie 4.1). En voor iedereen die op de kinderboerderij werkt vraag je een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) aan. Maar je kunt meer maatregelen nemen om je organisatie veilig te maken en te houden. En dat is belangrijk, zeker als je werkt met minderjarigen of mensen met een verstandelijke beperking. Ook al is er een fysiek veilige omgeving: mensen moeten zich ook veilig voelen. En dat geldt voor alle mensen op je boerderij.

Preventief veiligheidsbeleid

De wet hanteert de term 'psychosociale arbeidsbelasting' (PSA) en bedoelt daarmee seksuele intimidatie, agressie, geweld, discriminatie en pesten. Hoe onaangenaam ook, het zijn allemaal vormen van gedrag die we in de maatschappij en dus ook op onze kinderboerderij kunnen tegenkomen en die inbreuk maken op ons gevoel van veiligheid. Het is daarom heel belangrijk dat je als kinderboerderij dit onderwerp bespreekbaar maakt en met elkaar de maatregelen treft die de kans op ongewenst gedrag verkleinen. Zo verminder je het risico

- dat mensen die de grens overschrijden zeggen dat ze niet beter weten.
- dat minderjarigen die met seksueel misbruik worden geconfronteerd denken dat zij de enigen zijn en niet weten bij wie ze terecht kunnen.
- dat medewerkers of vrijwilligers die onterecht beschuldigd worden geen handvatten hebben voor hun verdediging.
- dat je als onverantwoordelijk wordt gezien omdat je geen maatregelen hebt genomen.
- dat je organisatie aansprakelijk wordt gesteld voor geleden schade.

Je maakt dus op de kinderboerderij afspraken hoe je omgaat met ongewenst gedrag om te zorgen voor een veilige werkomgeving en ter bescherming van medewerkers, (minderjarige) vrijwilligers en bezoekers. Die afspraken leg je schriftelijk vast en bespreek je ook met nieuwe medewerkers.

Vertrouwenspersoon

Soms kan een medewerker zich onvoldoende veilig voelen om ongewenst gedrag te melden aan de leidinggevende. Daarom bestaat de mogelijkheid om je tot een vertrouwenspersoon te wenden. Het is verstandig dat dit iemand is van buiten de organisatie. Officiële vertrouwenspersonen zijn gecertificeerd en hebben een opleiding voor dit werk gevolgd. Er zijn kinderboerderijen die een overeenkomst hebben met een vaste vertrouwenspersoon die tegen een bepaald tarief gesprekken kan voeren en daarbij ook geheimhoudingsplicht heeft. Alleen met toestemming van de medewerker neemt de vertrouwenspersoon contact op met de werkgever om de problematiek te bespreken. Een vertrouwenspersoon kan je ook adviseren over het preventief veiligheidsbeleid dat nodig is op je kinderboerderij.

Bereikbaarheidslijst

In geval van nood of problemen moet je direct contact kunnen opnemen met de juiste personen/instanties, zowel binnen als buiten de organisatie. Die contactgegevens staan op de bereikbaarheidslijst. Zie hiervoor 1.9.

Dit moet je hebben

- Preventief veiligheidsbeleid
- Vertrouwenspersoon
- Regelmatig aandacht voor ongewenst gedrag in (werk)overleg met de medewerkers
- Bereikbaarheidslijst

Relevante artikelen

- Arbeidsomstandighedenwet: RI&E

Handige websites

- www.arboportaal.nl (gezond en veilig werken van A tot Z)

Checklist Kwaliteitsbewijs

Naam boerderij:

Plaats:

Naam contactpersoon:

E-mailadres contactpersoon:

Telefoonnummer contactpersoon:

Datum:

Handtekening contactpersoon:

De volgende formulieren zijn volledig ingevuld aanwezig op de kinderboerderij:

- ☐ Het formulier **Bedrijfsgegevens**
- ☐ De **Checklist vergunningen**
- ☐ Geldige **getoetste en ondertekende RI&E** en bijbehorend plan van aanpak (indien van toepassing)

De checklist Kwaliteitsbewijs:

Eisen	Ja	Nee	Opmerkingen
Hoofdstuk 1: Dieren en dierenwelzijn			
1.1. De kinderboerderij voldoet aan de eisen Identificatie & Registratie (I&R) regeling voor dieren			
1.2. De kinderboerderij voldoet aan het besluit Diergeneesmiddelen			
1.3. De kinderboerderij voldoet aan de destructieregelgeving			
1.4. Er wordt voldaan aan de wettelijke eisen omtrent het vervoer van dieren			
1.5. Er wordt een hygiëne- en aanvoerbeleid omtrent dieren op de kinderboerderij gehanteerd			
1.6. De kinderboerderij beschikt over quarantainemogelijkheden en een quarantainebeleid			
1.7. Er wordt een ziektepreventiebeleid gehanteerd voor de dieren op de kinderboerderij			
1.8. De dieren worden dagelijks gecontroleerd op afwijkende gezondheid			
1.9. De kinderboerderij voldoet aan de gestelde eisen ten aanzien van besmettelijke dierziekten			
1.10. Er wordt een hygiënebeleid gehanteerd omtrent geboorte en abortus van dieren op de kinderboerderij			

1.11. De dieren op de kinderboerderij krijgen de juiste voeding passend bij het dier(soort)			
1.12. De dieren op de kinderboerderij hebben naar behoefte beschikking over voldoende vers drinkwater			
1.13. De kinderboerderij voldoet aan de minimale huisvestingseisen			
1.14. Er wordt voor gezorgd dat er geen verboden ingrepen worden verricht bij dieren op de kinderboerderij tenzij dit noodzakelijk is voor de gezondheid en het welzijn van het dier			
1.15. De dieren worden op een vakkundige manier door een praktiserend dierenarts of andere bevoegde beroepsbeoefenaar geëuthanaseerd			
1.16. De kinderboerderij voldoet aan de eisen uit de huis- en hobbydierenlijst en de productiedierenlijst			
1.17. Er is een vakbekwaam beheerder en van alle functies zijn functieprofielen opgesteld en aanwezig			
1.18. De kinderboerderij voldoet aan het Besluit houders van dieren m.b.t. gezelschapsdieren			
1.19. De kinderboerderij houdt zich aan de wetgeving m.b.t. de dierentuinvergunning			
1.20. Er is een fokbeleid			
1.21. De kinderboerderij gaat op de juiste wijze met haar dieren om			
1.22. Als de kinderboerderij educatie heeft opgenomen in de doelstellingen, het huishoudelijk reglement of de statuten, wordt er geen mestboekhouding bijgehouden			
1.23. Als mest wordt afgevoerd naar landbouwbedrijven is de kinderboerderij in het bezit van een afleveringsbewijs			
1.24. De mestopslag/mestcontainer voldoet aan het activiteitenbesluit			
Hoofdstuk 2: Hygiëne en veiligheid voor publiek			
2.1. Er is een hygiënebeleid en de kinderboerderij voert dat uit			
2.2. Bezoekers krijgen duidelijke voorlichting - ook met behulp van informatieborden			
2.3. De kinderboerderij voldoet aan de eisen m.b.t. verkoop of verwerking van eigen producten (indien van toepassing)			
2.4. De speeltoestellen op het terrein van de kinderboerderij zijn goedgekeurd			
2.5. De kinderboerderij heeft een preventie- en bestrijdingsplan voor plaagdieren en andere organismen			
Hoofdstuk 3: Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) Gebruik je deze RI&E van de vSKBN niet? Ga dan direct naar hoofdstuk 4.			
Module 1. Organisatie van arbeidsomstandigheden			
1.1. Arbobeleid en RI&E			
1.1.1. Er is een preventiemedewerker aangewezen			
1.1.2. Er zijn afspraken om het plan van aanpak jaarlijks te actualiseren en te bespreken met betrokkenen			
1.1.3. De kinderboerderij laat zich ondersteunen in het arbo- en verzuimbeleid			
1.1.4. Er wordt indien nodig Periodiek Arbeidsgezondheidskundig Onderzoek (PAGO) aangeboden			
1.1.5. Er is een arbobeleid aanwezig met hierin taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Ook is er een intentieverklaring.			

1.2. Voorlichting en toezicht			
1.2.1. Veiligheid en arbeidsomstandigheden worden regelmatig besproken in de diverse overlegvormen			
1.2.2. Medewerkers ontvangen voorlichting en instructie over het (veilig) uitvoeren van hun werk			
1.2.3. Er zijn functieomschrijving en taakbeschrijvingen aanwezig en hier wordt op toegezien			
1.2.4. Van alle medewerkers (incl. relevante vrijwilligers) is een personeelsdossier aanwezig			
1.2.5. Er zijn afspraken gemaakt over wat te doen als iemand zich niet aan de arboregels houdt			
1.3. Begeleiden van vrijwilligers, stagiairs, cliënten en bezoekers			
1.3.1. Er is een (schriftelijk) introductieprogramma voor nieuwe medewerkers			
1.3.2. Er zijn huisregels opgesteld die gelden voor iedereen die werkzaam is op de boerderij. Alle medewerkers moeten deze huisregels krijgen, tekenen voor ontvangst en zich eraan houden.			
1.3.3. Er zijn regels opgesteld voor het werken met bezoekers (kinderen)			
1.3.4. Als met meerdere partijen wordt samengewerkt, zijn er schriftelijke afspraken over de samenwerking			
1.3.5. De boerderij heeft (indien van toepassing) een beleid m.b.t. bijzondere groepen medewerkers			
1.4. Ongewenst gedrag van medewerkers			
1.4.1. Er zijn afspraken vastgelegd over ongewenste gedragingen			
1.4.2. Er is een vertrouwenspersoon aangesteld			
1.4.3. Er is een rookbeleid vastgesteld			
1.4.4. Er zijn afspraken gemaakt over medicijngebruik en over het gebruik van alcohol en drugs			
1.5. Afspraken over verzuim			
1.5.1. Er zijn afspraken gemaakt over hoe, wanneer en bij wie personeel zich ziek moet melden			
1.5.2. Het verzuimbeleid (o.a. wat te doen bij langdurig verzuim en bij frequent verzuim) is vastgelegd en wordt ook zo uitgevoerd			
1.5.3. De oorzaken van verzuim worden waar mogelijk i.s.m. de bedrijfsarts geïnventariseerd			
1.6. Werk- en rusttijden			
1.6.1. De werkgever houdt zich aan de verplichte werk- en rusttijden			
1.6.2. De pauzetijden voldoen aan de voorschriften			
1.6.3. De afwijkende regels voor jongeren onder de 18 jaar worden toegepast			
1.7. Werkinhoud en werkbeleving			
1.7.1. Er vindt werkoverleg plaats			
1.7.2. Er worden maatregelen genomen om de werkdruk te beperken			
1.7.3. Er is een plan van aanpak omtrent opleiding			

Module 2. Veiligheid en gebouwen			
2.1. In geval van nood			
2.1.1. Er zijn voldoende bedrijfshulpverleners aanwezig			
2.1.2. De BHV-ers zijn voldoende opgeleid			
2.1.3. Er zijn (schriftelijke) afspraken aanwezig hoe te handelen bij een calamiteit			
2.1.4. Nooduitgangen zijn duidelijk aangegeven en vrij toegankelijk			
2.1.5. Er zijn plattegronden aanwezig waarop vluchtroutes, nooduitgangen, brandblussers en verbandtrommels zijn aangegeven			
2.1.6 Op elk (vast) telefoontoestel staat het alarmnummer			
2.1.7. Er zijn voldoende en juiste blusmiddelen			
2.1.8. Er zijn voldoende maatregelen genomen om brand te voorkomen			
2.1.9. Er is een (goed en correct gevulde) verbandtrommel aanwezig			
2.1.10. Ongevallen worden geregistreerd, de oorzaken onderzocht en zo nodig worden er maatregelen genomen om soortgelijke ongevallen in de toekomst te voorkomen			
2.1.11. Ongevallen met ernstige gevolgen worden meteen gemeld bij de inspectie-SZW			
2.1.12. Er is een bereikbaarheidslijst aanwezig			
2.2. Het gebouw			
2.2.1. De gebouwen en terreinen zijn afgestemd op het bedrijfstype en worden goed onderhouden			
2.2.2. De ontspanningsruimte (kantine) voldoet aan de eisen			
2.2.3. Er zijn voldoende sanitaire voorzieningen (invaliden)toiletten en wasgelegenheid			
2.2.4. Er zijn kleedruimtes aanwezig			
2.2.5. Er zijn wasruimtes aanwezig			
2.2.6. De verlichting in de gebouwen en op het terrein is voldoende voor de werkzaamheden die daar worden uitgevoerd			
2.2.7. Er zijn maatregelen getroffen om te voorkomen dat onbevoegden ongemerkt het terrein betreden en het is voor bezoekers duidelijk waar ze wel en niet mogen komen			
2.2.8. Looppaden en werkruimtes zijn vrij van obstakels waarover gestruikeld kan worden			
2.2.9. Trappen zijn voldoende stevig en voorzien van de voorgeschreven leuningen			
2.2.10. Alle installaties (zoals verwarmingsinstallaties, luchtbehandelingsinstallaties, ketels, enz.) voldoen aan de gestelde eisen			
2.2.11. Elektrische installaties voldoen aan de gestelde eisen			
2.3. Voedselveiligheid			
2.3.1. Werkvlakken en tegels in ruimtes waar voedsel wordt bereid zijn in goede staat en gemakkelijk te reinigen			

2.3.2. De keuken is schoon, ordelijk en voldoende geventileerd			
Module 3. Werksoorten			
3.1. Werkzaamheden op de kinderboerderij			
3.1.1. Alle medewerkers hebben voorlichting gehad over gezonde werkhoudingen			
3.1.2. Bij het voeren met een voerschip weegt de gevulde voerschip maximaal 1 kg			
3.1.3. Een gevulde emmer weegt maximaal 7 kg			
3.1.4. Werkruimtes, stallen en gangen worden regelmatig schoongemaakt om stofvorming te voorkomen			
3.1.5. Als er buiten gewerkt wordt, zijn er afspraken gemaakt over werkzaamheden bij extreem weer			
3.1.6. Er wordt extra aandacht geschonken aan de omgang met grote landbouwhuisdieren			
3.1.7. Er wordt regelmatig van houding gewisseld en werkzaamheden worden afgewisseld			
3.1.8. Bij het werken op de knieën wordt gebruik gemaakt van kniebeschermers			
3.1.9. Gereedschap is geschikt voor de doelgroep en zo mogelijk instelbaar of in verschillende lengtes aanwezig			
3.1.10. Er zijn hulpmiddelen aanwezig zijn voor het tillen van zware lasten			
3.1.11. Tijdens de werkzaamheden kan men elkaar op een meter afstand goed verstaan			
3.1.12. Bij werkzaamheden met veel lawaai is gehoorbescherming beschikbaar en wordt gebruikt			
3.1.13. Fysieke belasting is voldoende in kaart gebracht			
3.2. Kantoorwerk			
3.2.1. Na twee uur computerwerk wordt minimaal 15 minuten gepauzeerd of tijdelijk ander werk worden gedaan			
3.2.2. De beeldschermopstelling voldoet aan de gestelde eisen			
3.2.3. Alle kantoorstoelen zijn voldoende instelbaar			
3.2.4. Er is een voldoende grote werktafel aanwezig en de hoogte is afgestemd op de gebruiker			
3.2.5. Er worden zo nodig hulpmiddelen zoals een voetenbankje beschikbaar gesteld			
3.2.6. Er is voorlichting gegeven over hoe de werkplek het beste ingesteld kan worden			
3.2.7. Alle snoeren en kabels zijn netjes weggewerkt			
3.2.8. Indien noodzakelijk is goede zonwering aanwezig			
3.2.9. De temperatuur in de kantoorruimte is goed te regelen			
Module 4: Veilig werken			
4.1. Gevaarlijke stoffen			
4.1.1. Opslag gevaarlijke stoffen			

4.1.2. Actuele veiligheidsbladen van de leverancier zijn aanwezig			
4.1.3. Er is een register van gevaarlijke stoffen			
4.2. Werken met gevaarlijke stoffen			
4.2.1. Er is een richtlijn voor het werken met gevaarlijke stoffen			
4.2.2. Periodiek wordt voorlichting en instructie gegeven over de risico's van het werken met gevaarlijke stoffen			
4.2.3. Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) worden op de juiste wijze bewaard			
4.2.4. Bij de werkzaamheden worden de vereiste PBM gebruikt			
4.2.5. Gewasbeschermingsmiddelen worden uitsluitend gebruikt door personen met een spuitlicentie			
4.2.6. Werken met CMR-stoffen (carginogeen, mutageen, reprotoxisch)			
4.3. Biologische agentia			
4.3.1. Er wordt periodiek voorlichting over biologische agentia gegeven			
4.3.2. Er is een hygiëneprotocol en dat wordt regelmatig besproken			
4.3.3. Er is een handenwasgelegenheid voor personeel			
4.3.4. Er is een protocol voor of er zijn afspraken over wat te doen bij beten, prikken en vergiftigingen			
4.3.5. Er is een protocol voor risicogroepen (zoals zwangere vrouwen)			
4.3.6. Er zijn persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) voor de werknemers beschikbaar			
4.3.7. Er is een inventarisatie van biologische agentia			
4.3.8. Er is een legionella-analyse verricht			
4.4. Gereedschappen, machines en werken op hoogte			
4.4.1. Alle machines en gereedschappen van zijn voorzien van CE-markering			
4.4.2. Waarschuwingen en instructies op de machines en de gebruiksaanwijzing zijn in het Nederlands en beschikbaar in andere talen als sprake is van niet-Nederlandstalige medewerkers			
4.4.3. De aangebrachte beveiligingen en afschermingen zijn aanwezig en werken naar behoren			
4.4.4. De medewerkers die met machines of arbeidsmiddelen werken zijn voldoende deskundig			
4.4.5. Arbeidsmiddelen worden jaarlijks gecontroleerd door een deskundige			
4.4.6. Hijs- en hefmiddelen en transportmiddelen worden (periodieke) gekeurd/ onderhouden			
4.4.7. Hoger gelegen ruimtes zijn voorzien zijn van een stevig hekwerk			
4.4.8. Ladders zijn in goede staat en worden voor gebruik visueel geïnspecteerd			
Het bepalen van de risicoklasse			

Hoofdstuk 4: Zorg voor personeel, gezondheid en veiligheid

4.1. De personeelsadministratie is op orde (personeelsdossiers, introductieprogramma, schriftelijke huisregels)			
4.2. De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent bedrijfshulpverlening			
4.3. De (mogelijk) aanwezige zoönosen en besmettingswegen zijn geïnterviewd en gedocumenteerd			
4.4. De kinderboerderij heeft een preventief veiligheidsbeleid en voert dat uit			

Verklaring Kwaliteitsbewijs

Naam boerderij:

Plaats:

Verklaart hierbij:

- ☐ Dat de **checklist 'Kwaliteitsbewijs'** nauwkeurig is doorgenomen.
- ☐ Dat daarbij is vastgesteld dat aan alle daarin genoemde en op de boerderij van toepassing zijnde **eisen** wordt voldaan.

Of:

- ☐ Dat aan onderstaande eis(en) (nog) niet kon worden voldaan, omdat:

- ☐ Dat ook wordt voldaan aan **eventuele aanvullende wettelijke eisen** die gelden voor deze boerderij (zoals specifieke eisen voor zorgboerderijen of afwijkende gemeentelijke bepalingen). Daarbij is vastgesteld dat aan alle daarin genoemde en op de boerderij van toepassing zijnde eisen wordt voldaan.
- ☐ Dat alle formulieren naar waarheid zijn ingevuld.

Naam contactpersoon:

E-mailadres contactpersoon:

Telefoonnummer contactpersoon:

Datum:

Handtekening contactpersoon:

www.vSKBN.nl